

Nemunas

Nr. 11-12
(329-330-
770-771)

2011 m.
kovo 17-
balandžio 6 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

2010 m. Nacionalinė premija tapytojui Jonui Pauliui GASIŪNUI įteikta už tapybos galimybių atnaujinimą ir už šiuolaikinio mąslaus meno idėjų sklidą. Šia proga ir kalbiname menininką.

Rimti žaidimai 3 p.

Tiltai 3-8 p.

Romualdas RAKAUSKAS

Fotovi(t)ražai 35

Kauno Lajptai 9-14 p.

Proza ————— Rasa JESKELEVIČIENĖ

Poezija ————— Diana PAKLONSKAITĖ

Andrius JAKUČIŪNAS

Niekdarystė
ir fašizmas 16 p.

Kitas „Nemuno“
numeris išeis
balandžio 7 d.

Atnaujinta svetainė:
www.nemunas.net

9 770 134 314007

Pasaulio stebėtojas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko dailės galerijoje kovo 10 d. atidaryta Tadeuszo Rolkes retrospektivinė paroda „Viskas yra fotografija“. T. Rolke – vienas iškiliausių Lenkijos fotografių, kuriuos drąsiai galima vadinti klasikais. Padaryta tiek, kad vienu kartu vargai aprėpiama retrospektivinėje parodoje, o kiek viško likę jos paraštėse, sunku būtų suskaičiuoti. Ir aišku, kodėl. I Kauną kartu su padodos kuratoriumi Mareku Grygiliu atvykės jau astuoniadėsimtmetį perkopės fotografas vis dar su ištikimai ant peties kabanciu fotoaparatu. Vadinas, nėra nuovargio, kuris dažnai apminka ilgai toje pačioje srityje besidarbavusius žmones. Gali būti, kad padėjo nuolatinė kaita, aiškiai atispindinti retrospektivinėje parodoje, o gal humanizmas, leidęs į daug ką žvelgti skaidriai, be irzumo.

Parodoje pristatomos ankstyvios menininko fotografijos, pelniusios jam pripažinimą Lenkijoje ir toli už jos ribų, taip pat daug dėmesio skiriama naujausiomis, pastarausiais metais darytoms fotografijoms. Jos, nors ir suskirstytos tam tikrais laiko tarpsniais ar periodais, kartais supintos temiškai, stilistiškai, nusisengiant chronologijai. Todėl ne vien T. Rolke's darbai, bet ir pati parodos konцепcija nusipelno atidauš žvilgsnio ir pačių žiūrovų atrastų sasajų.

Pirmojoje salėje karaliauja šešiasdešimtieji. Nespalvota fotografija, išraiškingi žymiai Lenkijos žmonių psichologiniai portretai ir ilgesingas tų laikų sentimentalumas. Todėl taip džiugavo parodoje apsilankiusi Lenkijos instituto

direktorė Małgorzata Kasner: „Su šia fotografija aš grįžau į savo laikus. Tai puikiai mums pažįstami, žinomi ir savi žmonės, kurie kūrė ne tik Lenkijos, bet ir platesnę Europos istoriją, atispindinčią T. Rolke's fotografijose. Jos tarsi rodo mūsų vietą pasaulyje.“

T. Rolke's paroda – jau antrasis Lenkijos fotografijos klasikos pristatymas. Anksčiau matytus Eustachijaus Kossakowskio darbus Lenkijos kultūros kontekste ši kartą papildo šis menininkas. M. Kasner prisipažino būtent tada ir nusprenusi surengti dar vieno garsaus Lenkijos fotografo parodą Kaune. Vieną dieną, eidama Varšuvos gatve, išvydo T. Rolke's parodos afišą, tačiau negalėjo jos apžiūrėti, todėl nutarė ją atvežti į Lietuvą ir pamatyti čia.

Bandymas Lenkijoje jau pristačia parodą eksponuoti Kaune slėlaukė daugybės pagyrų. „Labai džiaugiuosi dalyvaudamas parodos pristatyme, nes ji, mano manymu, geriau pavykusi nei Varšuvoje. (Paroda „Viskas yra fotografija“ eksponuota šiuolaikinio meno centre Ujazdowskių pilypo Varšuvoje.) M. Žilinsko galerijos erdvės nuostabiai tiko T. Rolke's darbams. Tai antroji tokia didelė fotografo surengta paroda. Taip pat džiugu būti mieste, kuriamė dirbo ir dabar tebekuria itin stiprūs fotografai, todėl žinome, kad šia parodą turime kam rodyti, kad ji bus įvertinta“, – dziaugėsi kuratorius M. Grygielis.

T. Rolke, pasak kuratoriaus, yra tikras Lenkijos fotografijos reiškinys, o jo kūrybinis palikimas – labai įvairus. Parodoje pačios seniausios fotografijos rodomas ekranė, o naujausios, spalvotos, siekia pastaruosius metus ir at-

skleidžia įspūdžius iš įvairių kraštų. T. Rolke – keliaujantis menininkas, kurį domina pasaulis. Fotografas pastebi gyvenimo smulkmenas ir aplinką, o daugiausia fiksuoją žmones – žymius ir paprastus, leidžiančius daryti labiau apibendrintas, platesnes išvadas apie likimus, istoriją ir jos raidą.

„Domėjimas pasauliu, atvirumas jo multikultūriniam aspektams – priežastys, dėl kurių T. Rolke's nuotraukos turi universaliosios fotografijos, galinčios atsirasti bet kuriuo metu ir bet kurioje geografinėje platumoje, bruožų. Vis dėlto yra kažkas, kas tuos darbus sujungia į visumą, – tai labai geranoriškas požiūris, kuriuo autorius įsiklauso į tai, kas svarbiausia tam tikram asmeniui ar tam tikram įvykiui. Šie aistringai ir nuoširdžiai pagauti fragmentai kuria tik nedideles, bet nepaprastai jaudinančias istorijas. Tada viskas pasiekia nepriekaištingą harmoniją: spalva, šviesa, nuotaika, šešėliai ir pustoniai, tam tikra kompozicija, kurią kartais lemia sekundinis dalys“, – teigė M. Grygiel.

1943 m. T. Rolke įsigijo pirmajį fotoaparatą, fotografuoti pradėjo Antrojo pasaulinio karo metais, o paskui kopė labai įprastomis, ritmiškomis karjeros pakopomis. Dirbo laborantu Lenkijos optikos įmonėje, vėliau – fotografu Valsybineje skaidrių įmonėje, tapo sauvitroščio „Stolica“ fotoreporteriu. Kai laimėjo prižiūrėto Lenkijos meninės fotografijos parodoje, buvo priimtas į Lenkijos fotomenininkų sąjungą. Labai nuoseklu. T. Rolke dirbo fotoreporteriu, sukūrė daugybę puikių psychologinių portretų. Bene sėkmingesnios jo meninės fotografijos – menininkų, kultūrininkų ir politikų portretų ciklas. Be dokumentinio atspalvio, jo kadrai turi tam tikros specifinės

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis ir fotografas Tadeuszas Rolke.

auros, savotiškos magijos. Kai kuriose nuotraukose nėra žmonių, bet visada jaučiame, kad pries akimirką ten jie buvo, nes palikti jų veiklos pėdsakai yra nepaprastai ryškūs tiesiogine ir perkeltine prasme. Vėliau T. Rolke's kūryba ne vieną kartą keitėsi. Jo kelyje itin ryškūs etapai ir vienas nuo kito gana raiškių besiskiriantys ciklai, atspindimi ir parodoje Kaune. Labai ilga ir vingiuota kūrybinė istorija: vokiečių menininkų iš Šiaurės Reino-Vestfalijos portretų, Sicilioje darytų nuotraukų ciklai, Hamburge sukurtų fotografijų ciklas „Fischmarkt“, menininkų portretai, jamžinti per karinę padėtį 1982–1983 m., žydų kapinių fotografijų ciklas, sukurtas su Jerzui Budziszewski, viešnagės Ukrainoje akcentai, fotoprojektas, skirtas Lenkijos ir Ukrainos žydų istorijai (chasių ciklas), projektas „Kaimynė“, eksponuotas ir vienoje Vilniaus galerijoje (paroda „Fotografijos“ buvo pristatyta „Fujifilm“ fotografijos galerijoje Kaune) ir dar daug kitų kūrybinių linijų. Gana plati geografija, tačiau gyvenimo atspindžiai labai panašūs. Suniku atpažinti Vokietiją, Rumuniją

atskirti nuo Lietuvos ir t. t. Fotografijose daug dvilypumo: skaudžios gyvenimo realybės ir skaidraus, nepikto požiūrio į ją, vulgarumo, skurdo ir džiaugsmo, menkų detalių ir apibendrimimų, keistų pastebėtų sutapimų, paradoksų.

Nepaisant to, ką atranda keliamas, fotografas save laiko humanizmo sekėju. „Daugybė jo darbų yra humanistinės fotografijos, kuriose visada daugiausia dėmesio skiriama žmogui ir jo aplinkai tiek viešajame gyvenime, tiek ir asmeniame“, – pabrėžė M. Grygiel.

T. Rolke džiaugėsi galimybe savo retrospektivinė parodą pristatyti mieste, kuriame ypač stipri geros fotografijos tradicija ir glaudi fotografių bendruomenė, itin svarbi kūrybingam darbui. „Labai džiugu parodą matyti pui-kiose erdvėse, čia darbai atskleidžia viską, kas juose sudėta. Mano fotografijos – žavėjimasis, stebėjimasis pasauliu. Tikiu, jog tai niekur nedingsta ir sugrižta atgal žiūrovams. Per fotografijas dovanotojų jums savo teigiamą energiją“, – pagrindinius savo kūrybos bruožus apibūdino fotografas. T. Rolke pripažinimo slėlaukė labai ilgai ir intensyviai dirbdamas. Jis yra meno legenda, ypač vertinama už fotografijos sklidą Lenkijoje. Dėl ilgametės savo kaip aktyvaus fotografo, dėstytojo, Lenkijos fotomenininkų sąjungos nario, daugelio leidinių ir žurnalų Lenkijoje ir užsienyje bendradarbio veiklos T. Rolke priskiriamas prie iškiliausių šiuolaikinių lenkų fotomenininkų. Aktyviai dirbdamas jis suspėjo jamžinti ne vieno desimtmecio kaitą, todėl tapo savo kūrybos žymiausiu atstovu.

Mildos KIAUŠAITĖS
nuotraukos

Įteiki apdovanojimai

Ketvirtadienį Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos proga rotušėje Kauno meras Andrius Kupčinskas miestui nusipelnusiems žmonėms įteikė Santakos garbės ženklus ir Kauno miesto burmistro Jono Vileišio žalvarinius medalius.

Kaune jau susiformavusi tradicija, kad prieš valstybės šventes pagerbiami miestui nusipelnę asmenys. Apdovanojimai įteikiami Vasario 16-osios, Kovo 11-osios ir Liepos

6-osios – Lietuvos valstybės (Miniaugustės karūnavimo) dienų proga.

„Noriu perduoti nuoširdžius sveikinimus nuo profesoriaus Vytauto Landsbergio. Jis siuncią sveikinimus ir linki, kad kauniečiai išlaikytų laisvės siekimo ir patriotizmo dvasią, būdingą Kaunui“, – kalbėjo meras.

Meras apdovanojo šiuos menininkus ir kultūros žmones: Sergėjų Bocculo, dailininką, scenografią Stasį Dargį, Lietuvos žurnalistų sąjungos narį, operatorių Rimantą Petrą Klusą, Lietuvos rašytojų sąjungos narį, poetą Joną Lukšę, ar-

chitektą, dailininką, paveldosaugininką; Antaną Skaudžiuviene, visuomeninių kultūrinių renginių organizatorę – 3-iojo laipsnio Santakos garbės ženklais.

Zitą Gaižauskaitę-Vokietaitienę, Lietuvos rašytojų sąjungos nariui, aktyviam visuomenės veikėjui, įteiktas Kauno miesto burmistro Jono Vileišio žalvarinis medalis.

Edmundui Janušaičiui, Lietuvos rašytojų sąjungos nariui, aktyviam visuomenės veikėjui, įteiktas Kauno miesto burmistro Jono Vileišio žalvarinis medalis.

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrauka

Kauno rašytojai Edmundas Janušaitis, Zita Gaižauskaitė-Vokietaitienė ir Rimantas Klusas.

iltai

2010 m. Nacionalinė premija ta pytojui Jonui Pauliui GASIŪNUI įteikta už tapybos galimybių atnaujinimą ir už šiuolaikinio mąslaus meno idėjų sklaidą. Šia proga ir kalbiname menininką.

– Gerais Lietuvos žinoma dailininkų grupė „Angis“ atšventė savo dvidešimtmetį. Ką reiškia menininkui priklausyti grupei?

– Jaunam žmogui priklausyti tam tikrai kūrėjų grupei yra prestižas, nes jis suvokia, kad tokiu būdu mene formuoja tam tikrą kryptį, taip jam lengviau „prasi mušti“ per institucijų barjerus, rengti grupines parodas ir panašiai. Tačiau „Angis“ atvejis kiek kitoks, mes susibūrēme ne dėl stilistinių paieškų, nesiekėme išterpti į tradiciją. Paprasčiausiai nenorėjome priklausyti tuo metu dar egzistavusioms sovietinėms struktūroms. Visos jos neatitiko laiko dvasis, buvo per didelės ir labai nepaslankios. Mes sukūrēme mažą mobilų kolektyvą. Pries dvidešimtmetį susibūrēme kovodami su sovietinėmis struktūromis ir iki šiol nesiskirstome, nes komunistinio paveldo aplink apstu. Tai patriotinės paskatos, tačiau visiškai nereiškia, kad priklausome kažkokiai rūpintojelių kartai, kuri tik tai ir daro, sielojasi dėl tėvynės. Mes realiai bandome prisištarti prie naujos kultūros kūrimo ir manome, jog skirstytis dar ne laikas. Praėjo nemažai metų, mūsų darbus pradėjo pirkti privačios galerijos, muziejai. Supratome, kad kūrybos pradžioje, patys apie tai nesusimąstydami, pratęsėme neoekspresionistinę tapybos kryptį. Vadinas, ideologinis pagrindas, bent per pirmuosius grupės gyvavimo metus, buvo sukurtas, nors jo pernelyg neakcentavome. Manau, dabar laikas tą kryptį įtvirtinti platesniame kontekste. Tai galima padaryti analizuojant „Angis“ veiklą lenkų neoekspresionistų veiklos kontekste. Ir taip prisištarti prie europinės neoekspresionistinės tapybos tradicijos. Ką tik išejo knyga, atspindinti grupės raidą. Kol esame gyvi, norisi ideologinę mūsų grupės istoriją sudėlioti į vietas, nes bégant metams atsitinka visaip. Panaši situacija buvo su Jono Kairiūkščio palikimu.

Viktoras Liutkus surengė labai gerą analitinę parodą Nacionalinėje galerijoje, tačiau kiek jam reikėjo vargti, kol atrado tuo metu reikšmingas sasajas su Lenkijoje dirbančiais menininkais ir kitus tą laiką liudijančius faktus. Mes ne norime, kad kas nors po penkiasdešimties metų tą darbą dirbtų už mus, jei šiandien galime ji padaryti patys. Panaši žingsnių linkiu ir kitoms senoms Lietuvos menininkų grupėms: „Post Ars“ ir „24“.

– Girdisi „Angi“ šiek tiek kritikuojančių nuomonų – kad jau nes tebinate, nešokruojate, esate kaltinami kartojimus. Neerzina rei-

„Pūga, nuniokojuosi mano dirbtuvę, nenutraukė Rusijos armijos choro repeticijos“. 2009.

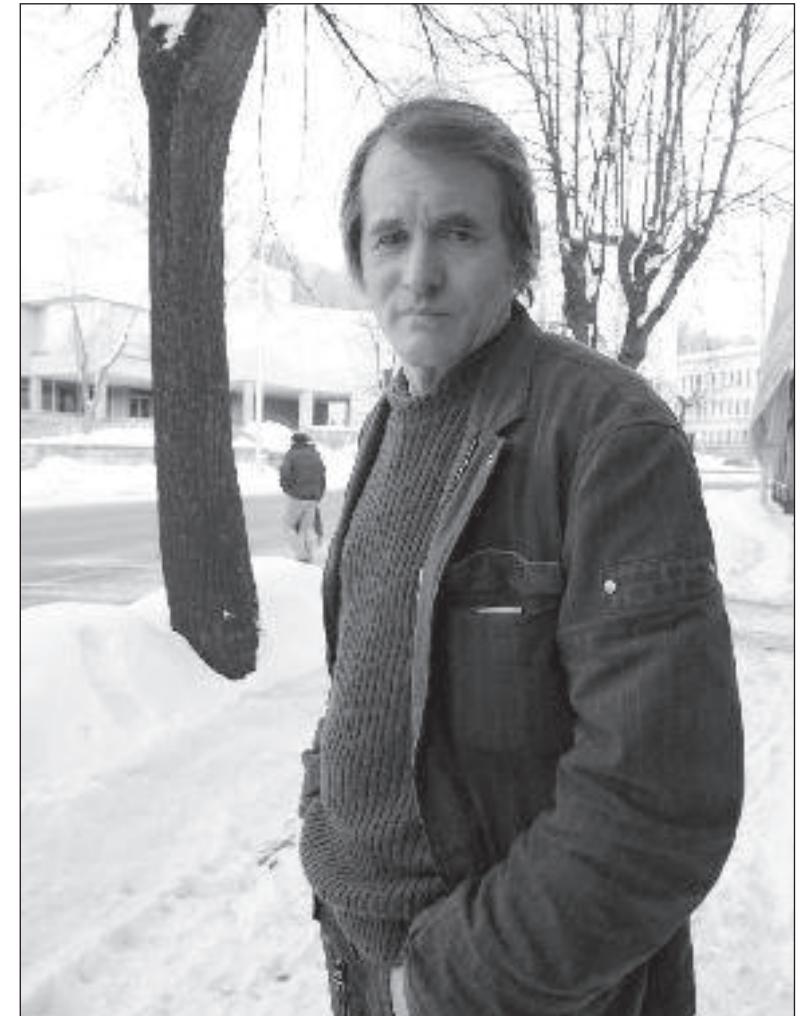
Rimti žaidimai

kalavimas to, ko iš esmės jau negali būti?

– Šis kaltinimas nelabai korektiškas, nes trys grupės nariai pasitraukė anapilin ir kartotis nebėgali, o gyviesiems linkiu tolesnio produktyvaus kartojimosi. Juk tapyba visais laikais kalbėjo apie tą patį: apie menininką, kuris sukūrė paveikslą, ir apie laiką, kuriame jis gyveno. Viskas vyksta taip, kaip ir buvo galima tikėtis. Tam tikros nusistovėjusios suvokimo klišės apie „Angi“ reikalings ir naudingos, nes žmonės, užkibę už panašios reklamos, pradeda domėtis grupe. Vadinas, buvo ir bus reikalingos. *Laikraščienos* niekada netruksta, o konstruktivios analizės neturime tiek jau daug. Gyvename demokratijos sąlygomis, todėl visi rašo, ką nori. Jei skleistų visišką netiesą, galima būtų protestuoti, o pusė tiesos – kaip desertas prie gerų pietų. Pastaruoju metu ją „Angis“ nebogai panaudoja savireklamai.

O dėl kartojimosi... Manęs tokie kaltinimai visiškai nejaudina, nes pastaruoju metu pelniau porą svarbių premijų: „Swedbank“ ir Nacionalinę. Nemanau, kad jos dalijamos inertis, neįdomiems, besikartojantiems menininkams. Tačiau pats į savo kūrybinę situaciją žiūriu atsakingai, reikia galvoti, ką toliau daryti, kur link teks sukti. Turiu visokių planų, bet tai mano vadiniai dalykai. O visuomenėi skleidžiami gandai apie kartojimąsi kyla iš elementaraus neraštumo. Tie žmonės, manau, neperskaito mano darbų. 2004 m. Šiuolaikinio meno centre surengiau parodą,

dauguma jaunų kritikų ją suprato kaip projektą, kuris paremtas nerimtu „pašposavimu“ – tapybos pervertimu į dūmus. Patyrę kritikai, pavyzdžiu, Alfonsas Andriuškevičius, ižvelgė kitų, daug reikšmingesnių dalykų, platų, išsikerojusių pasakojimą. Kodėl ši savybė nebuvo suprasta kaip rimta koncepcija? Žvakės liepsna tik paviršiuje piešiu, bet svarbiausias, spalvinis tapybos sluoksnis yra giliau. Jei tapybą dūmais įvardytume kaip koncepciją, susidurtume su dideliais prieštarravimais, nes tapyti dūmu apskritai neįmanoma. Todėl prie kiekvieno savo darbo pavadinimo pabrėžiu atlikimo būdą: drobė, akrilas, piešinys degančia žvake. Daugumą Lietuvos kritikų persekoja negebėjimas suvokti hibridinio tapybos pobūdžio. Kalbu ne tik apie savo kūrinius. Jei mano techniką suprastume vien kaip eksperimentą, tada būtų galima sutikti ir su kaltinimais dėl kartojimosi, tačiau man piešimas dūmais atveria platesnius diskursus nei eksperimentai. Nuo parodos ŠMC praėjo septyneri metai, nemanau, kad tai labai ilgas laiko tarpas tai pačiai kūrybos strategijai plėtoti. Kodėl tuomet nepriki bus prie Antano Gudaičio, kuris vieną gyvenimą tapė aliejiniu dažais? Akivaizdu, kad tam tikros institucijos, kuriose dirba jaunuų kritikų karta, turi šiokių tokijų bėdų. Tik baimę mokslus VDA tampama leidinių redaktoriais, meno centruose – kuratoriais. Tačiau tą įstaigą vadovai privalėtų suprasti, kad meno kritiko užauginimas trunka tiek pat, kiek ir menininko. Bent penkerius ar dešimt metų reikia gilintis į lite-

ratūrą, filosofiją, pramokti mąstyti, skaityti įvairius diskursus. Dabar perskaitoma tik tai, kas šiuo metu aktualu, tuo ir apsiribojama. Aš nesu prieš, kad jauni žmonės kabinaisi į madingus dalykus – pats jais domiuosi, kiek reikia bendram išsilavinimui. Tačiau iš esmės man norisi užgriebti tai, ko dar nėra: nei padaryta, nei įvertinta. Manau, kuriant į madą reikėtų žiūrėti tik kaip į galimybę atispirti rimtesnių ieškojimų link.

– Viena vertus, „dūmus“ pristaute kaip lengvabūdžią fikciją, po kuria kažkas slipy, kita vertus, laukiante labai atidžių savų darbų „skaitytojų“, kuriems tenka dirbtu nelengvą darbą. Pakomentuokite flirto ir rimtumo santykį savo kūryboje.

– Kiekviena karta atsineša savitą požiūrį į pasaulį ir savo humoro jausmą. Žiūrovas, praradęs šį jausmą, analizuodamas mano darbus, nieko gero nepasiekia, net pasijunta nuskriaustas. Todėl dūmą, kaip fikciją, naudoju rimtai. Tai leidžia man kalbėti apie labai skaudžius dalykus nieko nežeidžiant. Juk dūmai tik vaiduokliška fikcija, ar ne?

– Jūsų darbuose yra daugybė socialinių temų, skaudulių, kurie užgožia asmenines patirtis ir jauzenas.

– Nenorėčiau su tuo sutikti. Mano darbai labai asmeniški. Néra nė vienos socialinės ar politinės temos, kuri man asmeniškai nebūtų skaudi, kaip nors mane paveikusi. Jei reikėtų apibendrinti, savo kūrybą apibūdinčiau kaip prisiminimus. Pries dvidešimt metų šis žodis bu-

vo labai nemadingas. Tapymas „iš prisiminimų“ tuo metu dvelkė dirbtiniu romantizmu, tačiau man taip neatrodė. Iš esmės žmogus kalba per prisiminimus – pirmiausia ką nors pamato, o vėliau jo smegenys tai prisimena, išverčia į kalbą. Kad aš tapau prisiminimus, visiškai nereiškia, jog turėjau labai išskirtinę, nepaprastą biografiją, kuri vis dar manęs nepaleidžia. Problema ta, kad aš kiekvieną dieną vis su kuo nors nesutinku, kam nors prieštarauju. Skaitau pranešimus spaudoje, žiūriu televizijos laidas ir visiškai pritariu Sigitui Gedai, teigiam, jog istorija yra politikos taranaitė. Tikrajų istoriją atspindi daiktai, gamta, menininkų darbai. Todėl norėčiau, kad mano prisiminimai taptų opozicija kai kuriems šiandienos realybės faktams.

– Esate vienas tų menininkų, kurių mano, jog šiandienos menų reikia aiškinti kalba, tekstu. Dažniausiai tai taikoma konceptualioje kūryboje, o jūs net ir tapybą aiškinate. Kodėl anksčiau to nereikėjo?

– Tapyba, kaip žanras, nepakan-kamai iškalbinga. Baigėsi modernistinė epocha, kai kūriny buvo tiesiogiai suprantamas. Tikrovė taip gerokai protokoliškesnė. Viskas greitai keičiasi, žmogui reikia apdoroti labai daug informacijos, kuri nėra su juo asmeniškai susijusi. Ši informacija bejausmė, bekvapė, neutrali. Visa tai paveikė ir meną.

Nukelta i 7 p.

Fotovi(t)ražai 35

Romualdas RAKAUSKAS

Peizažais prisirišę prie Lietuvos,
arba
Andriuškevičiaus alyvų ryškinimas

Idomus sutapimas: pernai, rašydamas apie Algimanto Aleksandravičiaus paruoštą Fotosajungos metraštį, klaidžiojau Giedros Radviliaviciūtės „mažųjų romanų“ tankmeje, o siemet susiklostė toks pat eseistinis pasirktojimas, tik su Alfonso Andriuškevičiaus gyvybingai žoliaspalviais „Velyvaisiais tekstais“. Tada sutiktas ir mano paabejojimų jeklektintas Algimantas greitakalbiu monologu bei piktai žaižaruojančiomis akimis bandė manyje išdeginti kritišką vertintojai ir išvesti į palaimingą viskuo besidžiaugiančiojo kelią. Bet...

Gal simboliškai greta atsradusi A. Andriuškevičiaus geroji kūrybinė dvasia nusileis ant naujojo metraščio „Lietuvos vaizdo paveldas“ (Lietuvos fotomenininkų sąjungos fotografijos fondas. Vilnius, 2010) ir atnes sudarytojo taip godojamą taiką ir ramybę. Tuo labiau kad skraidžia A. Andriuškevičiaus dvasią lengvai galima materializuoti albume atsveretus kad ir žiemiskai išalusio Merkinės piliakalnio vaizdą (Algimantas ir Mindaugas Černiauskai), kuris idealiai atitinka Alfonso išversto didžiojo senovės kinų poeto Han-Shano eilėraščiuose dieviškai sureikšminama Šaltajį kalną. O visame metraštyje dar niekada nebuvo tiek daug gamtos, kuri per kraštus liejasi ir A. Andriuškevičiaus lyrikoje, kartais netgi pasinaudodama grynaia fotografinėmis technologijomis: „Imestas į žalią pavasario ryškalą, / ryškėja rausvą alyvų krūmą.“

A. Aleksandravičius ryškinimo procesą dažniausiai stabdo juoduje-baltoje pusiaukelėje, nes jam ir daugumai reiklesnių vertintojų nespavolta fotografija visada vertingesnė. Iš atrinktųjų 60 autorių 156 darbų tik trisdešimt spalvotų. Be to, daug kur spalvingumas saikingai prislopintas, tarsi šviestų gestančio lažo rusenimas.

Nelengva A. Andriuškevičiaus numylėtomis alyvomis surasti romantiską spalvinį atitikmenį. Gal artimiausiai būtų klasikiniai Arūno Baltėno Žiūrų ir Ašašnykų kaimų vaizdai. Ramūs, paprasti, kaip ir tame gamtovaizdyje šimtmecius buvęs dzūkų gyvenimas. Žinau, kad daug kam kaip tik ir užklivo štie savo tyliose mintyse paskendę peizažai. Atseit primityviai gražūs ir todėl silpni. Gal ir motyvuota taisyklingos grožio klišės priešprieša...

Dabar visuose menuose grožis dozuojamas itin jautriai. Geriau padauginti niūraus dažo, bet ne šva-

raus skaidrumo. Keistai sudėlioti žmogaus pojūciai: kasdienybės skuboje sustabdžiusio ir pradžiuginuso puošnus kraštovaizdžio „tikrojo“ meno darytojai ir jų kuratoriai neįsileidžia net savo vertinimų prieškambarin. Akys mato, bet protas blokuoja.

A. Andriuškevičius gudrai išmasytijoje esė „Rudeninis pasivaikščiojimas“ kaip tik visokiausiais būdais bando „apmalšinti protą, pristabdyti baisaus pedanto įgaliojimus“ ir pagaliau paaškėja, „kad tasai protas kartais visiškai nereikalingas“. Tik tada nušvinta tikrojo pasivaikščiojimo esmė ir jėga.

Jeigu pavyktų taip protingai viską mumyse suderinti, gal, atvėrė jausmų dureles, sugrįžtume į postmodernistinių dykumų ir pajauustumė natūralaus grožio pilnatvę...

Švelniamė akvareliniame žalsvume ištrypsta Zenono Bulgakovo dailikas „Rūkas prie Nemuno“. Saldaus vaizdinio gražbyliavimo cia kur kas daugiau negu anuose dzūkiškose peizažuose, bet jautri spalvinė vienovė sukuria subtilią emocinę įtamprą ir apsaugo nuo kritiško sunaikinimo.

Negasiusime spalvotų fotografijų bûrelyje išskiria puikus Stanislovo Bagdonavičiaus urbanistinis peizažas: žiemiška rytų saulės ryškiai raudonu teptuku kruvinai nuspalvina siaurą Panevėžio mūrų juostą, kurią kietai suspaudžia užsalusios Senvagės snieguoto ledo ir tamsmėlynų debesų metalas. Greta pagal spalvinę dermę, atrodytų, geriausiai tinka Algimanto Tirliko „Mažeikių naftos“ vamzdynai su dar grēsmingiau raudonuojančiu dangumi. Gal cia ir vykusių surašytas vizualus pramominės hegemonijos pasmerkimas, bet spalvinis atkartojimas gerokai susilpnina. S. Bagdonavičiaus „kruvino pleišto“ dūri.

Kai žvelgi į panašiai nurausvintą, kalėdinį atviruką primenančią Juozzo Valiušaičio Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčių nuotrauką, vėl kaip ir pernai norisi apgailestauti dėl metraščio teminės priklausomybės. Pasinaudojė „Paveldo“ lengvatomis į albumą prasmuko daug gryna informacija bei pažintinių objektų, kurie puikiausiai tiktų kitims leidiniams, bet ne meninės fotografijos rinkinei.

Romas Juškelis visada pajęgus apginti menininko munduro garbę.

Šiųk pasitelkės tik jam paklūstanti chemija, Aleksoto tiltą nudažė klastingu nerimu švytinčiais naktiškais melsvumais. I tamsoje paskendusį miestą žvelgia grēsmingai didelė ménulio delčia. Toks iš realistinio vaizdavimo pasitraukęs apokaliptinis Kauno reginys sustiprina meninį poveikį. O klaipėdietis Vytautas Karaciejus panasų efektą pasiekia pasinaudodamas natūraliomis pavakario prieblandomis („Apleistas valčių uostas“, „Šventosios tiltas“). V. Karaciejaus paveiksliški „Buvimo ženkli“ irgi beveik praranda fotografinių Danės krentinės materialumą. Jį uždengia vielos tinklo ir lengvai persišvenciančios užuolaidos grafika su tapybiniu jos paspalvinimui, kuris kuria sapno iliuziją: tarsi pro praskleistos užuolaidos tarpa regėtume spalvotą, senųjų laikų paslaptinis vilionėjantį Klaipėdą. Šis originalus darbas pelnytai išskirtas ir pakartotas paskutiniame viršelyje.

Prie „Buvimo ženkli“ šliejasi gryna dokumentinis to paties autorius „Medingėnų bažnyčios fasadas“, kuris akivaizdžiai prašosi panasaus meninio sprendimo, nes greta puošnios kaimynės atrodo prasciokiškai skurdus, lyg nebaigta juodraštinis variantas.

V. Karaciejus Danės krentinę subražė plonytėmis ir vaizdo nenai-kinanciomis linijomis, o kitas klaipėdietis, Darius Vaičekauskas, du pajūrio peizažus visiškai uždengė dekoratyvinę plytelį mozaiką priemenančiu įmantriu margumynu. Kai prie šito išradėjiskai mokslinio fotografijų suskaidymo dar pridedamas tokio pat moksliškumo pavadinimas „Kvadratinio centimetro ritmo taktas“, tampa akivaizdu, kad regimė centimetrais išmatuotą naujos Amerikos ir naujo rato atradimą vienu metu. Arba, pasak A. Andriuškevičiaus – neapmalšinto proto monotoniška takta.

Pasišaipymus atidėjus į šalį reikėtų pritarti šiam naujadarui, kuris vienodokai albumo struktūrai suteikia gaivaus netikėtumo. Panašiai naujoviškumais netolimoje praeityje susižavėjės Artūras Valiauga į vieną atvaizdą pradėjo jungti po tris ir daugiau skirtingai artimus, tarpusavyje bendraujančius ir vienas kitą papildančius fotografinius fragmentus. Toks keliagubas meninis šūvis gerokai papildo pasakojimą. Šiumetiniam metraštyje matome tik du „Orvydų sodybos“ motyvus, kurie nuramina, kad nuolat kartojamas daugiauvaizdis metodas dar neįssikvėpė. Nors praeities nostalgija labai traukia atgalios, kur paminkliškai tvirtai lietuviškon klasikon iširaše A. Valiaugos pavie-

Romualdas POŽERSKIS. „Tendziogalo dvaras“. 2010.

nių fotografijų ciklas žaviai paprastu pavadinimu „Buvau pas Stepą. Kalbėjomės apie gyvenimą“.

Visi fotografuojantieji nuolat sprendžia darbų pavadinimų konfliktą. Žodinis ivardijimas apnuogina autorius vidinių pasaulių, parodo jo skonių, literatūrinį išprusimą, dvasinę kultūrą. Patogiausia pasislėpti už konkretių vietovardžių, bet jeigu nutarei praplėsti fotografijos meninę įtaigą ir trafaretinių ryčių ar ryto pasaka pakeisti kuo nors gudresniu, gali sulaukti.

Panašiai nutiko Ugnui Gelgudui, pateikusiom keletą darbų iš šiuo metu plėtojamo ciklo „Kriminaliniai peizažai“. Toki geriausiai šiai temai tinkantį pavadinimą savavaliskai atkeliau iš stipendijoms pateikto jo projekto. Metraštyje detalizuodamas kiekvieną siužetą autorius primityviai stengiasi gąsdinti: „Žudikas aukos tykojo prie jos namų“, „Akistata su mirtimi – nuo ryto iki vakaro“... Taip išjungiamą mūsų vaizduotę, kuri, pagavusios fotografijoje sukurtą grėsmių lauką, sėkminges išplėtotų savo kriminalinę dramą.

Nors Ugnius neitilpo į krizės smarkiai sumažintą stipendininkų penke-

tuką, bet tikėkimės, kad finansiniai nepritekliai nesustabdyn vizualiojo kriminalisto ir nūdieniškai aktualios tematikos tolesnė meninė raida prasmigai užpildys visiškai naują lietuviškos fotografijos puslapį.

„Kriminaliniai peizažai“ paskatino prisiminti Remigijų Treigį ir jo metaštin nepatekusius mistinius peizažus. Taip galima būtų pavadinti savitus, užtamsintų paslaptinių kupinus, tarsi telegrafiniai brūksneliai sudysniuotus miestovaizdžius. Pasigedau ir šiuolaikiskai įtaigiausiai urbanistinių peizažų fotografuojančio Vytauto Staničio jautriai suderintu spalvingumu išsisikiriančių mažųjų miestelių portretų. Nežinia, kas ten perbėgo tarp sudarytojo ir fotografų, bet meninis nuostolis akivaizdus.

Nepralenkiamas novatorius Gintautas Trimakas, sparčiai judėdamas į fotografijos pradžią, greitai turėtų atrasti dagerotipą. Metraštyje jo dar nėra, bet ant tvirto trikojo stovo jau matome senovinė didžiaformatė kameras, su kuria autorius keletą metų fotografuoja naują idėją „Savas formatas“. Ta grioždžia dumplinė senienai dažniausiai duoda precizišką kokybę, kuria talentingai naudojosi daugelis pasaulinių garsenybių. Gal lietuviškos fotografijos revoliucionierius taip pat nutarė tarp jų išsipersti, tik kad regimiuose nuobodulio vaizdeliuose kaip tik ir trūksta kokybės. Nežinia, kur ir kodėl Gintautas ją pradangino, bet „Savas formatas“ tarp albumė pristatomų nekokybiskų pinholininkų yra tikrai savas. O gal čia reikėjo pritaikyti A. Andriuškevičiaus iš senųjų romėnų permąstą šūki: „Toks meistras neprivalo paisyti išstatymų“?.

Is pernai Vilniuje, „Prospektu“ galerijoje, eksponuotos mūsų fotografijos šviesią (?) ateiti pranašaujančios parodos „Debiutas“ A. Aleksandravičius atsirinko tris debiutančius. Visus tris Mindaugas: Česliukauskė, Dryžą, Gabrėnų. Revoliuciniai pinholinio neryškumo keliasas pasukės M. Česliukauskės mano gerai pažįstamame Aukštaitijos užkamptyje išplatėjto netikėtai solidžiai seriją „Užpaliai“. Net neįtariai, kad prie Šventosios susispėtusį jaukiai taikų miestelių slėgtų tokios niūrių sutemų negandos. Užtat M. Gabrėno Kauno marios skaidriai erdvios ir elegiškai, o gal net melancholiškai nuotaikinos. Panasiomis, tik rudeniškai sunkesnėmis dangaus drobėmis Ventės ragą apgobė dar vienas (jau septintas) marinistas M. Dryža. O tuošni

Mindaugas DRYŽA. „Prieš vakarinį lietu“. Ventės ragas. 2009.

Romanas RAULYNAITIS. „Gedimino pilis“. 2008.

Nidos kopų né vienas debutantasis nesudramatino. Taip ir liko „Vaizdo paveldas“ be paveldėto pagrindinio Lietuvos brangvaizdžio.

Girdžiu, viskā žinantis radijas saką, kad šiandien šimtmetinių jubiliejų švenčia tulpiai ir moterų sutapatinimo diena. Kažkokia išvirkščia šventę, bet su būtinom raudonžiedėm tulpėm... Tad pažvelki me į metraščio viešnių kūrybų. Ogių, pasirodo, beveik néra. Tik keturių tarp 56 vyru. Žiauroka statistika, bet sudarytojo neverta kalti prie pasmerkimo kryžiaus, nes tebegalioja laiko patikrinta taisykla, kad fotografija (ir dar daug kas) yra labiau vy-

riška profesija. Lietuviškoje fotoistorijoje moterims dažniausiai tekda vo tik epizodiniai vaidmenys. Kažkodėl vyrai gyvenimą užgriebia giliau, plačiau. Tai matome ir šiamė albume. Gal naujajame amžiuje meninė pusiausvyra pasikeis, nes tarp dabar studijuojančių fotografiją tik vieną kitas vyrukas raudonžiedžių tulpiai apsuptyje...

Simboliškai aktyvia, gal net destruktyvia žmogaus intervencija į Lietuvos vaizdo paveldą metraščio viršelyje (labai gera Paulius Lileikio nuotrauka) pagąsdinęs sudarytojas toliau plėtotamas medžiagą stengiasi išvengti žmonių dalyvavimą.

2011 m. sausio 11 d. Kauno dramos teatro aktoriai rinkosi 11 val. ir kartu su vėl į šį teatrą po 11 metų grįžusiu režisieriumi Gyciu Padegimu pradėjo pirmąją spektaklio „JAH“ repeticiją. Režisierius spektaklis taip pat jubiliejinis – jau šimtasis. „JAH“ – Juozapo Albino Herbačiausko inicialai ir Jahvės, hebrajško žodžio „dievas“ pradžia, nes akcentuojama rašytojo dievoėška, aštrus menininko konfliktas su Dievu.

G. Padegimas, ne tik spektaklio režisierius, bet ir pjeseių autorius, i sceną sugrąžina epą ir siek tiek primirštą, siek tiek nemėgtą, anekdotais apipintą J. A. Herbačiausko asmenybę. Pasak profesorės Viktorijos Daujotytės, jis buvo beveik be išlygų atmettas, memuaruose išliko tik keistuolio, mistiko, chiromanto siluetas. Anksčiau G. Padegimas yra rašęs scenarijų „Poeto sodnui“ Maironio lietuvių literatūros muziejuje. Nuo tada liko meilė jam, o dabar ji virto nauja pjese, parašyta pirmuoju asmeniu, todėl itin dokumentalia ir jautria.

Žiūrovas, stebédamas spektaklį, sužinos daugybę naujų faktų, kuriuos iš knygų, rankraščių, laiškų, senosios spaudos surankiojo pjeseių autorius. Tačiau susigaudyti nebūs lengva: kruopščiai surinkti faktai į fantasmagoriškas paties G. Padegimo sukurtas situacijas. Susipina J. A. Herbačiausko gyvenimas bei kūryba, nelieka ribos tarp to, kas buvo iš tikrujų, ir kas yra paties rašytojo arba to meto žmonių fantazijos.

„J. A. Herbačiauskui skiriamas spektaklio protagonisto vaidmuo. Jis – visuomenės atstumtas kvailys, už savo idealus kovojantis lietuviškasis Don Kichotas, ateities pranašas, numatęs ir Sovietų Rusijos keliamą pavoją“, – teigia spektaklio kūrėjai. Antrasis herojus – tarpukario laikas, Kaunas. Mūsų dienomis vis daugiau dėmesio sulaukia materialinė to meto kultūra, tačiau per mažai – dvainis miesto gyvenimas. Pjeseje rasime tarpukario Kauno panoramą su Vincu Krėve, Sofija Kymantaite-Čiurioniene, Baliu Sruoga, Juozu Keliuociu ir „Naujaja Romuva“, taip pat Konrado kavinės aplinką. Atgaivintoji atmosfera padės geriau pažinti šiandieną. Spektaklio muziką kuria Giedrius Kuprevičius, kuris pasirodys ir scenoje – vaidins prieškarinį teatro akompaniatorių.

Spektaklio premjerą žiūrovai išvys balandžio 2, 3 d., o šiandien skaitojamas siūlome pjeseių „JAH“ išstrauką.

Gytis PADEGIMAS

JAH

Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija

Išstrauka

...repeticija...

(Ūžia, siaudžia, griaudžia Konrado kavinė. Susitikimo vietas pakerti negalima – čia visas Kaunas. Tarp staliukų zuja kelneriai, dainininkas širdis tepa pagal Kazio Binkio tekstą sukurta „Obelų žiedu“ medumi.)

JAH-2 (dainai pasibaigus ar dar tebeskambant, aistringai tėsia anksčiau pradėtą prakalbą): Mes visi prasikalom, kad lig šiol dar nepradėta gražios Lietuvos kūryba! Užtenka tik pamastytį apie mūsų emigracijos klausimą, kad visiškai nusimintum ir rankas nuleistum. Kas gi dedasi? Ogi mūsų žmonės namie, Lietuvoj, nekenčia darbo, bijosi darbo ir – visi, kas tik gali, nori iškeliauti Brazilijon, Argentinon, kad svetimose šalyse sunkiausią vergų darbą dirbtų! Baisu darosi apie tai bemąstant. Darbas Lietuvos naudai, Lietuvos gerovei, Lietuvos garbei jau mums bjaurus darbas! O darbas Brazilijos naudai – gražus darbas! Didesnės paniekos Lietuvai dar nieks taip žiauriai nepareiškė, kaip mūsų pasiryžę emigruoti žmonės – sodiečiai, inteligenčiai! Ir ateis laikas, kai Lietuva bus priversta samdyti kinus arba kalmukus ūkio darbams! Lietuva virs kolonizacijos objektu, jeigu mūsų žmonės taip „mylės“ savo tėvynę... Jeigu pas mus blogos darbo sąlygos, juk galima bent stengtis jas pagerinti. Tik tada Lietuva bus tikrai rami, kai visi lietuvių dirbs rimtą kūrybinį darbą, kai sistemiškai Lietuva gražės ir gerės! Mes visi privalam būti darbo artistais! Žinoti visa ko ribas privalam! Kiek laiko pykti, kada atleisti! Kiekvienas valdininkas savo mandagumu daugiau

nuveiks nekaip šiurkštumu, pedantiškumu. Mūsų diplomatai patartina nedaryti iš savęs „slaptingų dalykų kastos“, bet visada skaitytis su gyva tautos sąžine! Turėsim tik tokią Lietuvą, kokią mes patys sukursim! Lietuvos likimas ne Tautų Sajungoj, ne pašaulinės diplomatijos intrigose, bet tik mūsų galvoje, mūsų širdyje, mūsų rankose glūdi! Gerbkim patys save – ir visas pasaulis mus gerbs! Gana jau tų kovų už valdžią! Nebegalima gyventi tają gyvenimo sistemą, kuri reikalauja, kad vienas tautos luomas (arba viena tautos partija) gyventų ir augtų kito tautos luomo skriauja, vergų niekšingumu! Juk negalima būti laimingam artimo nelaime! To stebuklo dar nė vienas politikas nepadarė... Prievara provokuoja prievertą. Prievara mylimas nebūsi! Tas tik turi autoritetą, kurį žmonės myli, kurį širdimis supranta.

Patriotas: Taip tai taip, bet jūs, rašytojai ir dailininkai, turite padėti vyriausybei, kurti patrio-

tinę tautinę kūrybą, o ne blaškytis, ieškodami naujų kelių!

JAH-2: Ką jūs vadinate patriotinė ir tautinė literatūra? Ar jūs apie tai turite kokį nors supratimą? Jūs tik norite, kad rašytojai ir dailininkai jūsų dėdėms ir dėdienėms kutenčių padus, kad jie smilkytų patriotinio jovalo smilkalus, kad jie galėtų ramiai išnaudoti ir apgaudinėti tautą ir laisvalaikiu paleistuvauti! Jūs norite, kad dailininkai nupieštų Nemune besimaudančią vyriaušybę – ir tai vadinsite tautiniu patriotiniu menu. Jūs ieškote tik padlažių, pataikūnų, vergų, parsidavėlių, o kūrėjai jums nereikalingi, nes jie visada maišininkai, nerimo kėlėjai, trukdą valdantiesiems ramiai miegoti ir vagiliuoti! Jūs iš kūrėjų reikalaujate mirti badu, būti herojais, kad tauta būtų gyva ir kad jūs galėtumėte ramiai valdyti, išnaudoti ir apvaginėti!

Ne, mes nemirsime badu, kad jūs ramiai galėtumėte būti niekšais, mes trenksime į jūsų idiotiškas makaules, ir jūs virsite bekonais,

kiaulėmis, tokiais, kokie iš tiesų esate, ir jums bus didelė gėda, ir jūs nežinosite, kur besprukti nuo tautos teismo ir juoko!

Patriotas: Aš niekad ir niekur tokiu kalbu nesu girdėjęs ir niekad tokiu žmonių nebuvaliau matęs!

Girtas (šaukia): O tu, feuerverkeri, ko taip žiūri į mane? Ar manai, kad aš išsigąsiu tavo perkūniškos išvaizdos ir tavo žaibiškų žvilgsnių? Ak tu, nepripažintas Lietuvos pranaše! Juk tu 33 kartus per dieną pats sau prieštarauji! Lietuvai nereikalingi tokie feuerverkeriai!

JAH-2 (ramiai): Dievas sutvérė kiaulę, bet aš jai nenusilenksiu! (Tamsa.)

JAH-1 (ekrane): Geram žmogui nėra vietės visam pasauly. Jis visur paniekintas bastuolis. Jis niekam nepavydi, jis pasiryžęs siejosi trupinėlius visiems išdalyti. Tačiau jam visi pavydi net ir jo ubagystės, net ir jo vardo. Pavydi

jam, kad jis dar gyvas. Pavydi jam jo skarmalų. Kad jis ir nuogas vaikščiotų, dar jam visi pavydėti! Piktam žmogui pagerbtu puotas, banketus kelia. Paminklus stato. Poetai odes ir himinus rašo. Visi jam meluoja ir džiaugiasi, kad gali meluoti. Kuniga bažnyčiose iškilmingą „Te Deum“ gieda! Visi džiaugiasi, kai piktas žmogus gerą žmogų smaugia! Moterys meilė alpsta, jį išvydusios. O žurnalistai iš proto eina nežinodami, kaip jį pagerbtii, kaip reklamuoti! Kodėl geras žmogus – vien mėšlas piktų gėlei augti ir žydėti? Kodėl taip? Viešpatie Kristau, atsakyk, atsiliepk! Juk tu visagalas! Kodėl veltui šaukiasi tavo pagalbos smaugiami geri žmonės? Kur tavo širdis? Nejau jū aptemo? Nejau jū nugalėta? Nejau tu pats, Kristau, tik poezijos melas? Aš jau nebegalau gyventi švento avinėlio auka! Aš nenoriu savo gyvybe tukinti Pliko kiaulės! Aš bent noriu būti taja skriauda, kurią piktas žmogus būtinai parspringti privalo!

JAH-2 (stovi nuošaly su kalino ryšeliu, čia pat lyg šešėlis ar angelas sargas besistengianti į apšvestą plotą nepatekti Teona): Ruosiamės išvykti atgalios į Lenkiją. Orumas neleidžia mums skustis, priekaištanti. Padarėme didžiulę kvailystę, kai sugrižome į „tėvų žemę“. Buvome nubausti, nes „tėvų žemė“ gyvačių kamuoliu pasirodė... Dvasios chamas, atsitiktinai tapęs „ponu“, neįstengiantis sukvailinti iki savo žemojo lygio savo sielos kilnumo, tyčiojasi taip, kad ji dingtų jam iš akių – tokia padėtis dabar viešpatauja visoje Lietuvoje. Negalvokite, kad išvykstu užsiuotes, piktas ar pilnas neapykantos...

Nukelta i 7 p.

Rimti žaidimai

Atkelta iš 3 p.

Anksčiau kūriniu skirtas rankų darbas, dailininko strategija, išsilavinimas, visi kiti komponentai aiškiai ir konkrečiai veikė žiūrovą, o dabar šalia to dar turi atsirasti tekstas, nurodantis, kodėl menininkas tai daro. Kitaip perskaityti darbą labai sunku. Jei jums prireikia kalbėti kokia nors kalba, tenka ją išmokti, taip ir žiūrovas turi mokyties specifinės kalbos.

– Tačiau tapyba tokiu atveju atsiduria keistose, šiek tiek varganoje padėtyje. Viena vertus, jai tarsi reikalingi pagalbininkai, jos raiškos papildymai, kita vertus, girdisi kalbą apie tapybos mirtį ir gelbėjimą.

– Mano nuomonė apie tai visai kitokia. Kuo tapyba labiau „marinama“, tuo ji gyvybingesnė. Jos tikrai nereikia gelbėti. Paprasciausiai Lietuva yra provincialius kraštus, čia nuolat vyksta klanų grumtynės. Jų pasekmė – populiarūs ir nepopularūs žanrai. Tačiau realiai pažvelgus į meno reiškinius pasaulyje, aiškiai matyti, kad tapybos apstu ir ji puikiai dera su visais šiuolaikinius menais.

Tapyba turi išlikti kaip mąstymo būdas. Jei ji bus kuriama kaip gražus daiktas, liks taikomoji, tinka tik interjerams puošti. Tapyba privalo provokuoti mąstymą. Ji niekuo nesiskiria nuo visų kitų konceptualinių menų. Kitokios tapybos raidos nebuvo galima ir išsvaidzoti, nes ji eina kartu su gyvenimu.

– Jūsų meninė raiška taip pat ne kartą keitėsi. Kaip priėjote prie to, ką darote šiandien?

– Aš ilgą laiką vaikščiojau ratais. Beveik dvejus metus visai netapiau ir kūriau objektus, instaliacijas. Juos kurdamas priartėjau prie suodžių, anglies. Atsitiptinai vienoje lifto šachoje pamačiau, kaip ant lubų dūmais pripiešta kažkočių ženklą, ir supratau, kad tai gali būti vienas iš piešimo būdų. Vėliau ieškant metaforos, kaip galima vaizduoti ką nors labai konkretaus ir kartu teigti, kad to nėra, prisiminiau šį būdą. Nupiešei su

dūmu ir skaityk kaip dūmą – tarsi nėra. Vaizduojį kokį nors kraupi istorinį faktą ir paleidi žmogų skaudančią širdimi. Nes jis pats turi apsispręsti, tikėti tuo ar ne. Bandau priversti žiūrovą susimąstyti

giau erdvės, o pasižiūrėti jų ateina tik tie, kuriems iš tiesų įdomu. Kitą vertus, galima pasinaudoti specifiniu interjeru, o nufilmuotą ar nufotografuotą darbą pristatyti kaip performansą. Esu dūmais nu-

ir išgyventi tiesą, kuri slepiasi už fikcijos.

– Ką atradote tuo metu, kai netapėte, buvote paniręs į ieškojimus ir eksperimentus?

– Dirbau labai įvairiai, kol atradau „dvigubą“, „ko-ležuotą“ tapybą, kai tapoma dviejų sluoksniais. Jie sujungiami, vaizdai maišomi, ir taip gaunamas efektas, kurio aš siekiu. Pakeliu ir komponavimo būdą. Jis jau ne ateinantis iš klasikinio tapybos matymo, o hibridinis. Darbas su vi-deopriemonėmis, naujojimasis nuotraukomis, santykis su kitomis medijomis pakeičiant mano tapybos strategijas. Tas laikotarpis buvo labai reikalingas, kad atsinaujintų ir pakistų tapybos būdas. Jis padėjo pamatyti naujas tapybos galimybes.

– Tuo metu tek davavo savo darbus eksponuoti alternatyviose, netiketose erdvėse?

– Tokios vietas man mielešnės už institucines. Kūriniai tarsi „laisvesni“, nes daugiau erdvės, o pasižiūrėti jų ateina

tieki, kuriems iš tiesų įdomu. Kitą vertus, galima pasinaudoti specifiniu interjeru, o nufilmuotą ar nufotografuotą darbą pristatyti kaip performansą. Esu dūmais nu-

paišytą Aušros vartų Mergelės paveikslą eksponavęs rūščioje senos gamyklos patalpoje, šventas paveikslas atsidūrė erdvėje, kurioje nieko sakralaus tarsi negali būti. Taip eksponuojant įvyksta humaniškas aktas.

– Kai kalbama apie jūsų biografijos faktus, labiausiai akcentuojama vaikystė, kuri paženklinta komunizmo pasekių.

– Nors ir esu trentinių vaikas, iš tiesų nekentėjau. Vaikystė buvo graži, nes téveliai mane mylėjo. Nemégstu verkšlenančio patriotizmo gaidą, bet sąskaitą su komunizmu turiu, neslēpsi. Septyni mūsų giminės žmonės mirė Sibire. Negaliu apsimesti, kad to nebuvu ar kad man tai nesvarbu.

– Esate teigęs, kad sovietinė praeitis vis labiau grimzta į praetį, jos niekas nenori mineti ir prisiminti, o jei mini, tai akcentuodami egzotikos elementus.

– Kad ir kaip būtų gaila, taip yra. Kai socialus menas atsiduria už Lietuvos ribų, iš jų žmonės labai rimtai žiūri. Mes ir dabar jiems įdomesni su savo komunistine praeitim bei su dabartimi. Esu veikiamas praeities, matyt, taip jau yra. Pabūna žmogus kokioje nors ekstremalioje situacijoje, ir jis traukia atgal. Kareivius reikia gydyti, kad nenorėtų grįžti į karą.

– Menininkai labai panašūs. Vis kankinasi...

– Meno raida nenutrukstamomis transformacijomis pakopomis eina į priekį, todėl visada turi įtempes protą į tai reaguoti. Dažnai būna, jog suvoki, kad jau nesi priekinėse linijose. Jaunystėje žygiuoji avan-

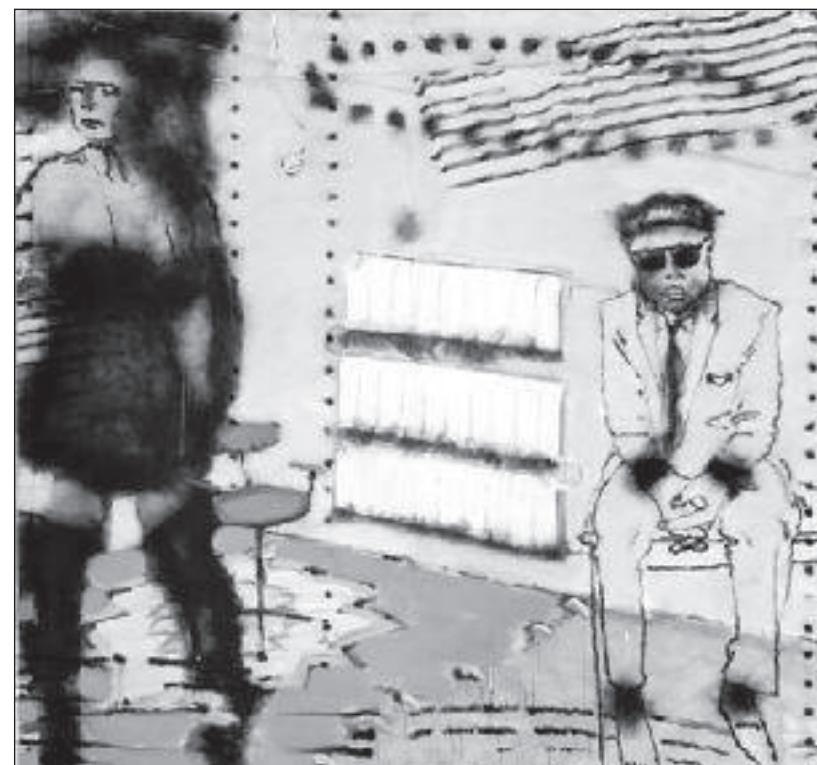
garde, tačiau eina laikas, ir staiga atsiduri šone. Tuomet susimąstai, kokį karą ir su kuo kariauji. Atsakymas slypi senų kareivių psichologijoje – visi kariaujame savo asmeninį karą. Už žiešust idealus, už sutryptą tikėjimą, už paniekintą meilę... Tikriausiai tik tai suvokės ir tampa tikruoju menininku. Tuomet kuri savo darbus, kurį niekas nesumaišys su kitais, nes jie atsiraide iš asmeninės patirties.

– Ar ilgai kuriate savo darbus?

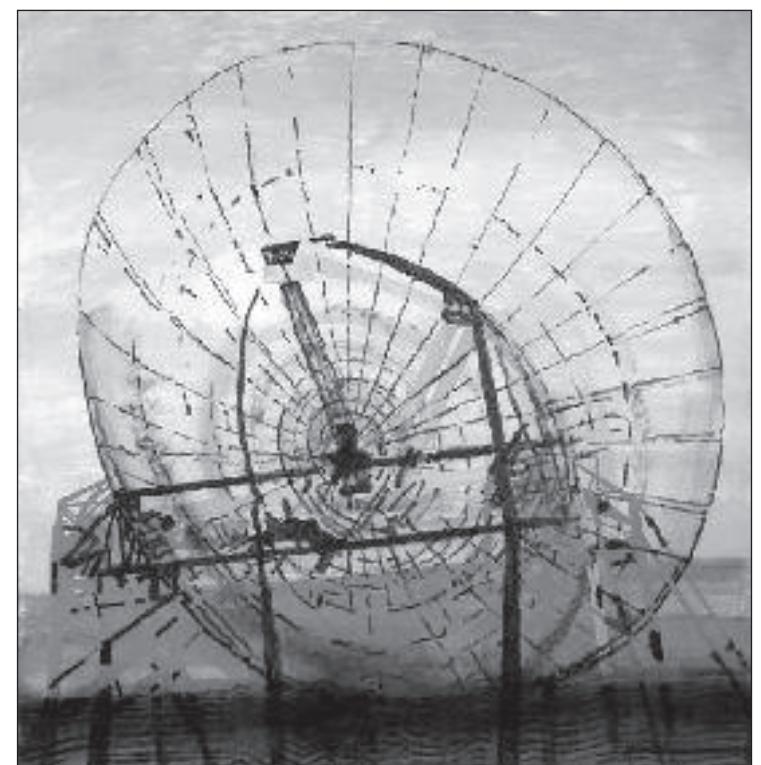
– Būna visaip. Aš dirbu tarsi seansais, tačiau kiekvienas jų lyg ir naujas darbas. Jei pasiekta rezultatas manęs neįtikina, dažniausiai perkuriu. Nedirbu kaip XIX a. akademistai, kurie kūrinį plėtoja pamažu, audžia kaip kilimėlį. Aš vieno seanso metu turiu susikaupti taip, kad suprasčiau, jog aprépiu višą tapomo darbo formatą, matau bendrą plastinę sistemą. Apatinį sluoksnį padarau per vieną kartą (nors jis gali tapti labai ilgai), kol jame pamatau dūmo piešinį ir žinau, kad jis padarės jau nieko nepakeisiu. To, ką padarau su žvake, keisti negaliu. Priės pradėdamas tapti ilgai ruošiuosi. Tai irgi labai svarbus darbas. Renku medžiagą, žiūriu fotografijas, filmus, klausausi, kas vyksta aplinkui. Kūrinio inspiracija gali tapti patys menkiausi ir netikėčiausiai dalykai. Dabar taip pat kokiui tris darbus galvoje nešiojuosi. O visi techniniai atlikimo niuansai privalo būti gerai realizuoti. Tai tiesiog amatas.

Kalbėjosi

Audronė MEŠKAUSKAITĖ
Narciso FREIMANO
nuotraukos

„Šokėja iš Hercogo filmo ir Jamamoto Polpoto“.

„Radaras“. 2009.

JAH

Atkelta iš 6 p.

Ne, ne, ne! Išvykstu ramesnis, nei kad atvykau čia. Supratau viską – tokie žmonės kaip aš yra tikra kankynė dabartinei Lietuvai, nes kelia sunkius kultūrinius reikalavimus... Nekenčia tokį kaip aš už tai, kad trokštu išmatose pa-skendusias sielas nukanalizuoti... Turbūt iš Rusijos atsibastę „bie-sy“ įsiuto ant manęs, kad aš atstovas roménų bei lotynų kultūros... Aš sergu anemija, bet nekreipiu į

tai démesio... Čia, „tėvų žemėje“, jos piliečiai apsiriję taip, kaip re-ta kitur, o aš sulysau iki paskutinių likučių – guodžiuosi tuo, kad negimiau diele. Nedrįstu Jūsų prašyti, bet būčiau Jums labai dėkingas, jeigu (nesakykite apie tai niekam) paštu arba kitokiu būdu atsiustumėt man (jeigu turite) savo seną, jau sudėvėtą, kas-dieninį arba vasarinį apsiaustą, taipogi kelnes (juodas). Mano apsiaustas jau susidėvėjo taip, kad net skylių neapsimoka lopysti (tarp kitko, nešioju jį 15 metų!!!). Nepykite ant manęs, juk Jūs su-prantate mane.

(Rytmetys Konrado kavinėje. Kelneriai tvarkosi, keli lankytocioi varto laikraščius). **Pilietas:** (gar-

siai skaito): Prof. Herbačiauską išsiuncią iš Kauno... Kas čia dabar?.. 1925 met. vasario mén. 12 dieną aš, Kauno miesto ir apskrities Karo komendantas, majoras Braziulevičius Vladas, peržiūrėjęs Političios policijos skyriaus raštą Nr. 922 ir visą susirašinėjimą apie piliety profesorių Herbačiauską, einant 8 & Ypat. valstybės apsaugos įstatui, nutariau: ... Kas per nesąmonė?... (Šūksniai: „Skaityk toliau!“) Minėtą profesorių, pavojingą visuomenės tvarkai asmenį, išsiusti iš Kauno miesto ir apskrities vienam ménesei... Ne, visai jau išdurnėjo krikdemai...

Patriotas: Abejoju, ar tiksliai čia pasielgta. Mano supratimu, reikėjo kiek kitaip padaryt. Juk p. Herba-

čiauskas kam reikia ir kam nereikia skelbiasi visai išvažiuojas iš Lietuvos. Ir jei šiandien jis dar tebešmižinėja po Kauną, tai, matyt, jam kas trukdo išvažiuoti, turi dar čia kurių darbų nudirbtį. O jo dirbama visokių darbų. Šiuo atveju gal bus Tamstoms įdomu susipažinti su vienu jo politisku kūriiniu, išleistu Vilniuje jo paties lešomis 1919 m., o būtent – „Kur eini, Lietuvi?“. Anot p. Herbačiausko, „reikia būtinai susitart, susibičiuliauti su lenkų tauta. Su Lenkijos demokratais mes galim rimtai tartis“. Kūrinio gale J. A. Herbačiauskas pranašiškai atveria savo burną: „Nepateisinama, veltui svajojat dėlei neapykantos lenkams žudyti Lietuvą!“ Pagaliau įdomus dar vienas posakis jo kny-

gelėje: „Velnui Lietuva visada reikalingiausia.“ J. A. Herbačiausko pranašiškas tonas ir karštasis ikalbinėjimas „susibičiuliauti su lenkų tauta“ sukelia įvairių mislijimų. Todėl daug racionaliau būtų, kad būtų kas padėjės p. Herbačiauskui visiškai išvažiuoti iš Lietuvos.

Pilietas: Tai gal Tamsta tais savo mislijimais ir pasidalinanai su Brazulevičiaus vyrukais?

Patriotas: O kad ir taip, ką pats man padarysi?

Pilietas (puola Patriotą, prasideda peštinės): Ak tu, Judošiaus snuki!

Kauno valstybinio dramos teatro archyvo nuotraukos

Ugnė KRAULAIKYTĖ

Kauno miesto pučiamujų instrumentų orkestrui „Ažuolynas“ 2011-jeji ypatingi, mat žymi lygai penkiasdešimtusios kolektyvo gyvavimo metus. Jubiliejas „apvalus“, todėl ikūrimo laiką atsekti nesunku – 1961-jeji. Orkestras atsirado Česlovo Šidlausko deka, jis buvo ir pirmasis dirigentas. Vėliau kolektyvui vadovavo Jonas Lechavičius, Aloyzas Marcinkevičius, Marijonas Daunoravičius, Juozas Kučiauskas, Petras Tadaras, Vytautas Ramančiūnas. Prie vyriškos pūtikų kompanijos 1979-aisiais tuometinio vadovo J. Kučiausko iniciatyva prisidėjo merginų choreografinė grupė. Siuo metu šokėjomis rūpinasi choreografė Stefanija Kazlauskienė. Grupė ne tik puošia lauko eisenas, bet ir rengia originalius pasirodymus, kuriuos orkestras įtraukia į savo koncertines programas. „Publikai smagiau, kai girdi ne tik muziką, bet mato ir šokio interpus“, – sakė nuo 1999-ųjų „Ažuolynui“ vadovaujantis Remigijus Žarėnas.

Tikriausiai nesuklysiu sakydama, kad daugeliui „Ažuolynas“ visų pirma asocijuojasi su Kauno vardu. Ne be pagrindo – svarbiausia orkestro veikla susijusi su miesto poreikiais. Valsybinėse bei miesto šventėse, garbingų Kauno svečių sutikimuose, sporto renginiuose bei varžybose neapsiejama be muzikinio pučiamujų instrumentų akcento. Orkestras Kauną reprezentuoja tiek kituose Lietuvos miestuose, tiek užsienyje vykstančiuose festivaliuose ir šventėse. Kolektyvo veiklos spektras platus – nuo eisenų miesto gatvėmis iki solinių koncertų.

Apie tai, kuo gyvena „Ažuolynas“, pakalbėkime su orkestro vadovu Remigijumi ŽARĘNU.

Kauno pučiamujų instrumentų orkestrui „Ažuolynas“ – 50

Vadovas Remigijus Žarėnas.

„Ažuolyno“ retro...

Kauno filharmonija. 2009 m.

– Su kokiomis nuotaikomis, idėjomis ir viltimis peržengiate „Ažuolyno“ penkiasdešimties metų slenkstį?

– Be abejo, su geromis, nors šiek tiek yra ir nerimo. Sulaukti 50-ies metų kolektyvui iš tiesų neblogai. Vienintelis, tiek laiko gyvuojančios profesinalus pučiamujų kolektyvas – valstybinis orkestras „Trimitas“. Džiaugiamės, kad išlikome nepaisant visų negandų ir politinių pokyčių. Galima tik dėkoti miesto valdžiai – tiek tuometinei, tiek dabartinei, jog globojo muzikinius kolektyvus.

Neramu, nes muzikanto profesija siandien neitin prestižinė. Norint eiti šiuo kelio reikia nemažai užsidegimo ir pastangų: darbo turi įdėti daug, o atlygis – ne iš didžiųjų. Pūtikai groti instrumentu pradeda mokytis nuo pat vaikystės, vėliau dar daugelių metų gludina įgūdžius, tačiau mokymuisi skirtas laikas negarantuojas, kad pasieksi tokį profesinį lygi, jog galės groti kolektyve ar solo. Būna, kad vėliau pasirenkamos kitų sričių, lengviau perprantamos ir geriau apmokamos profesijos.

– Kaip ketinate paminėti jubilejų?

– Pats pirmasis šiai datai skirtas renginys vyks kovo 22 d. Kauno filharmonijoje. Tai „Jaunujių solistų paradas“, kurio pagrindinė idėja – sustelkti galimybę jauniems pūtikams pagrobi solo akompanuojant orkestrui. Specialiai paruošta programa, tikimės, leis jiems atskleisti. Galbūt kai kam tai bus vienintelis toks pasi-

rodymas gyvenime, nes ne kiekvienas muzikantas gauna progą koncertuoti drauge su orkestru, galbūt kai ką ši patirtis įkvėps dar labiau dirbtį ir tobuleti. Programoje dalyvaus 20 jaunujių solistų, o mes atliksime akompanimento vaidmenį, reikalaudantį gana daug techninių įgūdžių, kad orkestro muzika skambėtų minkštai ir neužgožtų solisto. Orkestrui diriguos Ričardas Kukulskis, Vytautas Ramančiūnas ir Petras Tadaras.

Rudenį turėtume įgyvendinti originalią idėją – Kauno kompozitoriai pažadėjo sukurti Mišias specialiai pučiamujų instrumentų orkestrui ir mišriam chorui. Jas „Ažuolynas“ planuoja atlikti su Kauno valstybine choru.

Lapkritį surengsime „tikrajį“ jubiliejinių koncertą, tarsi apibendrinantį visą 50-metį. Stengsimės atskleisti kuo įvairiapusiai, pristatyti kuo įvairesnius žanrus, parodyti, kokie dabar esame, ko išmokome.

– Papasakokite, kokiu ritmu įprastai gyvenate.

– Žinoma, be jubiliejui paminėti skirtų renginių, dalyvausime ir tradiciuose – visų ir neišvardysi. Šiltuoju metų laiku būna daug darbo, prasideda koncertai aikštėse bei pagrindinėje mūsų „scenoje“ – Laisvės alėjoje. Jau trečią sezoną prisidedame prie jos atgaivinimo renginių „Dūdos Laisvės alėjoje“.

Kai leidžia oro salygos, kiekvieno penktadienio (jei nevyksta kitų renginių) pavakare mūsų orkestras žygiuoja per visą alėją ir koncertuoja Miesto sode. Mielai pakviečiame ir kitų miestų kolektyvus.

me su pučiamujų orkestru, jo instrumentais bei žanrais, be to, mokiniai pabus kitokioje aplinkoje, galbūt priverciančioje ir šiek tiek pasitempti.

– Orkestre svarbi ne tik muzika, bet ir kolektyvas, žmonės...

– Taip, kolektyvas nėra vadovas, buhalteris ar pavadinimas, jis formuoja žmonės, be abejo, vadovo padedami. Orkestre reikšmingas kiekvienas narys. Tačiau bendram tobulėjimui labai svarbus darnus darbas. Džiaugiuosi „Ažuolyno“ žmonių supratimumu, entuziazmu ir atsidavimu savo profesijai. Nors ir buvo sunkų momentų, nė vienas nepadėjo instrumento į šali, nepabėgo.

– Kokie veiksnių bei asmenybės turėjo įtakos, kad pučiamujų orkestrai (kartu ir „Ažuolynas“) taptų toki, kokiai šiandien matome, girdime?

– Bene svarbiausia – gelezinės uždangos griūtis. Atsivėrė keliai į Vakarus, pradėjome keliauti, susipažinome su tuo, kas vyksta pasaulyje. Kartais labai naudinga į save parodyti, ir į kitus pažiūrėti. Atsivėrus sienoms mus pasiekė originali pučiamujų muzika iš Belgijos, Olandijos (čia kompozitoriai ypač stiprūs), JAV. Be to, Lietuvių atgavus Neprisklausomybę reikėjo suformuoti ir savo repertuarą. Lietuvos kompozitoriams, entuziastams ir pūtikams teko kurti instrumentuotes iš dainų. Dabar padėtis juo nebologa. Gerokai išaugo orkestrų profesionalumo lygis. Žinoma, tam įtakos turėjo

ir tai, kad tapo prieinamesni kokybiški instrumentai.

Prie orkestrų tobulėjimo nemažai prisidėjo kasmet Panevėžyje vykstantis respublikinis čempionatas. Tai panevėžiečio dirigento Remigijaus Vilio sumanymas. Orkestrai parodo, ką gali penkiose kategorijose: A, B, C, D ir E. A kategorijoje dalyvauja pradedantieji, E – profesionalai. Čempionatas sieja orkestrus ir sykiu priverciančius pasitempti, nestovėti vietoj. Galime pasigirti, kad 2010 m. „Ažuolynas“ E kategorijoje laimėjo pirmąją vietą.

Pastebėtina, jog dabar pučiamujų orkestrų atliekami kūriniai labai įvairūs. Negalima sakyti, kad jie groja tik vieno ar kito žanro muziką. Priešingai, gali atlkti ir džiazą, roką, originalią pučiamujų arba simfoninę muziką, gali groti žygiuodami, taip pat – bažnyčiose arba tiesiog akompanuoti. Be to, šie orkestrai turi labai patraukliai ir praktišką savybę – jie mobilūs. Jeigu kolektyvas gerai pasiruošęs, jam nereikia specialios vienos koncertams, īgarsinimo, įvairių techninių priemonių.

Lietuvos orkestrams didelę įtaką turėjo a. a. Romas Balčiūnas – ilgametis „Trimito“ dirigentas, kiekvieną užkrėsdavęs savo entuziazmu. Jis galima pavadinti visų Lietuvos orkestrų krikštatevijui, suformavusiu naują repertuarą. R. Balčiūnas padėjo suprasti, kiek daug gali ir koks įvairus yra pučiamujų orkestras.

– Ačiū už pokalbi.

Tarptautiniame festivalyje Prancūzijoje 2007 m. Orkestro „Ažuolynas“ archyvo nuotraukos

Rasa JESKELEVIČIENĖ

Grūdai

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Kelis vakarus, nuslūgus karščiui, promotė tylėdama audė baltau drabužius. Baigusi darbą pašaukė mane, aprengė nauju apdaru ir sušukavo juodus plaukus. Išsikraipiusiais krumpliais pabarbeino į aruodo lentas ir sušlavė pasutinius grūdus.

– Tai viskas, kas liko, – perskaičiau nevalingai trukčiojančiu pirsytu kalbą.

Grūdus supylė man į prijostę. Nudelbusi akis į grimzstančias smėlin savo pėdas, rankos mostu parodė kryptį, kur niekada nekyla ir nesileidžia saulė.

Tolstu nuo namų, prie kurių paliku tuščią, kaltinį indą. Suskeldejusios lūpos gelsvame mano veide – tik atkartojimas išsekusios upės. Augau kraste, kur saulė šviečia į viršugalvį ir menki dygliuotu krūmokšniu šešeliai nesaugo nuo alinančio karščio. Upė kalvos papédėje, kadais buvusi srauni, išdžiūvo. Ramų vandenų plukdžiusią vagą užvaldė smėlio sūkuriai, kaukiantys tarsi alkani dykumos šunys.

– Šie vandenys aplukdė tave, – prieš dvidešimt devynias dienas prasitarė promotė, eidama suskeldejusi upės dugnu.

Kojos klimpsta į birų smėli, iriuosi nesustodama, paskui save palieku išklampotą šleifą. Lydima vėstančios saulės pasiekiai smilgom apželusių laukymę, prisigludusią prie plieninio eglyno sienos. Draskantys šakų šešeliai nugula įkypas akis ir plokščius skruostikalius. Siauras, žvérių pramintas takas išveda į kerpetą, šermukšniais apaugsią lygumą. Byra sunokusios uogos ir įsipina į plaukus. Išsiilgusi kaitrių saulės prisilietimą, nedrįstu pažvelgti atgal, kur promotė raukšlių išvagotu veidi užvérē namų angą.

Vis atšiauresni véjo šuorai gnaino odą, šaltis skverbiasi į kaulus. Susilieju su baltu, klampiu, troškulį malšinančiu sniegu. Plaukuose išdžiūvusios, suakmenėjusios raudonos uogos krinta žemėn, ryškiai taškais žymédamos nueitą kelią. Užšalęs vandenynas moja išriestom ledo keterom. Išskobtose

ledkalnių sienose ilsisi sustingę kriokliai su trupančiais varveklį dantimis. Šioje dykynėje grūdai neužaugo. Patrinu sugrubusiomis rankomis ledėjantį veidą ir pasuiku į besileidžiančią saulę.

Prie kūno prilipę ankštis drabužiai spaudžia krūtinę. Šlapiai plaukai glosto aštrius mentikalius, skleidžia sakų ir šermukšnių kvaipa.

Prieinu skardį, nuo kurio akmenys brenda į okeaną. Po kojomis rangosi laukinių vynuočių virkščios. Pernokusios geltonos uogos trūkinėja, lipnios sultys sunkiasi į baltomis nuosėdomis padengtą žemę. Gremžiu nagais rupius kristalus. Ragauj. Druska graužia suskilusias lūpas. Mano sekliom ši žemė per sūri.

Po kojom šiugžda žolė, véjo ištaršti plaukai šiurkščiom gijom

apgula veidą. Pasileidžiu plokšcia nuokalne nedrįsdama pažvelgt į aukštai kybančią saulę. Tarp akmenų vingiuojanti vandens srovė neša mane ir dangaus atspindį.

Kartais stabteliu, kad suvilgyčiau lūpas. Slydinėdama paskui platėjantį upelį nusileidžiu į slėnį. Kitame krante stūksanti uola su praziotais nasrais sustabdo žvilgsnį. Dygios šakos šnara, kimba į drabužius aštriais spylgiais, tarytum norėtų sulaikyti. Brendu per išplatėjusią upę, smėlis slysta iš po kojų, drumstas vanduo sunkiasi į drabužius, nuprausia prilipusias dulkes. Dusdama pasiekiu krantą.

Urvas išsileidžia į vidų. Patekėjės ménulis geltoniu nudažo akmenines sienas, ramina skaidria prietema, užklosti virpančiaiš šešeliai. Ikvėptas oras gaiviai vėsa užgula krūtinę, skverbiasi atpažista-

maiš ženklais, uolos skliautas al-suoja trupančiais apleistų akmenų raštais. Sienos priartėja, palinksta neatsargiai paliesdamos pečius. Perbrauki delnais per išblukusį piešinį, pirštais vedžioju kalkakmenio gruoblėtą paviršių, išryškiniu vaizdą: ant upės kranto stovi besilaukianti moteris su siaurais akių įdrėskimais ir ménulio pjautuvu kakte. Brėžiu po jos kojomis promotės išmokyti ženklus. Dabar skaičiuosiu savo laiką, kuriame ménulai vis keisis, auga, dils, išnyks iš dangaus skliauto ir vėl kils virš mano galvos.

Švinta.
Per siūles irstančius drabužius dengia iki juosmens nuaugę plaukai. Spaudžiu prie krūtinės grūdus, suriustus į Baltą prijostę.

Slėnis garuoja, sklaidosi rūkas. Ši žemė pasiruošusi. Beriu į dirvą grūdus. Jie dygsta, skleidžiasi skiltys, stiebiasi į viršų.

Virš javų lauko, vilnijančio vėjy, užauga ménulio apskritimas, išvagotas išdžiūvusių upių. Priartėja. Ižūliai žvelgia į veidą, apšviečia švelnia šviesa, slysdamas pravertomis lūpomis ir akių ipjovimais. Pasistebusi apsivejū rankomis ménulį, virpėdama atlaužiu galbalą. Suspaustas delnuose jis suspurda ir lyg išblésusi aukojimo ugnis nurimsta, kai atsikandu. Körē uolienu traška tarp dantų, svagius kvapas apsuka galvą. Trapios skeldėjančios nuolaužos krinta tarp liaunu daigų, sunkiasi į dirvą, sušildo šaknis ir plonais koteliais veržiasi į užsimezagusias varpas.

Sunokusių javų žiedadulkės nusėda ant odos išvaikščiotų kelių siūlais, nutrūkusiais šiam slėnyje. Susilieju su įkaitusiais grūdais, kedenamais véjo, byrančiais į Baltą prijostę. Pjutis guldo javus, taršo akuotus, kimbančius į plaukus, sklaido dulkų debesų.

Apsunkstu.
Glosta apvalėjanti pilvą, pripildytą ménesienos šviesos. Dunksi kūne augantis vaisius, miega susisukęs savo guolyje. Palinkusi į priekį apkabinu rankom išsiplūsusį nešulį, delnu užčiuopiu nekantriai spurdancią, pasiruošusi ateti

gyvybę.

Rudenui lankstant erškėtrožių šakas, prisiartinu prie upės, išsispulu į drykstantį rūko apklotą, kylančią nuo vandens. Drėgmė skverbiasi į nunešiotą rūbą, apsunę audinys plyšta per pečius, krinta, apgobia kojų pėdas. Pro debesų properšā ménulio pjautuvas baikščiai stebi mano kūną, išsilgusį sau-les spinduliu.

Atėjau pratęsti gimimo ir mirties, kai grūdas gula į žemę, pakyla į subrėsta.

Atėjau į krašto, kur saulė pratyra šešeliai ir vandenį, kur promotės veidu slysta smėlio upę, o gestanciose akys tolsta mano siuetas.

Nulenkiu galvą prieš tai, kas neišvengama, kad neišsektų šaltiniai ir slėnis nevirštų dykuma. Palieciu delnu skaidrų ir neapčiuopiamai virpančių savo atvaizdą, kurį prausia bangos, sliuogiančios kranto link.

Ménulio pjautuvas, ištrūkės iš apibrėžto rato, sudrasko debesis į rausvas skiautes, praslenka akių obuoliais ir aptrupėjusi kraštu perréžia mano skruostikaulį. Plyšta oda, atidengdama rausvus audiuius. Išspildymo druska sunkiasi per pirštų galium, kapsi, daužo ausy būgnelius, aižo akių baltymus.

Pjautuvas létai prisiliečia prie pulsuojančių smilkinių, aštria briauna atidengia kaktą, apnuogina pakauši, juodos sruogos apvelia baltus dugno akmenis. Prispaužiu prie drékstančio veido rankas.

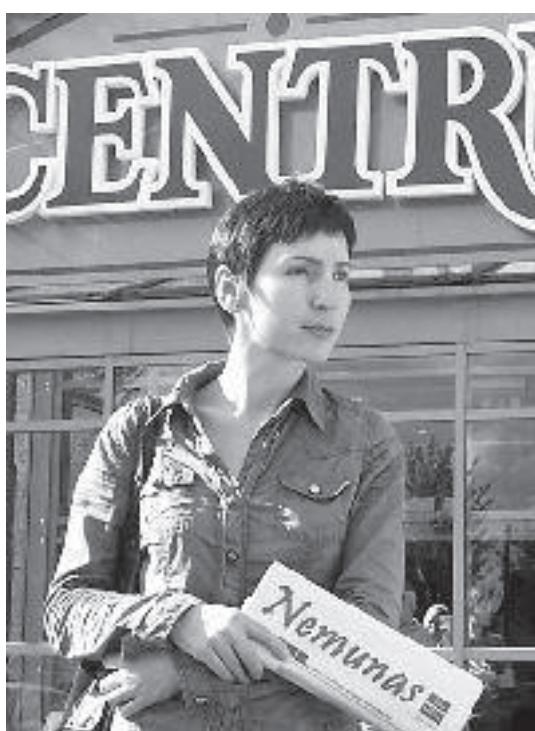
Sumirga tamsus vanduo, suliula ištiksdamas į salis, godžiai apkabinia mano dukters kūną ir nuplukdo pas promotę ménulio taku, kad gimusioji iš grūdų pripildytų išdžiūvusių upę gaivias vandenimis.

Grįžusi į urvą akmeninėje siejone įrežiu naują žymę.

– Ir paskutiniai bus pirmi, – kartoju promotės žodžius, ištartus smėliui byrant į burną.

Rasos JEŠKELEVIČIENĖS piešiniai

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Diana PAKLONSKAITĖ

seneliui

turiu išeiti...
pats žydejimas vyšnių
ačiū Dieve už tai

tuščioj ganykloj
čaižus fazano klyksmas
krūpteli arklys

septyni metai
vakarai tokie ilgi...
norēčiau grįžti

nėra lėktuvų
yra tik liūdni paukščiai
dangaus šulinys

lietaus kariauna
prie tvenkinio krykauja
ančių pulkelis

prie židinio
žiūrėdama į ugnį ne
savo namuose...

šalna pirmoji
rožės šešėly glaudžias
sraigė benamė

lapkričio pirmą
pražydo chrizantema
toli nuo Lietuvos

išploviau langus –
smagu lietaus lašeliams
stiklu riedėti

pro užuolaidą
nesimato vakaro saulės
ašarojančio vaiko

tuščios gondolos
sulytoj Venecijoj...
grapos taurelė

seni albumai –
mergaitės tarp butelių...
džiaugsmai ir klaidos

kavos puodelis –
banalu... saulei tekant
o širdis tuk tuk...

tos akimirkos
kartojas i kas dieną
o šuo užaugo!

karvės miestietės
ramiai rupšnoja žolę
priešais McDonaldą

laisvadienis –
kava be cukraus, bet su pienu
trapus sausainis

éjau į tame
keturiasdešimt metų
ne tuo keliu

kava su malda...
važiuojam į sostinę –
aš ir mergaitė

kapinaitėse
už nuošalaus akmens
benamio guolis

usnys, dagiai...
kas duria skaudžiausiai?
šalna skaudesnė

pasnigo!
visa naktinė pamaina
paliko fabriką

paštininkas liepia
pasirašyti: registruotam
laiške kalėdaičiai

ramu ant širdies
lyg apsnigtoj ganykloj
Kalėdų ryta

be dešimt penkios –
traukinių stoty sumaištis...
kraipo galvą varnėnas

brangi Izabele,
tavo kišenės pilnos kaštonų
o širdyje ruduo

pelargonija
Naujujų metų naktį
pražydo baltai

išbraidžiojau pievas
ieškodama fazanų
ménulio takais

ketvirtą ryto
pažadina mirusieji:
moko gyventi

baigési šventės –
belieka laukti pavasario
neskubinant dienos

kiek daug parašiau
ant raudonos plytų sienos
žiūrėdama pro langą...

Užgėsta ne tie, kurie degė

Liudas GUSTAINIS

Mindaugo Nastaravičiaus pirmoji eilėraščių knyga „Démétų akių“* dar kartą patvirtina tiesą, jog pasaulio įvairovė neįšenkama. Plėtojant šią mintį reikėtų teigti, kad jeigu visi žmonės būtų apdovanoti būtent žodinės išraiškos gebėjimais, turėtume milijardus unikalų, nepakartojamų tekstų.

Knygos anotacijoje M. Nastaravičiaus eilėraščius gana aiškiai apibendrino Aidas Marcénas: „Jautriai mąstančio, ieškančio, jau prarančio ir dar atrandančio, savitai artikiliuojančio jauno žmogaus poezija. Ir, nors žodžių joje dar kiek per daug, šis paryškintas ir keistas žodis čia jau dera.“

Mintijant apie M. Nastaravičių, man ši A. Marcénės ištara pasirodė nepakankamai subtili. Vien todėl, kad tai lyg ir iš tribūnos trimituojama aksiomą. Nesvarbu, kad A. Marcénės mintis yra su pliuo ženklu, nesvarbu, ar Mindaugo tekstuose yra kokiu nereikalingu žodžiu, ar nėra, tačiau niekam, nei A. Marcénui, nei man, šių pastabų autoriniui, nei kam kitam nederėtū puikuotis teisejo toga, nors ir suprantu, tai jau klausimas iš kitų erdvii – ar apskritai galima (kritiskai arba iš aukšto) vertinti kito žmogaus kūrybą (arba gyvenimą) – juo labiau kad nėra vienareikšmės atsakymo: juk ir būtina, ir neįmanoma.

Savo poezijos dvasiai puikiai apibūdina pats Mindaugas publicistiniame straipsnyje, kurio tema kita, tačiau poeto samprotavimai tinka ir jo kūrybai apibrėžti: „Abejoju dabartimi, nežinau, kas jí yra, kaip dabartį reikėtų skaičiuoti, kokias pasaulio laikrodžiai, kokių pasaulių laikrodžiai, nežinau, kas yra ateitis, ko tikėtis ir kuo tikėti, kurio pasaulio dievais, nebežinau, kas yra praeitis, bet jos akimirkos, skaudžios, džiugios, variusios į neviltį ar katarsi, ramios ar net sentimentaliros ir yra vienintelė tikra duotis“ (Mindugas Nastaravičius, *Bernardinai*, „Clavicula“, 2009-12-25).

M. Nastaravičiaus poezijos rinkinį „Démétų akių“ sudaro trys eilėraščių grupės, kurių pavadinimai maždaug atitinka ir tekstu tematiką: „dėkoti ir rašyti“, „pabaigti žmogų“ ir „likti nesuprastam“, nors, tiesą sakant, visus eilėraščius persmelkia poeto pastangos suvokti egzistencijos esmę.

Egzistencijos, taip pat dingusios mylimosioms, tema gimbė kartu su žmogaus atsiradimu žemėje, tačiau net ir iškiliausias filosofas pajégia atsakyti tik į sau iškylančius egzistencinius klausimus, o jo atsakymai kitiems vargu ar tinka – būtis yra tokis dalykėlis, kuri visi gromuliuoja atskirai ir savarankiškai.

O jeigu visi, tai ir „Démétų akių“ autorius.

Taigi koks tas M. Nastaravičius? Pirmas įspūdis, sakyčiau, lyg ir prieštaragingas – jo tekstai primena kiek trūkčiojančių kalbėjimą, kuris visgi nėra tuščias. Taip, tai dažnai pasikartojantys žodžiai, ištisas jų srautas, o panašu į vos girdimą, tačiau intensyvų, springstantį šnabždesį; būna, jog žmonės šitaip bendrauja uždarose erdvėse, konklagriuose, nelaisvėje, kai išsakyti savo mintis pavojinga, o krūtinę jos plėšia, vadinasi, kalbėti būtina, tad žmogus ir kužda į greta styrancią ausi, net jeigu toji ausis kurčia, – noriu pasakyti, tai intymaus šnabždesio įkrova, kuri virsta subtiliaus virpesiais, lyg aukštos įtampos elektros srovė, net gaudžia, nors ne visada iš karto ir atpažinsi.

M. Nastaravičiaus tekstu nepavidinsi grynai filosofiniai apmąstymai – tai labiau primena užfiksotas būsenas, minčių, pojūcių užuomazgas, kurios (kada nors vėliau) pagimdo visas filosofijas. Lyg ir mintis, bet dar ne mintis:

*...tenorejau
užmigtu kartu ar paskesti su tais,
susirinkusiais mano skendimo
stebéti,
tenorejau matyti, kaip jie išsiskirsto
pasenę...*

(„apie priežastį“, p. 10)

Apie šio poeto eilėraščius norisi kalbėti apibendrintai, metaforomis, nes reikia kokiu nors būdu perteikti ištikusį įspūdį. Taip, tai šnabždesys, bet galėtų būti ir bobų varas laukose plevenančios voratinklio gijos, kurios negaudo nei minčių, nei musių ar kokiu kitu skraiduolių, ir jos, melsvai melancholiškos teksto gijos, plaikstosi vien todėl, kad tiesiog egzistuoja. Arba jo kalbėjimo manierą galima lyginti su lengvutėmis snaigėmis, kurios ne-

suskaičiuojamais pulkais leidžiasi žemėn, ir mes jas stebime kaip tik tuo metu, kai niekas dar negalvoja apie pasekmes, apie pusnis ir slidižius kelius, užsnigitus oro uostus, istrigusias keleivių minias, jos dar tik sklando, tačiau jose atispindinės esmė – kieno esmė?

Mindaugas perteikia esmę, betgi kokią, kieno esmę – sniego, voralinklių, kvėpavimo?

Štai tarsi ir maištingai egzistencijos prasmę bandančios nusakyti eilėraščio eilutės: „...kodel tavo arba – lyg iš tvarto ryte kelių vyru / išvestas versis, regintis peili galandam, nežinantis jausmo, / dar neuotuokiantis – tuož tėvas prieis, tuož pakis po kaku / ir tai, kas užtiks ant ir taip jau kruvino veido, / tévo tévo ir mano veido, tai ir bus jausmas, / kurj nusakyti noréta...“ („egzistencijos, ontologijos“, p. 12). Tačiau iš tiesų autorius nemaištauja – tai tik trūkinėjančių minčių seką, lyg būtu sužeisto, apsvaigusio žmogaus bandymai mąstyti, bet mintis nėra pamatas, ant kurio būtų galima ręsti trobą – viskā nusineša nepridengto, skaudaus nuosirdumo upelias.

Vis dėlto, Mindaugai, tavo pačių paprasčiausiu žodžiu, kablelių ir brūkšnių snaigės krinta ir privercia kažką krustelėti viduriuose, o gal ir kur kur, be konkretios vietos, o ir toji jautrioji vieta egzistuoja, aapskritai nežinia kur. Nes juk „...vis dar tiki, kad norėtusi...“ („norėtusi“, p. 16) ...užrašytį kažką, kas ištinka...

Akivaizdžiausiai tai išryškėja eilėraštyje „...tai apie lietuvių kalbos mokytoją“ (p. 20-21): nė vienos metaforos ar kalbos, ar minties laužinės, iš pradžių nesuvokiamos, kur sužavėti, bet tada ir išnyna nuo žodžių, grynas, be jokių puošmenų – pažmažu suprantai, jog čia patys tyriaus meilės prisipažinimai, skaitytojas negali eilėraščiu nepatikėti, ir tuomet jau visos kitos poezijos rūsys nublanksta.

Jeigu poetui kas nors rūpi, jis kai labiau veikia „arti niekada neprieidamas“ (p. 10), ir būtent todėl skaitytojai tai jaudina: ne jausmu demonstravimas, o tikriji jausmai.

Poeto būti įvairiai aspektais persmelkia esaties gėla: tai ir bandymas aptikti savo egzistencijos šaltini, kuris lyg ir atskirai nuo kuno (...méginau pakartoti, / atskirti savo nuo paties, kai esu / nei apuokas, nei Mindaugas“, p. 15); tai ir savasties bei laisvės pateikos, ir būtinybė atsiskirti nuo tave išauginusių šaknų (...ir jaučiu, kad tas, // kas išėjo, neturi jokios išeities, jau reikėtūs išeiti, važiuosi, // jau metas palikti, aciū už pietus, už išlygintus marškinus...“, p. 25); tai ir visatos vienovės tema, kuri skaus-

mingai atskleidžia netikėtu kampu („tėvo pėdomis“, p. 26): kalbama lyg ir apie sėklos išsiliejimą ir negimusius kūdikius, bet taip, kad tyra autoriaus žiūra nustebina – dažniausiai taip nebūna, niekas juk nesivargina pakilti (ar nusileisti) iki dvasių bendravimo meilės guolyje – vaikas sekia tėvo pėdomis, tėvo, kuris netapo tévu, ir vaiko, kuris netapo vaiku. Idomus jau pats filosofinės minties posūkis, bet kūnišumas čia kruvinai susipyne su išskyrimo ir įsiskverbimo bei žydymo dvasia, ir tuomet kūnų salytis – kaip ir šventas, nes jų kaip ir nebuvavo. Tas „kaip ir nebuvuo“ gal ir yra pats poetiškiausias, juo labiau kad jis kiaurai persmelkia neįveikiamu kūniškumu; tai pagaliau ir visu laikų poetų, nors tikriausiai ne tik jų, o apskritai gyvų būtybių neišveniamas palydovas – „...ilgas ilgus ilgesys / ir nieko daugiau // nieko daugiau / vis daugiau“, p. 31).

Greta ilgesio kaip visada ir vilčias kada nors susitiki toliuoliuose: „...ir jei šitame jau nebe, jei ir kitam vargu ar, / tai tikrai kažkuriamo kitame iš tų kažkurių, / susitiksim be pradžios, tylėdamai apie pabaigą, / tylėdamai apie mudu, pasilikdami viename, / aname, kažkuame kitame, tu-pasaulių“ (p. 30).

Antrosios dalies „pabaigti žmogų“ eilėraščiuose poetą domina tik viena tema. Jeigu ant siūlo suvertume šio skyriaus eilėraščių „uogelles“, arba esmes, arba tai, ką poetas išryškina, jo minties atradimus, susidarytų maždaug tokia grandinė: penktą valandą ryto penkių metų vaikas vaikšto su lazda apie namą ir stengiasi „...saugoti / kažkokią esmę, svarbesnį už tą, / kurios nesuvokiau prieš penkias...“ (p. 35), „...svarbiausia – išlaikyti kryptį, būti nuspejamam, / nešauti staigiai į kitą, priešpriešinę...“ (p. 36), „...galėtum būti atspindžiu savęs ar veidrodžiu / kuris / išsles į tave parodo kitą...“ (p. 36), „... ir žodžiai nebe mano, / rodos, / cia niekados nebūta...“ (p. 38), „...nebematai pradžios / ir pabaiga per greitai...“ (p. 39), „...išklauso tavo klausimo kas rytą / to paties // nebūti ar nebe“ (p. 40), „...o esu palieka...“ (p. 42), „...nieko pabaigt neįmanoma...“ (p. 48).

Akivaizdu – raudona gysla pulsuodama plūsta kančia, kuri gimssta siekiant suvokti egzistencijos, begalybės ir baigtinumo esmę, nors, kita vertus, ir tai gana paradoxalus – visais laikais vis tie patys skausmingi egzistencijos klausimai ir yra vienintelis, neišsenkamas poetų įkvėpimo šaltinis.

Kartais visas filosofijas genialiu paprastumu užkloja išnirusi metafora: „...dar nemaciai tavęs / sniegancio“ („sniegas“, p. 53). Man visas sis 12 dalių eilėraštis atrodytų įtaką, jame ryškiai atispindinti, kuo Mindaugas išskiria iš kitų. Juk ne filosofija šiuo atveju svarbu – nenutrūkstamas būsenų virsmas nuginkluoja, ir visa atrodo kaip viena:

Persitvarkymo tarpsniu buvo išleisti du nupigintų knygų katalogai, viename jų skaitojamais pasiūlyti 224 tapybos, pradinio ir vidurinio mokslo vadovėliai, beletristikos leidiniai, kitame – 236 beletristikos, poezijos, teatro, sveikatos-higienos ir kitokios paskirties knygos, keliolika kultūros žurnalų. Tie katalogai – apmaudžios bibliografinės ir gramatinės mažrašystės pavyzdžiai.

Tuo laiku „Antikvaras“ didžiausią tiražą turinčiame savaitraštyje „Mūsų Rytojus“ reklamavosi prekiavojas išvairiomis senienomis, daugeliu kalbų išleistomis, panaudotomis bei naujomis lietuviškomis knygomis, siūlė pigius mokyklinių vadovelių ir kitų leidinių mainus, palankesnes negu kitur knygų siuntinėjimo paštu palaugus, žadėjo brangiai mokėti už lituanistikos bei meno retenybes

...pasižadu – krisiu ant tavo akių, ištiskiu tave netikėtai, kaip lemta pirmajam sniegui, dievui, mano šešeliui

negali taip būti

Trečioje rinkinio dalyje „likti nesuprastam“ taip pat galime sekminai ieškoti ir tikrai rasime visus skausminguosius egzistencijos aspektus, kuriuos poetas apmasto lyg ir dalydamasis paieškomis su per anksti išėjusia savo antraja sielos puse, tačiau apie Mindaugo eilėraščius kalbame ne dėl pacių amžinųjų tiesų. Jeigu mus dominantį būtent jos, paprasciausiai užtektų atsiversti filosofijos vadovėli, o M. Nastaravičiaus tekstuose aptinkame ši tą daugiau, kas priverčia suklusti. Čia apie būties skaudulius kalbama kaip apie gyvias būtybes, poetas tampa lyg ir dievui, kuris išpučia dvasią abstrakčiomis sąvokoms, ir tik todėl, kad jų neteigia – jam egzistencija panaši į nesibaigiančią pervaertą ir virsmą naktį, kai viena perteka į kita ir vėl atgal, ir vis iš naujo.

Mindaugo tekstai – subtilus žaidimas prasmėmis, filosofinės reikšmės ir logikos nuotropus, kaip minėjau, čia yra ne sąvokos, o būsenos, kurių pats autorius nelabai ir suvokia, net ir nenori suvokti ar perversti jas abstrakčiomis metalinėmis konstrukcijomis, keičiasi būtent būsenos, iš vienos į kitą:

...ar tu nebijai?

– nebijai
bet kažkas vis išlesdavo... paukščiai,
ar pelės
po kūną ištampė, kažkas
bet ne tu
ne, tu
nebijai, kad ne tu
tu tik bijai, kad aš
pats

(„paklausei, ar nebijau“, p. 88).

Idomiausia, kad ir skaitojo patikli virsmo ar pervaertos tikrumu, virsmas jam dingojasi it netikėtai ji ištikės amalas nakties glūdumoje, kai Mindaugo „kalbėjimas virto į tylą, kaip pavirsta žmogus į save...“ („laimingiausias būsi vienas“, p. 79). Žodžių srautai, kurie reiškia... tylą.

Pasikartosu – imti ir apibendrinti, kaip nors kitaip perteikti ar išvertinti meninį teksto apskritai neįmanomą, tikriausiai užtektų teiginio, jog tekstas meninis, o jeigu tai meninas, vadinasi, visa kita – temos, kalbėjimo maniera ir t. t. – yra nesvarbu. Nes meninis tekstas suteikia tai, ko niekur kitur nerasyme – gyvybės tėkmę, pasireiškiančią kaip nuostaba arba ilgesys, arba džiugesys.

„...kai daryti, jei naktį atskelisi, pamiršti, kur esi / kur nebūsi“ („kur esu“, p. 90).

*Mindugas Nastaravičius, *Démétų akių*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010.

ir pageidavo išsigyti ištisas draugių, organizacijų, pavieniai asmenų bibliotekas⁴. Taigi J. Žukui jau ne truko finansinių išgalių.

Nukelta i 12 p.

¹ Čia ir toliau remiamasi dokumentais: Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau LCVA), f. 402, ap. 3, b. 27.

² Abu buvo bausti už viešą triukšmą ir policininko įzeidinėjimą; Žukui „surašytas protokolas už myšties selterio parduotuvėje, sulaužytas daboklės duris ir sudaužytą veidrodį“. 1930 m. spalio mėnesį juodu įvykdė „Spaudos ištatyto“ §4 reikalavimus.

³ V. G-S. Cha-Cha-Cha: Linksmi anekdotai. 1930, 63 p. S. Neimano sp. Kaune.

⁴ Mūsų Rytojus. 1936, balandžio 10.

Iš tarpukario Kauno liekanų

Senamiesčio Antikvaras

Leonas GUDAITIS

1930 m. liepos mėnesį Julius Žukas ir Povilas Repšys Kauno senamiesčio, Lukšio g. 3, atidarė „Antikvaro“ knygyną, pranešdami miesto ir apskrities administracijai, kad pardavinės vadovėlius, romanus ir supirkinės senas knygas įvairoiomis kalbomis¹. Tai buvo du anaipolti nešvesuoliai, bet, matyt, pradines mokyklas jau baigė bohemiski vyrukai², tuo 1922 m. vertesi Kaune ne įvardytos pask

Senamiesčio Antikvaras

Atkelia iš 11 p.

1936 m. „Antikvaro“ vedėju sutiko būti dvi „Pavasario“ gimnazijos klases baigės Antanas Kablys, o nuo 1937 m. sausio paaiigos iki 1938 m. kovo pradžios šias pareigas perėmė keturias Aukštadvario vidurinės mokyklos klases ir vieną liaudies mo-kytojų kursą baigės Stasys Ptašnikovas. Su juo susiduriai asmeniškai. Tai įvyko ne da-bar, o septintojo dešimtmecio pradžioje, kai, radęs 1933 m. „Ryt“ dienraštyje išspaus-dintą jo eilėraštį ir prisiminęs keliose vers-tinėse tarpukario knygose užkluvusių slaviškų pavardę, sumaniai susipažinti su už-mirštu Kauno literatu.

Mickevičiaus gatvėje gyvenantis vertėjas jau buvo pasiligojęs. Per pokario sumaištis neilgai džiaugėsi tarnyba vykdomyjame komitete, jis neišvengė Sibiro, o sugrižęs po 13 mėnesių tremties negavo Kaune jokio su-kultūra susijusio darbo. Visą gyvenimą jį iš-laikė žmona – siuvėja. Tik jos déka galėjo atsidėti vertimams.

Trijose Ptašnikovų generacijose ir jo biografijoje daug kas sujaukti. Stasys gimė 1906 m. liepos 28 d. (sen. st.) Jiezne, lenkiškai kalbančios močiutės sodyboje. Tėtis, baltgudys, kaltėjė rusiškai, vaikai – lietuviškai. Jo kūrybinę veikla truko vos ketve-rius metus, bet buvo nepaprastai intensyvūs ir nutrūko pajėgiausioje jaunystės pusiaukelėje. Už sąlygas dirbtų knygos labui ir skaitan-čiajai visuomenei pateikti kuo daugiau Lie-tuvoje nežinomų užsienio rašytojų kūrybos jis atsidavė Žukų malonei.

„Antikvare“ knygas pardavinėjo du Žukų giminaicių. Prie knygyno veikė didelė biblioteka. Už kiekvieną skolinamą leidinį imtas 20 ct mokesčius, bet skaitytojų netrūko; kny-gas ir paštu siuntinėta į provinciją. S. Ptašni-kovas sudarė abécélinį bibliotekos sąrašą, pa-gal kurį buvo lengva surasti leidinį. Jo reng-tas „Antikvaro“ knygų katalogas, 1940 m. papildytas naujomis pozicijomis, pravartus norintiesiems greitai susipažinti su tarpuka-ninės lietuvių kultūros palikimu.

I privačių knygynų tarnautojų kvalifika-ciją laikinosios sostinės biurokratai žiūrėjo pro pirtus, – labiausiai jiems rūpėjo, kad į valstybės iždą laiku patenkėti mokesčiai. Nuo 1938 m. kovo „Antikvaro“ vedėjos pareigas iš S. Ptašnikovo perėmusi rusų tautybės, sta-čiatikių tikslybos Eudokiją Čaikaitę-Žukienę 2-osios nuovados viršininkas charakteriza-vos taip: „Lietuvių kalbą moka žodžiu ir sa-kosi, kad moka ir raštu.“⁵

S. Ptašnikovas ryžosi bet kuriomis saly-gomisapti profesionaliuovertėju. Tai buvo saviziudiška išeitis. J. Žukas už vertimus iš lenkų ir rusų kalbų mokėjo labai mažus ho-norarus – jie siekė vos 150-200 litų, nors tos knygos buvo labiausiai skaitomas. Bet ko S. Ptašnikovas neversdavęs; jei kūrinys patikdavęs, tai tikėjo, kad patiks ir kitiems. Per metus prasitarė išversdavęs penkias kny-gas, bet įveikdavo ir daugiau. Pirmasis jo vertimas, pasirodė paskiausiai, – J. Claretie (Ar. Arseno) „Dievo užmirštasis žmogus“ – atspėjo ne tokią tragiską baigtį (nekaltai nu-teisto asmens mirtį), bet labai liūdną išnau-doto, o galiausiai išsitrynusio iš skaitytojų atminties vertėjo lemči.

S. Ptašnikovas profesinį prestižą bandė ižvirtinti paskutinėse knygose paskelbdamas savo vertimus sąrašą. Iš 17 jo išverstų romanų tik 7 pasirodė su „Antikvaro“ nuoroda, 9 dėl finansinių buklybių pridengti kitų leidėjų – knygų platintojo Juozo Matukonio, vos pa-sirašyti mokėjusio svainio Juozo Kulaičio, žmonos pažįstamosi suvėjos Janės Stanionytės – pavardėmis, vieną išleido „Sviesos“ knygynas. Vertėjas šiltai atsiliepė apie rūpe-stingai korektūrą prižiūrėjusi Antaną Lelešių, kuris gyveno ir tuokėsi jų bute, ir tebepyk-o ant „Antikvaro“ savininko, duodavusio kal-bą taisytį „kažkokiam idiotui – tas išbrauk-davo, prirašydavo“.

S. Ptašnikovas nebandė aiškintis katali-kiškais Trijų karalių simboliais CMB (Cas-paras + Melkioras + Baltazaras) paženklintų kūrių autorystės. Jis tik prisiminė vertes tuos kelis anglų rašytojo (o gal trijų rašytojų sandraugos? – L. G.) romanus, rastus XIX a. viduryje éjusiamē lenkų žurnale „Klosy“. Be-

veik visų savo verstu kūrių antraštes jis kei-tęs, trumpinės iki vieno ar dviejų žodžių.

Didžiausią palaimą S. Ptašnikovas patyrė versdamas iš originalo tris Mykolo Baluc-ko, du su Lenkijos-Lietuvos valstybės peripetijomis susijusio generolo kunigaikščio M. N. Volkonskio romanus. Vien dėl slaviškos tematikos ir ypatingo Sibiro realijų paži-nimo jį patraukė J. Verne'o dvitomis apie ca-ro kurjerį „Mykolas Strogovas“, kuriame ra-šytojas pastabai vaizdavo gamtą, gyvento-jų papročius, išradinai pynė meilės, parei-gos, keršto gijas, stebindamas geografine kon-kretybe, tikslomis dienų, valandų ir minu-čių veiksmo dominantėmis.

Kad ir kaip atlaidžiai žiūrėtume į tarpuka-rario vertėjų darbus, S. Ptašnikovo vertimus iš antrinių šaltinių reikia laikyti neautentiškais. Labiausiai išsidėmėti – iki tol Lietuvoje ne-girdėtū, bet populiarū užsienio autorii Eugenie Marlitt „Našlaitės“ ir Xaviero de Mon-tepino „Grovačės Joano“ vertimai. Pastara-sis 1994 m. perspausdintas ir pataisintas iš-kraipius rašytojo pavadę...

Kiti aštuoni vertėjai nuveikė ne daugiau už vieną S. Ptašnikovą. Rikiavosi jaunimo pamėgtų rašytojų Alexandre'o Dumas, Zane'o Grey'aus, Rafaelio Sabatinio paverdes, kurias pajairinė Petras Vaičiūnas trimis pa-saulinės dramaturgijos klasiko Maurice'o Maeterlincko veikalais. Veikiausiai Kazys Puida pasiūlė J. Žukui pakartoti išsibaigus išversto Nobelio premijos laureato Henryko Sienkiewicziaus istorinio romano „Quo vadis?“ I tomo tiražą. Vertimas buvo patikėtas negirdėtam E. Morkūnui. Taip „Antikvaro“ knygynui atsirado galimybė toliau par-davinėti intelligentų stvarstromą leidinį. Be-ne įdomiausia tai, kad jau ne karta išėjės iš mados šintametis Anastasijos Verbickajos bulvarinis romanas „Astumtasis“, kurį išvertė V. Lingė, visai nesenai atgijo trečiu lietuvišku leidimu.

Vengdamas nemalonumų, kuriuos teko ka-daise iškerti dėl vulgarių gimnazistinių S. Tamulaicio išmonių, J. Žukas tiesiog apėjo lietuvių rašytojų kūrybą ir išleido tik porą Pr. Rubino (P. Ruzinsko) komedijų apie nuvalkiota spaudos personažą Melchijorą Putelę.

Didelio pasisekimio tikėtasi iš prašmatnaus J. A. Radzivono citatų, epigramų, sentencijų rinkinio „Aforizmai“. Jaunas bibliofilas su-kaupė daug išstraukų iš pasaulinio garso filoso-fų, karvedžių, rašytojų, mokslininkų, pe-dagogų, dvasininkų tekstų, parinko chresto-matinius lietuvių autorius ir neužmiršo sa-vęs, prisdengusio santrumpą J. R-as. Šis leidinys gana pamokomas, bet istoriškai pavé-luotas. Mėnesius anksciai, negu pasirodė so-vietinės okupacinės valdžios statytinio Lie-tuvos TSR liaudies komisarų tarybos pirmi-ninko Mečislovo Gedvilo nutarimas suvals-tybinti privačias leidyklas, 1940 m. rugpjū-tio 28-ają tas pats M. Gedvilas išakė konfisi-kuoti ir sunaikinti Radzivono „Aforizmus“ kartu su keliais tautininkų ideologijos vei-kalais⁶. Aforizmai netikėtai atsigrézė prieš gimbto krašto pavergėjus:

D. L. K. Algirdas

Jau du kart drebėjo Maskvos sienos nuo mano kalavijo, tai ne dėl to, kad jis nukaltas iš kieto plieno. Svarbiausia, kad mano kala-vijas paremtas tūkstančiais už plieną kietesi-nių ir tvirtesnių krūtinii, ištikimai atsidavusi savo valdovui.

A. Smetona

LAISVĘ savo tautai yra turėti savo nepri-klausoma valstybė, kur galėtų reikštis visa, kas yra šulniausia ir doriausia tautoje, kur nebūtų vietas niekam, kas yra pikta ir neval-yva.⁷

Nuo represijų pabėgęs tautos vadas tada ilsi-josi vokiškame kurorte prie Mozūrų ežerų⁸. „Antikvaro“ biblioteka ir J. Žuko išleisti spaudiniai, kurių vertę palaike S. Ptašnikovo ir kitų vertimai, laukė savo eilės nebūto masto knygų naikinimo akcijose.

⁵ LCVA, f. 402, ap. 3, b. 27.

⁶ LCVA, f. 402, ap. 2, b. 141.

⁷ J. A. Radzivonas. Aforizmai: Rinktinės min-ty. Kaunas, Antikvaras, 1939, p. 7, 10.

⁸ Iš K. Musteikio 1940 rugpjūčio 31 atvirlaiškio A. Smetonai // Antano Smetonos korespondencija 1940-1944. Kaunas, 1999, p. 23.

Kalnai, kurių néra

Lina NAVICKAITĖ

Iš Hurgados oro uosto važiuojame Safagos – nedidelio uostamiesčio, esančio už 50 km, pusēn. Pirmieji Egipto vaizdai pro akis švycioja keistais kontrastų zigzagais. Tuščios erdvės, kurių neįmanoma nei aprépti, nei užpildyti – jose pasimėt tiek pavieniai na-mukai, tiek padrikos didžiulės statybų teritorijos, tiek stoškai pasitempus palmių ri-kiuotės ar fantasmagoriški, véjo plaikstomi šiukšlynai. Pramaisiu – oazės su žaluma ir puošnia arabiška architektūra. Be pertrū-kių – tolimas, švarus kalnų fonas. Askezė ir didybė šalia sujukusio gyvenimo. O šiąt, sa-kytum, bekraštėje scenoje lengvabūdžkai su-stumdyta priešybių dėlionė nutvieskia paš-elusiai ryski Saulės sviesa. Tikrai pašelusiai – mums, dviem keliautojams, ką tik ištvėru-siems tamsiausiu ir trumpiausiu šiaurėtiškų dienų apgultį.

Raudonoji jūra ir grobuony

Virtualioje erdvėje iššniukstinėtas viešbu-tukas ir tradicinėje tikrovėje patenkina lū-kesčius. Tarp ne itin gausių jo gyventoju bene labiausiai išsiškirkia atletiško stoto Ole-gas – lyg koks legendinis Memnono kolosas išniręs iš pačių Rusijos gelmių. Milžinas gan vykusiai, suderindamas pirmynkščio ir moder-naus žmogaus atributiką (ant lazdos prita-sytas peilis ir šiulaikinė nardymo īranga), mums pademonstruoja kuo tikriausiai lauki-nę medžioklę. Kas dieną jis įmirtingai dobia Raudonosios jūros gyventojus – morenas, aš-tuonkojus, nematytas nuostabaus grožio žu-vis – velka jas į krantą, vartaloja ir fotogra-fuoja, o iš valgomos grobio dalies viešbučio virėjai medžiotojui personaliai patiekia va-karienę...

Besimaudant jūra iš manęs sykius pasišai-po, „gyvenimą pajairindama“ simboliskomis adrenalino dozėmis: žiniasklaidos gerokai pa-dirgintai vaizduotei iš šešėliais ir šviesos blyksnių verpetuojančios gelmės vis pamė-tėja kokį ryklio vaiduoklį. Bet tik tiek – kol kas ne pelekuotujų, o dvikojų grobuonių valanda.

Nepasiduodantis grožis

Temstant pajūryje įsimonuojame tarp palmių siluetų ir stebime, kaip šis svetimo pasaulio lopinėlis grimzta į naktį. Egipto dangus kitoks. Bet kuo? Sodriai juodas ir žvaigždėtas? Ne tai svarbiausia. Žvelgiu į stingų gelmiskumą, tarsi užtemdyta veidro-dži, kuris nieko neatmuša, tik užtvenkia at-sauriai paslapči, ištraukia dar gilyn nuo ižū-liai landžių akių.

Grožis čia tvyro visur. Tik, regis, visiškai kitokios dvasios valia pašaukė jo pavidalus į būtį. Visai kitokios dvasios alsavimas juos palaiko. Grožis egzistuoja šalia totalios bjau-rasties ir skurdo, jų visiškai nepažeidžiamas. Bet tau – priešiškas. Neaišku, kaip prie jo artintis, kokias būdais mėginti jaukintis. Kokį kodą ar burtažodį sulkudėti, kad pasiduotų, išleistų, susiliestų su tavo pojūciais. Jis lieka ne-prieinamas, lyg apsibréžęs magiškuoju apskritimu. Tačiau kartu suveržęs traukos čiuptuvais. Atvėres stoką ir surukstęs intriga – viso to, kas tave supa, sužinai per mažai. Per mažai sun-kiai nusakomais astumais atsisiųsi šito grožio fragmentų – jie vis apmaudžiai nutrūksta kaip Šeherezados istorija.

Apie hibridinę maldą

Iš minaretų viena kitai antrindamos sklin-da muedzinų giesmės. Mūsų ausiai neiprastas gausrus, gūdaus graudulio sklidini šauksmai klaidžioja erdvė lyg koks dievobaimingų, dangap kelio ieškančių sielų karavanas.

Virš miesto švyti aštrai raiškus musulmo-niškas pusmėnulis. Daiktų, vaizdų ryškumas čia ypatingas – tarsi regėtume juos skaiates-nius, kasdienėms maldoms nuskalavus šiapusybės apnašas. Gerai, kad islamo kraštų žmon-ės moka melstis – tai ne mes, vakariečiai. Nors dar kai visgi geriau nemokėtų... At-minty sproginėjant žinių ir antraščių nuotru-poms, norom nenorom prieita išvada...

Nežinau, kodėl skambant muedzinų gies-mėmuis vis pamanau: o jeigu katalikiškai pasi-meldus. Mintyse. Kad ir „Tėve mūsų“... Syki taip ir padarau.

Ir ką? Šita sumišusi hibridinė maldą negriž-ta žaibą atgal. Ir jokio „trumpo sujungimo“ dan-gų. Nesudreba už miesto dunksantį kalnai ir nenugraudi 11-asis išakymas, draudžiantis su-pinti į vieną skirtingu tikėjimų maldas... Žinoma, šiek tiek juokauju, ironizuoju. Tačiau tą minutę tvirtai tikėjau, kad susilieję skirtingu kal-bų ir religijų kreipinių į vienintelį ESANTIIJ bent menkūčiu dvelksmu prigludo prie Tiesos – ne vien jū nei didesnė, nei mažesnė, nesvyran-ti nei į vieną, nei į kitą pusę. Neapkibusi dirbtinių žmogaus proto lipdiniais, be išsigalvotų priešpriešų ir priesiškumų. Kad ir kaip prieš tai šiauštu ribotas mūsų supratimas ir kryžiuotų si ligūstos ambicijos. Nepaisant džihadų, kry-žiaus karų, sachidų fanatizmo.

Ryklių ir gyvačių fantomai

Egiptiečiai nenuspėjami. Kiekvienas – lyg butelis su vidin išpraustu džinu. Žiūrek, šit ims ir ištrūks ūmai plyšus santūrius ar net mal-onios išorės kaukei. Tas gaivalas išdavikiš-kių žaižaruoja jų akyme – atsitraukti lyg nuo žarijų. Pasirodo, nuojauta teisi – vos nuo Tuniso papūs gūsingesnis vėjelis, kibirkstyš ūz-telės milžinišku, neužgesinamu protestu ir re-voliucijos gaisru.

Tačiau kol kas – jokių stichijos ženklų. Vaiksciodami ar važinėdami po miestą matome iškabintus Hosnio Mubarako portretus. Jau primirštasis asmenis kulto kvapeli, ir tiek H. Mu-baraką vaizduojusi panašiai kaip Gabrielio Garcia Marquez romano „Patriarcho ruduo“ personažą. Greičiausiai visi diktatoriai ilgainiui īgauna universalų bruožą ir tampa šiek tiek simboliski. Santūrus šypsنس „abrozdėlyje“ re-gisi kaip amžino stabilumo, na, tegu sastingio, garantas. Ir kas būt galėjės pamanyti, jog tai paskutinės šitos visagaliskos šypsenos šypso-jimosis savaitės! Šypsenos, atrodytu, turėjusios užtikrinti tvarką ir amžiną turistų rojaus idilę.

Gal ir rojus, bet visgi – su tam tikromis išlygomis. Netrunkame išsiaiškinti: viešbu-tis – turistams skirtas rezervatas, o už jo – Afrika be jokio grimo. Bet kaip tik todėl be-maž teatrališka.

Margas ir kitoniškas Safagos gatvelių gy-venimas svetimšalio aikiai

na draugystę sukertame rankomis, o po mirksnio miklūs jo pirščiukai šmukšteli į nužiūrėtą kišenę su pinigais...

Spėjam susizgribti. Vaikigalis prapuola kaip nebuvęs. O mes, visgi išlaikę budrumo egzaminą, stovime siauram šaligatvio ruožely – aplink zuja, pypsi, šūkauja. Kunkuliuojančiam Safagos katilėlyje. „Apšalė“. Čia – Afrika. Kone kas žingsnį šmēžuojanti rykliai ir gyvačių fantomas.

Tačiau jokiu būdu nepasiduodu. Man tikrą patinka šita naujai subalansuota tikrovė – su lengva iliuzijos ir surrealumo dozele. Patinka unikaliej Safagos šiukšlynai, heroiskai platus užmojo statybos, bestogiai namai, po plynės bindzinėjantys dviracių liesumo šunys. Patinka atsainus egiptiečių nerūpestingumas – nešlyg Šventraščio sparnuočių, kurie nei séja, nei pjauta. Patinka juos persmelkusi būsena, mūsiškai gal tiksliausiai išreiškiama nenorminiai žodėlyčiai „pakalės“, „dzin“. O visų ištaisia – kad ši aplink tyranti atmosfera veikiai apgaudė, kad visa apgaubta regimybės dūmeliu, ir tu iš esmės nenustuoki, kas yra kas...

„Jūs – mano draugai!“

Toliau turistaujame sklandžiai.

Esame mūsų kioskelių epochą primenančiame „markete“ (viename tokius pirmą kartą apsilankiusius mus pasibaigėtinai profesionaliai apsuko niūri egiptietė). Prie prekystalio – pradinuko amžiaus berniukas. Duodu pinigėli, už kurį man reikia saldainių, ir dairausi svarstyklų. Oho! Reikalas tvarkomas kur kas paprasčiau: tiesiog atskaičiuojama dvidešimt „egzempliorių“ ir – i maišeli. Prašom!

Bet apskritai beveik visi mūsų finansinių sandoriai nevykę – dažniausiai nusiperki ką nors ir tiki tada topteli: šiame „sutartinių kainų“ krašte dera derėtis.

Užtat viešbučio vaikinai – šaunūs. Kuo daugiau gauna bakšišo, tuo labiau šypsosi, tuo uoliu rodo démesj, tuo dažniau skamba sparnuotos frazės: „You are my friends!“, „You are my family!“ O aš – ai, kaip negražu – neištvertėsi šito audringo bičiuliavimosi, baigiu po nosimi išburbėti visus įmanomus žodžio „atstok“ sinonimus.

Su malonumu ir smalsiai valgome egiptiečius patiekalus, gausiai „nuspavintus“ specifiniais prieskoniais. Išsyk jie atrodo visai priimtiniai, bet pamažu vis labiau ikyri. Idomu, kad savaitės pabaigoje karščiausiai gintu namų šauktis ima skrandis – jo įkvėpta vaizdutė kuria nostalgiskus rūkyto kumpio, juodos duonos, bulvinių blynų reginius...

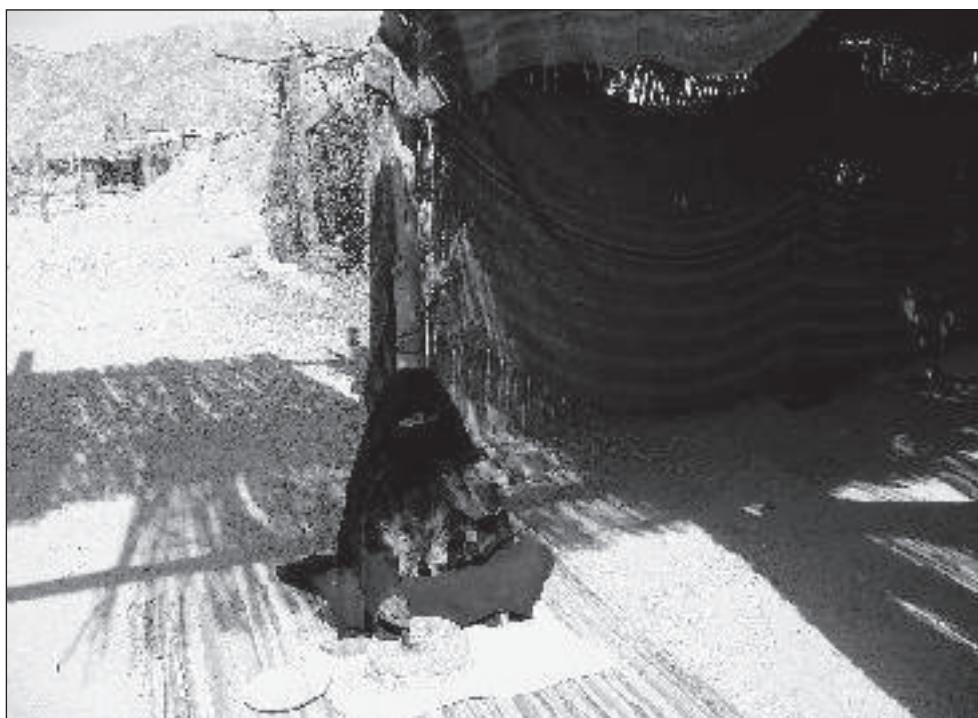
Keturiasdešimt minučių

Priešpaskutinę kelionės dieną – išvyka į dykumą. Jai nuo mažens jaučiu ypatingą trauką. Jei būčiau budistė, spėliočiau: gal praeituoose gyvenimuose teko lindeti gyvatės odoje arba klajoti po smėlynų platybes beduino (-ės) pavidalu.

Bet dabar esu turistė ir sėdžiu džipe, gidiš „arabiškai“ apmurtuota galva.

I dykumą išsiveržiame beveik brutaliai.

Kristus tyruose meldėsi ir pasninkavo keturiadasdešimt dienų, o man norisi bent keturiadasdešimt panašių minučių. Tačiau jos visiškai kitokios. Tieki to. Si erdvė bet kuriuo atveju, net malantis turistų grupėje ir pleriant automobiliams, transliuoja savo esminę informaciją. Net minimaliausiomis injekcijomis ją nejauku priimti.

Autorės nuotraukos

Tarsi Antirealybės radiacijos nudeginti plotai. Nebūtis. Arba – Ne-Būtis. Per ne- atsiduri Pariby.

Štoto ne-erdvėj gyvybės raizgosi it plonyciai siūleliai. Mums, epizodiškai užklydusiem prašalaičiams, neįmanoma suvokti, kaip lengvai jie nutrūksta. Gyvybę ir mirtį Vakarų kultūra perkerta kaip priesingybes, o čia jos kibai susipynios. Niekas neskaičiuoja, kiek klajoklių beduinų bendruomenėse gimbsta kūdikių, kiek miršta. Šeimos jų negedi, tik palaidoja, o kitais metais bekrasčiuose smėlynuo-se bando prigytis nauja gyvybė.

Nekart girdėjau sakant: dykumos baisios. Sutinku. Kaip baišius, anot Rilke's, visi angelai. Regis, cionai jų – Kitos Tikrovės pasuntinių ir tarpininkų – pagrindinė susitelkimo vieta. Aktyviausia ryšio zona. Todėl čia ir turi būti baišius. Todėl išprastos konvencijos dykumoje nubyra it smiltys. Sustabarėjusios proto klišės – kliuviniai, kurių reikia tučtuojau atsikratyti.

Veiklieji žmogaus gyvenimo tarpsniai – kaip vešlus lietuviškas pavasaris. Dykuma – ribiniai momentai. Valandos grynuolės. Čia dėjėsi įvykiai, išgyventos patirtys neįsildomais archetipiniams įdagaismis išsirėžę kolektyvinėje žmonijos atmintyje. Visa galerija Senojo ir Naujojo Testamentų asmenybių nueina per tyrus: Kristus, dykroje atlaičės šetono gundybus; skėriais ir laukiniu medumi mitės Jonas Krikštytojas; Mozė, išvydės degantį krūmą ir vedės savają tautą pažadėtojo Kanaano link; Abraomo atstumtieji Hagara ir Izmaelis...

Tuštmė, kurion, rodos, susmegės ir laikas, ir erdvės. Kurios beribiškume baišumas nepestebimai susilieja su nepažinanus grožio mīražais.

Kalnai, kurių nėra

Fotografavimas – kompromisinis, bemaž „numaterialintas“ būdas *pasiimti*, kitaip taifiant, visai nežalinga priemonė aptramdyti vaikarietiskam godumui. Todėl fotoaparatas „pri-trambuotas“ nuotraukų. Nors kelionės pamokėlė kita: *neprisirišti*.

Viešbučio kaimynė, slovakė Žana. Pasitelkę rusų kalbą ir visokeriopą išradinumą, gana sekmingai bendraujame. Ji padeda gauti repeatant ir taip išgelbsti mus nuo varančių į neviltį uodų antskrydžių, net ne antskrydžių, o tikro sturmo – po nakties esame nusėti daugybė spuogiukų, lyg pasigavę kokius biblinius raupsus.

Žaną taip pat norėjau savotiškai *pasiimti*, prisegdama ryšio pasaitėlį – išgaudama iš jos, tarkim, elektroninio pašto adresą. Bet susikėtė taip, kad ji išvyko anksčiau, net atsisveikinti nebubo progos. Tikimybė dar kada susikiti – beveik nulinė.

Neprisirišti.

Nes visi mūsų pasiėmimai, turėjimai – fatamorganas. Kalnai, kurių nėra. Juos, *nesančius ir nuotrafuotus*, mums rodė Žana grįžusi po kelionės per dykumą.

Savo sąmonės foto-videokameroje saugau daugybė tokų iš tikrujų nesančių dalykų. Atrodo, net žinau tai. Tačiau ar žinoti taip kaip dabar – jau išties reiškia žinoti? Fatamorganai ne išprotaujama, o patiriamai. Kada nors išvysi, pajusiu – tikriausiai dykroje, bandydama rasti patikimus atskaitos taškus. Bet kol gyvenimas nenusekės iki dykumos minimalizmo, tai neįmanoma. Kol kas – tik švystelėjimai. Vaizdų ir išpūdžių amalgamos. Kelionė, esmių nuojaudos, kuždesiai. *Visa yra kalnai, kurių nėra.*

Tiki? Netiki? Tiki? Netiki?

Valdemaras KUKULAS

Kodėl gero, autentiško rašytojo net penkiolikos tomų raštų rinkinio yra per mažai, o penkiolikos novelių, net jeigu jos parašytos geru stiliumi ir liudija subtiliausius žmogaus sielos virpesius, jau per daug? Kodėl ties klasikiniu veikalų, net jei jo kalba sunki ir komplikuota, o vienas kitą užklotančių problematikos kločių tiek daug, kad be specialios analizės neapsieisi, vis dėlto junti begalinį palengvėjimą ir vidinį nušvitimą, o štai pluoštas tikrai skaidrių, giedros nuotaikos novelių tave taip nepakeliai mai prislegia, gniuždo, erzina? Kiek atsimenu save rašanti, visada pirmiausia pasakydavau už individualią meninę kalbą ir stilium, kuris man dažnai visiškai atstoja turinio gelmes ir subtilybes, o štai dabar sutrikės sustojo prieš porą dešimčių tikrai gerai meninė kalba parašytų novelių ir negaliu surasti argumento, kodėl, pripažindamas kiekvienos atskirai pamitos meninį vertingumą, kalbėdamas apskritai noriu vartoti apibendrinamajį žodį – vidutinibė? Matyt, meninio kalbėjimo niveliacija įmanoma net šiaip jau labai aukšto lygio tekstuose, nors atrodytų, kad meninė kalba ir jos niveliacija viename sakinyje yra absoliučiai nesuderinami dydžiai, ir tada paradoksaliai iškyla problematikos, turinio vertė, kurią dažniausiai esame linke suvokti kaip tikro meniškumo provokaciją, išsūkį, susiformavusį veikiau ne pačioje literatūroje, o už jos ribų. Tokias abrakadabras verčia spręsti išimtinai moteriška sausio „Metus“ proza (o ir visi kultūriniai savaitraščiai kaip susitarę sausį spausdina beveik išimtinai moterų kūrybą), subtili, gerai intonuota ir vis dėlto – pamirštama per pusvalandį nuo perskaitymo. Juk, atrodytų, reikėtų tik džiaugtis pirmosiomis išties tikromis Niujolės Kepenienės novelėmis (ypač jei lyginame su absoliučiai bekalbėmis jos apysakomis paaugliams): per visus tris publikacijos kūrinius kaip menama siužetinė linija driekiasi nujauciamo meilės trikampio įtampa, bet nei dviprasmiškos meilės objektas, nei itin mišlinga dvių draugų serystė neiekur nedetalizuojama, užtart kiek prasmės suteikiama intonacijai ir pačiam meniniam vaizdui! Pirmakart N. Kepenienės kūryboje pasirodo išties meninis sakinys, jungiantis kelias tikroves ir keliš jos suvokimo, retransliavimo registrus: „Žmogus, nebūtinai Nansenas ir tikrai ne Amundsenas, – nenoriu, kad tai būtu jie, leiskite dievui atminimui išlikti perregimai tyram, – šauna man į aki į ši išvysta jau kitą pasiryželį, Turas Hejerdalas riša nendrinį Kontikį, Ra, Tigri ir išplaukia į Ramujų vandenyną Velykų link, kad srovės atgal parplukdytų, saulė vandenyno bangomis ridinėjas, rykliai pelekai raiko šviesą, kurios Norvegijoje vasarą štieki daug, kad gali sandėliuoti, gali krautu ją į kauges, gali rišti į pėdus, bet geriausia uždaryti ją į paveikslus tarp rėmų, kaip Munkas, kuris šviesą pakia po spalva, palieja ją ant besimaudančio vyro į ši, varvant vandeniu, ima keistis ir mirgėti, išsinėrus iš mėlio, klimpsta raudonyje, vėl ta pati ochra,

Nukelta i 14 p.

Tiki? Netiki? Tiki? Netiki?

Atkelta iš 13 p.

Beje, šita išvada svarbi ne tiek D. Opolskaitė, kiek apskritai vienam aptariamų novelių blokui: gal pavojingiausia ir yra tai, kad šitas subtilus kalbėjimas pustoniais, užuominomis palieka pernelyg daug savavalškos teksto interpretacijos landą, tuomet apsakymai ima interpretuoti vieni kitus ir šitaip nevalingai susiaurinama kiekvieno jų prasmė ir turinys. Tarkim, jei D. Opolskaitė apsakymui suprasti taikysime ten pat spausdinamų Ievos Gudmonaitės novelių suvokimo perfokortą, susidursime su neįmanomomis formų ir prasmų lūženomis (gaila, kad I. Gudmonaitė savo pasaulėvaizdį jau tarsi išrašė, gal laikinai išsiše į ar émę ieškoti neisbandytų dirbtinių pasakojimo struktūrų ir dabar bando, deja, pernelyg programiškai kurti, modeliuoti kažkokio kito, svetimo pasaulėvaizdžio fragmentus, šitaip pavojingai priartėdama prie Sauliaus Tomo Kondroto, bet be reikalo nutoldama nuo savo bendražygės ir bendrakartės Ievos Toleitytės), tačiau akivaizdu, kad rationalistinė analizė D. Opolskaitės tekstas daugiau negu atviras. Taigi galima tikslinti ankstesnę išvadą: kūrėjo savitumo sistema kuo duojama visų pirma kalboje, sakinio melodikoje, bet kūrybinės asmenybės savitumą bendrame kultūros lauke vis dėlto pirmiausia lemia pasaulėvaizdis, žmogaus ir pasaulio samprata. Genovaitė Bončiukė, pasitelkdama psychoanalitikės ir psichiatrės patirtį, bando skleisti savają žmogaus sampratą, bet skleidžia ją ne menine, o medicinine terminologine kalba, ir tai ją grąžina į pusiaukelę, kurioje amžiamas užstrigo nemažai tikrai puikių sovietmečio prozos kūrių, parašyti, deja, kolektivine to laiko kalba. Be jokių individuaus stiliums žymių. O juk jei pažiūrėtume į problematikos, tematikos horizontus, kur jau šiandienos prozininkams iki jų! Beje, visai nežinau, kur šioje skalėje dėti Violetos Šoblinskaitės Alekos parabolę „Klionė į Pradžią“ („Nemunas“, sausio 20–26). Turbūt užteks tik tiek pasakyti: parabolė, kuriai meninės kalbos vingybės visada mažiau rūpi negu paradoksalios minties įtampa ir netikėtumas. Ramunės Savickytės novelė „Nematomė“ („Literatūra ir menas“, sausio 7) negali vadintis novele vien todėl, kad téra liaudies etikos nerašto postulato tiesioginė plėtotė ir išplėtotė, viską pasakanti apie įgimtą pozityvų liaudies etiketa ir nepajudinamai taurią jos etiką, bet nieko naujo – apie žmogų. Nieko naujo apie žmogų nesužinojau ir iš Jono Česnulevičiaus trumpų novelių „22 minutės pagal Mariją“ ir „Gegutės pinigelių“ („Literatūra ir menas“, sausio 14). Akivaizdu, kad šis autorius yra parašes ir geresniu apsakymu, tegu ir tokiu pat retro stiliumi kvepiantį, bet turtingu žmogiškos patirties (kai kas prieš keletą mėnesių buvo skelbta „Metuose“). Beveik devyniasdešimties sulaukiamus auto riui nesolidu stiliškai ir poetiškai glaučius prie kūrybiškai ane miškų dvidešimtmečių ir trisdešimtmečių merginų. Užtart jau ne kartą šiose apžvalgose pagirtas Karolis Klimas („šešios pink floyd moterys“ – „Literatūra ir menas“, sausio 28) mums pateikia dar viena sij mėnesį didžiosios literatūros vertą sakini: „Galbūt visą tą laiką, nuo tada, kai sugrįžau, karštomi

naktimis vaikščiodamas po mirusį miestą, aš ieškojau ne tiek jos, kiek savęs. Nes tik būdamas su ja, aš jaučiaus savimi, be jos man trūko tos dalies, kurios negali pakieisti jokia kita moteris, joks kitas žmogus, man trūko savęs paties, ir šiose mitinėse gatvėse, kurių šešeliuose pirmą kartą susitikome, vaikščiojau nebe aš, o tik tai, kas išpildoma.“ Žinoma, šis sakinys nebūtų tokis pribloškiantis K. Klimo išspildymo sakinys, jei ne metakontekstai, bendras kūrinio intertekstualumas (iš apsakymo į apsakymą keliaujanti vieno ir to paties klasikinio paveikslų interpretacija). Juk ne šiaip jau apsakymas užbaigiamas A. Camus citata: „Žmogus nešiojasi tik puše savo sielos ir tampa tobulas tik suradęs ir pamileš kitą, kuris turi antrają pušę. Dėl to mylėti galima tiktais vieną kartą, o tokia meilė esanti būtina ir amžina.“ Taigi dar viena pataisa, koreguojanti šioje ilgoje pastraipoje varijuojamą vienintelę išvadą: net šiaip jau profesionaliai mūsų novelistikai labiausiai trūksta universalios, visuotinės problematikos, galinčios ją susieti su didžiausiais pasaulinės literatūros kontekstais. Tai ir išspildymas K. Klimo apsakyme.

Jei novelės meninę kokybę matavau sakinio prasmės universalizacija ir stilistiniu vingrumu, logiškai turėtume manyti, kad eilėraščio kokybę privalečiau matuoti pagal pavykusių eilučių ar išspildžiusių metaforų gausą (beje, tai populiarusias pačių poetų būdas skaityti ir vertinti kūrinius poetus). Vis dėlto manau, kad geras eilėraštis gali būti parašytas ir be geros, įsimenančios eilutės, ir be pribloškiančios metaforos, jeigu jo vidinė struktūra yra tokia sutelkta, kryptinga, jog savaime gali būti traktuojama kaip išplėstinė, didelė pačios poezijos metafora. Per grioždiškai pasakyta? Tada prašom kitaip – vidinė eilėraščio forma, struktūra gali būti tokia tobuli, kad vien vizualiai atrodyti kaip tobulas tobulos gėlės žiedas. Deja, tokie stebukliai aptinkami vis rečiau ir rečiau (o anksčiau jie nuolat sušmėžuodavo kad ir Jono Juškaičio knygose). Iš mūsų poezijos, kaip ir iš prozos, negrižtamai nyksta visatos universalijų pajautimas ir išgyvenimas, pasaulio kaip visumos vidinė konstrukcija, subuitėjės, susmulkėjės eilėraštis niekingą kasdienybę dar labiau subuitina ir subanalina. Tai reiškia nei daugiau, nei mažiau, tik galutinę ir jau negrižtamą poezijos tragediją, nes, be būties, be kasdienybės, šiandien ji neturi jokių kitų išgyvenimo šaltinių ir galimybų. Savo vardą poezija pateisintų tik tuo atveju, jei tą prigimtinę būtį, kasdieninę egzistencijos empiriką sugebėtų paklylei bent iki minimalių universalus pasaulio dydžių, o ne pati nurnerti į banalybės dulkijų verpetus. Gytis Matuliūkštis („Šiaurės Atėnai“, sausio 7) geriausiai liudija, kaip gilioji eilėraščio atmintis šaukiasi ir neprisišaukia universaliui pasaulio dydžių, vietoj jų sulaukdama iškreiptos tikrovės paliudijimų: „tūkstantį kartų susilaužiau ranką / rašydamas eilėraštį apie / holokaustą.“ Eilėraštis dar žino, kad turi byloti apie masines praėjusio ir šio amžiaus žudynes, apie žmogaus gyvybės nuvertėjimą, bet poetas neturi nei kvalifikacijų, nei galiu apie tai kalbėti. Eilėraštis dar neklystamai žino, kad pasirodyti pasaulyje pri valo pirmiausia kaip griežta struktūra, bet poetas jau neišmano, kaip ta struktūra kuriama. Todėl būties nuolaužą laužo ir taip jau

perlūžusių būties nuolaužą, ir išeina pats tikriausias eilėraščio simuliakras: „po vieną / kišenėje sagos / laukia kol prisius // po vieną / pritrūkūs vietus / laukia baloje sausros // kiekvienai / mergaitė dviračiu / sutraiško stuburą.“ G. Matuliūkštis leidžia kalbėti bent jau apie eilėraščio bejėgiškas pastangas atsikovoti įgimtas savo teritorijas, nors tų pastangų šiandien neparemia beveik joks poetas. Stasė Lygutaitės-Bucevičienės („Literatūra ir menas“, sausio 7) kūryba kaip visuma jau seniai skylla į dvi nesutaikomas dalis: viena – struktūruotoji – byloja iš esmės tik formos primatą metaforų raurui, todėl visiškai nesvarbu, kokius vaizdus ir įvaizdžius neša valingas kiplingiškas eilėraščio ritmas, antroji – kosminių išgyvenimų – dalis bando pagauti nematomus erdvį ir laiko virpesius, užmirsdama, kad jie vis dėlto poezijoje gaudomi žodžiais. O „Literatūros ir meno“ publikacija liudija, jog S. Lygutaitė atrodo, kad oro virpėjimą ir išprasmina žodžio sujudinto oro virpėjimas. Mindaugui Urbonui („Literatūra ir menas“, sausio 21; sausio 28) kaip tik neprikiši meninio vaizdo universalumo ir visuotinumo stokos. Jo „marmuro lopšys / Puoštasis sniego fosilių freskomis / Ir Dzeuso žaibais“, o jis pats su savo šūnumi keliauja „per Europą, po miestus, po epochas“. Bet M. Urbono tekstuose neaptiksi nė meniausiai ženklo, kad rašoma poetinė, pagaliau meninė kalba. Net jeigu eilėraščius pavadintume geros poezijos pažodiniu vertimu iš mums nežinomas užsienio kalbos, vis viena turėtume pripažinti, kad net tie pažodiniai yra negrabūs, neskoningi, neprofesionalūs. Paradoksalai situacija: tas, kuris lyg ir turėtu ką pasakyti, neturi prie monių savo pasakymui suformuluoti, o tie, kurie profesionaliai perpratę poetinį kalbėjimą, jau seniai prarado gebėjimą universaliai mąstyti. Tiesa, kitame to paties savaitraščio numerijoje publikuotame eilėraštyje „Procesas“ ir M. Urbonas išsiuduoda dar tebegyvenantis mokyklinių eksperimentų orbitoje: iš garsių kūrinių pavadinimų jis sudėlioja kryžiažodį, kokių jau tūkstančiai pridėlioti iki jo, ir mano, kad tai poetinė intriga. Priverčiai suklusti greta spaustinama Sergejaus Kanovičiaus „Tyli naktis“, kaip ir M. Urbono atveju, taip pat dar ne eilėraštis, o tik pažodinis užsienietiško eilėraščio vertimas, bet šiam autorui tai ne nuodėmė, o objektyvi duotybė (lietuvių kalba jam nėra gimtoji vienintelė). Ne dėl to ir suklusau. Susidūriau su šiandien mūsų poezijoje itin retu subalansuotos, harmoningos poetinės struktūros atveju, kuris priverčia pasigalėti, kad nesu skaitęs šio autorius knygos. Jei būčiau, gal dabar viešai išsiuždėčiau savo nuogastavimo: neseniai spaudoje perskaičiau, kad Vokiečių poeinė rečitali surengė bendrakursiai Liudvikas Jakimavičius, Sergejus Kanovičius bei Vytautas V. Landsbergis ir pašiurpau: jei jau lietuvių poeziją reprezentuoja L. Jakimavičiaus mentaliteto poezija, geriau į Vokiečių paskui nevažiuoti net turisto teisėmis. Mano būgštavimus pavyrtintų ir sausio periodikoje publikuoti V. V. Landsbergio poetiniai opusai („Du trumpo metražo sapnai“ – „Nemunas“, sausio 13–20). Dabar manyčiau, kad vokiškojo rečitalio prestižą galėjo išgelbėti būtent S. Kanovičius, nes pagaliau ir pas mus atvažiuojantys ar retkarčiais išverčiami vokiečiai nestebina nei poezijos gel-

mėmis, nei universalumais. Galėtų, jei jau taip nori, po pasaulį važinėtis ir V. V. Landsbergis, bet kaip tam pasauliu išaiškinti, kad jo poetinė mokykla yra Jono Meko poezija, kuri nėra jokia poezija, o tik reklaminė etiketė. Ir kad net jam pačiam eilėraštis nėra joks eilėraštis, o tik atsitsikintis pagalvojimas rengiantis kurti naują filma (remiuosi „Literatūros akiračių laida). Apie Alio Balbieriaus trielius nieko naujo nepasakysiu be to, ką jau esu minėjęs („Literatūra ir menas“, sausio 28), Evaldas Ignatavičius („Šiaurės Atėnai“, sausio 21), artejant prie formas ir frazė minimalistmo, man atrodo gerokai patikimesnis už E. Ignatavičių, patackiskai atpalaidavus ieliuojančią, bet profesionaliai dar nesustiprėjusių ranką (ankstesnė jo publikacija „Nemune“ jau aprašyta to paties pobūdžio apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia skaityti kaip iš gausybės rago pasipylusiose knygose (ir fotografinių apžvalgoje). Julijus Kelerė (sausio „Kultūros barai“ ir „Literatūra ir menas“, sausio 14) dabar reikia

bei irzlaus tono, bet dabar perskaičiau „Nemune“ jo „Seno pensininko maldą“ ir sakau: šio eilėraščio visiškai užtenka abiem publikacijoms pateisinti. Galbūt iš tokij atskirų eilėraščių susiformuos ir visas velyvasis G. Patacko kūrybos etapas. Išeita iš savęs, bet ir sugrįžta į save. O įspūdis didžiulis. Jei rašyčiau apie visą Eugenijaus Alisankos publikaciją (sausio „Metai“), taip pat neisvengčiau eilėraščių motyvų ir accentų išskaičiavimo, kabinēčiaus prie susmulkėjusių problematikos ir absoliucijos nesavarankiškos struktūros, o štai perskaičiau eilėraštį „kuo būčiau“ ir nusiraminau: tegu ir labai prīmenanti amerikietiškojo geroko modernizmo eilėraščio modelį, duotoji eilėraščio struktūra tokia talpi, kad gali lengvai sutaikyti ir autobiografinių diskursų (savitumo garantas), ir metafizinių tikrovės vertinimą (problematiskios visuotinumo garantas). Keista, šiame eilėraščyje net intonacija ima alsuoti – neprovokuojama ir nežadinama. Vadinas, juo prabilo pati poezija. Sunkiausia ieškoti vieno eilėraščio buvo Dovilės Zelciūtės publikacijoje („Nemunas“, sausio 6–12; „Šiaurės Atėnai“, sausio 28), bet negali juk autore, parašiusi „Stotis“, taip nieko daugiau pergyvenimą ir nesukurti. Akivaizdu, kad „Stotis“ emocinė įtampos niekur nepasiekama (o gal ir nesiekama), net autentiškiausia emocija paskęsta bendrą, niekieno žodžių drauge (gal todėl, kad emocija, o ne poetinė idėja), kasdienybės ženkli ne tik neigya papildomų, savarankiškų semantinių turinių, bet dažnai nuo jų nutrinamos net kasdieniškos, duotosios prasmės (gal dėl to, kad žodžiai tariami nenatūralia intonacija). Vis dėlto vieną eilėraštį išsirinkau – tai „Nemune“ spaustinta „Santaka“. Gal tiksliau – ne eilėraštį kaip visumą, kaip duotybę, o tik kaip jo galimybę, pažadą, bet čia juntama bent poetinės gyvybės užuomazga.

Geriausia mėnesio publikacija rinkiau K. Klimo apsakymą „šešios pink floyd moterys“. O labiausiai apgailestaučiau, kad per visą mėnesį nepasirodė ne viena publikacija, galinti bent kiek giliai išjūdinti kultūrologinių, filosofinių mąstymą. Atskirai paminėtinas atrodyti interviu su Justinu Marcinkevičiumi „Kultūros baruose“ („Žmogus iš esmės yra istorija“), bet atimti bet kokie instrumentai šiam pokalbiui interpretuoti: kai žurnalas pasirodė, poetas dar buvo gyvas, nors visi skaitojai puikiai žinojo, kad gyvena paskutinės dienas, o dabar, kai skaitome interviu, poetas jau miręs, ir bet koks jo intonacijos, balso moduliacijos iškreipimas būtų nusikalstamas.

Žvilgsnis į užkulisius

Ugnė KRAULAIKYTĖ

Kauno valstybinis dramos teatras, minėdamas 90-uosius gyvavimo metus, festivaliu „Nerk į teatrą“ plėcias pravérē duris, vedančias į scenos užkulisius. „Mūsų tikslas – jubiliejinio sezono metu kiekvienu mėnesį parengti staigmeną žiūrovams, atverti teatro užkulisius, kad pats žmogus viską atrastų per save, per procesą – tiek aktorines ir rekvizitų, tiek butaforijos ir dekoracijų paslaptis“, – prieš festivalį sumanymu dalijosi teatro direktorius Egidijus Stancikas. Surengtos kūrybinės dirbtuvės, pristatyti teatro studentų darbai atskleidę ne visiems pažįstamus užkulisinio gyvenimo aspektus. Regis, festivalis praužė, ir jo šurmulys jau turėjo nuriinti. Tačiau, sulaukęs daug gerų atsiliepimų, jis tesiama: susidarius susidomėjusių grupėms, teatras žada vėl išleisti vidin. Akivaizdu, kad buvo užmegztas dar vienas sėkminges dialogas tarp teatro ir jo lankytocio, kurio šiuo atveju jau nepavadins žiūrovą.

Tiem, kurie dalyvavo festivalyje, siūlau dar kartą jų prisiminti, o kurie ne – stabtelėti ties keliomis fotografijose bei tekste užfiksuo- mis vyksmo akimirkomis.

ralienės motyvu. Spektaklio metu dailininkas, įkvėptas jos grožio, tapė paveikslą. Tačiau tai buvo ne portretas, o Mergelės Marijos atvaizdas. Paveikslas turėjo būti nuleistas tam tikru spektaklio momentu, tačiau tai padaryta tik vieną kartą – per generalinę repeticiją. Sovietų cenzūrai liepus paveikslą sunaikinti pradėta ji slėpti. Teatrinė Aušros vartų Dievo Motinos kopija išsaugota ir vai- dinant spektaklį 600-ajį kartą parodyta įgyvendinant pirmąjį sumanymą.

Palikime istorines įdomybes ir žvilgtelėkime, kas vyko dviejose – butaforijos bei kostiumo – dirbtuvėse.

Panorusiuosis sužinoti, kaip gimsta ne tikri, bet tikroviškai atrodantys daiktai, pasitiko šviesus ir erdvus butaforijos cechas, kuria- me įprastai dailininko idėjos virsta trimaciais objektais. Kartu su kitomis dekoracijomis jie pakeičia scenos erdvę ir įvairiapusiai tal- kina aktoriams kuriant spektaklį. Kad butaforija gražiai atrodytų, ir būtų tvirta, reikia pasitelkti ne- mažai techninių gudrybių. Na, o šios kūrybinės dirbtuvės dalyviamas pasiūlyta išmèginti vaizduotę pa- sigaminant naro figūrėlę. Tiesa,

kūrėjai labai saviti ir skirtingi, o kūrybos procesas ne visada nuspėjamas, todėl kai kuriais atvejais neriančio žmogeliuko figūrėlę pakeitė žuvytės ir netgi vi- sas povandeninis miestas.

Kol čia girdėjosi vis inten- syvėjantys pjaustomo putplasčio garsai, ties grimo kambariu susi- spietusiame gausiame moksleivių būryje skambėjo šūksniai, išreiš- kiantys nekantravimą nerti į grimo paslaptis.

Dažais ir pudra kvepiančiame kambarėlyje profesionali grimerė Rima Jonaitienė pasakojo, kaip padaryti peruką. I klausimą, kokį sun- kiau pagaminti: ilgų plaukų ar trumpaplaukų, nedvejodama atsakė: „Abu sunku.“ Ir čia pat pridūrė: „Iš ilgo plauko trumpą dar gali padaryti, bet iš trumpo ilgą – ne.“ Tačiau bene sunkiausia padaryti... plikę. Be abejo, galima pasitelkti plaukų kirpimo mašinę ir reikalą surtvarkyti gana paprastai, tačiau vargu bau aktoriai liktų laimingi po tokio sprendimo... „Gaminant plikę reikia itin atidžiai pritaikyti prie- kinę dalį, paskui déti labai daug to- no“, – versdama grimo knygos la- pus pasakojo R. Jonaitienė. Ne tik merginos grimerinėje jautési kaip

žuvys vandenye. Iniciatyvum nuo jų neatsilikdami perukus, ūsus, „bakus“ matavosi ir vaikinai, draugiškai siūlydami merginoms daryti tą patį.

Teatro kostiuminė taip pat aki- moju užkariovo festivalio dalyvių dėmesį. Greit nužiūrėjė siūlomas pasimatuoti kostiumus, jaunieji lankytojai sparčiai persirengė įvai- riausiais personažais. Išsiaiškinus, kaip ir ką apsilinkti, kur ir kaip užsegti, kasdienis stilius buvo efektingai pakeistas. Kas išižiūrėjės dailų fraką, kas skrybėlę, suknelę ar džinsus, grožėjosi savo atvaiz- dais veidrodje. Kitu uždaviniu ta- po naujai išgautos tapatybės identifi- kavimas, t. y. klausimo „kas tu es?“ išnarplojimas. Kone leng- viausiai šią mislę išgvildentė sekėsi personažui Morkai. Iš šio interaktyvaus užsiėmimo dalyviai išsinešė ne tik smagų išpūdžių, bet ir gau- sybę dirbtuvės įamžinusiu foto- kadriu.

Kostiumų nusivilkti niekas nesi- skubino – štai tada ir paaiškėjo, kad renginio organizatoriai įspėdami žodžiais „tik nepamirškite paskui „išeiti iš vaidmens“ nejuokavo.

Autorės nuotraukos

Arkliai – todėl, kad arkliai

Ugnė KRAULAIKYTĖ

Arkliai. Tai žodis, visai neseniai buvęs Kauno fotografijos galerijoje rodytos parodos pavadinimu. Jo ir ekspozicijos konцепcijos sasauj nuodugniai gvildenti nereikia: „Ar- kliai“ – nes arkliai. Arkliai – šel- miški ir nuliūdė, „nukirstom“ gal- vom ir kojom, po vieną ir šeimomis, žaismingi ir atgrasūs – žvelgė nuo steriliai baltų sienų. Ir ne tik nuo sienų, bet ir naujutėliame foto- grafo Stasio Povilaičio albumo „Aberacijos“ viršelyje (beje, kažkodėl spaudoje šis pavadinimas dažnai neminimas, pakeiciamas pa- prastesniu – „Arkliai“). Lietuviškoji *Equus caballus* giminė dabar jau ne be pagrindo gali didžiuotis pa- rodytu dėmesiu ne tik įprastose jos veiklos sferose pradedant nuo dvi- kojų šeimininkų suaugėliškų žai- dimų kovos (senovėje) ar sporto

(nūdienoje) laukuose, pagalbos žemiškuose darbuose bei nuolatino smékščiojimo dainuojamajame folklore, bet ir įsibrovimu į fotografių lankas. O šiose platybėse, kaip žinia, vienos viens pakanka: ir ar- kliams, ir automobiliams (turi gal- voje „Arkliai“ pakeitusių Mindau- go Kavaliausko parodą iš serijos „Autoportretai ir Autopeizažai“).

dangaus aukštumos lygio, šelmiškai pastatęs ausis, žirafiskai ištempęs kaklą, panašu, kad šypsodamas, nelyg ore uosdamas kažką juokin- go. Štai taip žiūri į pasaulį arklis yra tylomis juokiasi. Žvelgia į jo šner- ves pasaulis iš apačios kaip koks žolėje gulintis raitelis ir taip pat bent puse lūpų šypteli – jei tik dar geba leisti save nustebinti sustab-

dytu mirksnių deformacijomis. Net jei žiūrintysis nėra didelis šių ke- turkojų ir natūralių formų deforma- cijų mylėtojas, visgi ir jam tektų pri- pažinti, kad rakursas įdomus ar bent jau nekasdieniškas.

Tekstuke, pristatančiame paro- dą, rašyta, kad autorius pamatyti nuo senovės lietuvių mylimą gy- vulį bei jo aplinką, išgyventi arklių pasaulio nuotaikas, arklio istoriją ir pasinerti į švelnumo bei laukinu- mo žaismą kviečia kitaip. Taigi – kitaip. Kad nebūtų šis apibūdini- mas toks pat tuščias kaip tam tik- rais atvejais yra žodžiai „originalus“ arba „savitas“, reikalingas bent šioks toks kontekstas, kuriamo kitoiškumas atsiskleistų. Kokiuose kontekstuose galima ieškoti to „ki- taip“? Akivaizdžiaus du tyrinėjimo laukai. Pirmasis – realybė.

Nukelta į 17 p.

Niekdarystė ir fašizmas

Andrius JAKUČIŪNAS

Taip jau atsitiko, kad pastaruoju metu akis užkliūva už nenuaujinterviu – vis kyla nesuvaldoma pagunda (be abejo, semiantis patirties iš didžiosios lietuviškos žiniasklaidos) ieškoti sąmokslo teorijų ir – *mirabile dictu* – jų (tariamai) rasti. (Sutikim, žodžiu žaismė aptikus ką nors neva slepiamą, labai knieti tai pateikti skaitojujai kaip gudrija intriga, ateityje gal net lemsiančią jo gerovę.) Šiakart tai interviu mano megstamame portale *Bernardinai.lt* su Juliumi Žékū („Vardan tos!“: pokalbis su menininku Juliumi Žékū) – kaip Seimo rūmuose nūn demonstruojamos instalacijos „Tautiška giesmė“ kūrėjui. Anot respondentės, „instaliacija „Tautiška giesmė“ susideda iš daugiau nei prieš 100 metų Vinco Kudirkos paskelbtu himno žakardiniu audimu išreikštus garso spektrograminės analizės juostos, kuri lazerių iliuminacijos ir mechaninės dinaminės instalacijos pagalba „pjauja“ vaizdu esamuoju momentu, t. y. žiūrovus turi galimybę girdėti ir stebėti kokybiinius garso pojūčius čia ir dabar.“ Sutikime, skamba išpudingai – aukštostos technologijos ir tarptautiniai žodžiai tarsi pakelia projektą į kitą lygmenį, jie, be abejo, nuramdydys ir potencialius kritikus, galbūt norėsiančius išsitikinti, ar toks didelis triūnas tautai buvo reikalinas. Nors gal nereikia perdėti; žmonėms, kurie turi visą teisę laikyti autorium „kokiu nors Juliumi Žékū“, projektas gal pasirodys niekuo neišskirtinis – ypač Kovo 11-osios fone. Tačiau tiems, kurie turėjo garbės iš arčiau stebeti vadina meno menininko klajones meno pasaulio paribiose – ne dėl to, kad jo kuriami darbai būtų buvę prasti ar nekokybiški, bet veikiau todėl, kad apie jokį meną ten išvis negalėjo būti kalbos, – tai išties užima kvapą. Nejaugi krytis gali būti toks svaiginamas, kad vieną dieną galime aptiki jį tapusi (ar net visada buvusį) kilimą, aukštėjimą, skydžių? Matyt, taip. Tikiu, kad per ilgus metus Juliu pavyko paribų dumbblą suplūkti į kietą žemę, ant kurios bent jau galima išsilaikeyti stovint – nesu toks stuobrys, kad akivaizdi slinktis gerėjimo link man nepadarytu kokio nors

ispūdžio. Bent jau ši instalacija, – pagal pateiktą aprašymą, – niekuo nenusileidžia, o gal net ir pranoksta nemažai šiuolaikinių vizualinių kūrinių, laukiančių pripažinimo ŠMC salėje, ir tai, be abejo, kutenai mano kaip rašytojo savimeile. Juk instalacijos kūrėjas brenndo ne kur kitur, o būtent užlitratėje, ten lengė akcijas, sukūrė „Sinteziją“, apie kurią geranoriškai man leido atsiliepti nelabai palankiai, net raše eileraščius, o tai, kad jo pastangomis buvo iškurtas portoras www.rasytojai.lt, išvis nusipelno garsų aplodismentų. Visgi „sąmokslo teorija“ – turbūt turėčiau šiuos žodžius paryškinti, kad niekada nekiltų pagunda priimti to už gryną pinigą – slypi ne instalacijos kokybėje, bet veikiau išplaukia iš menininko intonacijos, šiam atsakinėjant į mano bičiulio Antano Šimkaus kaip visada korektuskus klausimus. Na, nesakau, kad mane būtų smarkiai pribloškės deklarujamas patriotizmas, kaip skaitant interviu su Tadu Gutausku „Respublikoje“, – man regis, Julius taip tiki savo idėjomis, kad dėl jų gali būti pasirenges priimti bet kokią ideologiją, – jaudina, kad panegirinis, deklaratyvus tautiškumas, lietuviškumas, gudriai supintas su aukštosiomis technologijomis, vėliau gali būti naudojamas kaip tramplinas permesti instalaciją į svarbesnes, įtakingesnes, vadinas, ir didesniais finansiniais ištekliais disponuojančias erdves. Menininko žodžiai tarsi patvirtina liūdniausias nuojautas: „Aš pats labai norėčiau bent penkiuose Lietuvos miestuose pastatyti šias instalacijas stacionariai, kad galėtų atėti visi, kas tik nori – nes čia yra ką veikti, ir vaikui, ir akademikui. (...) Jau dabar deramas ir derinami variantai su Europos Parlamentu – sukurta Bethoveno „Odės džiaugsmui“ instalaciją, planuojama ir kitų šalių himnams adaptuoti ši projekta, rašomas ir teikiamas paraikošas įvairiausiem fondams, ieškome partnerių kitose šalyse – tai mūsų identifikacijos kertelė. (...) Planuojame turą aplink Baltijos jūrą, per Šiaurės Ameriką bei kitas Lietuvai itin svarbias vietas (kaip, pvz., Jungtinė Karalystė, Vokietija ir pan.).“ Ar skaitant šiuos žodžius jums nekyla labai nemalonų, sle-

giančių asociacijų su neseniai publicuotame mano straipsnyje minėto *patrioto* skulptoriaus planais, nūn siekiančiais Rygą ir – galbūt – Taliną. (Labai nedaug abejoniu, jog „laisvės sienos“ projektas ir sumanytas suvokiant, kad jis bus galima klonuoti.) Ar nepradeda plūdruioti akysė Vaidoto Ramoškos angelūšciai, kaip Lietuvos vizitinė kortelė tąstyti po visą platujį pasaulį (o ką tik naudoti Artūro Zuoko rinkimų kampanijoje), regis, nė nesumąscius, kokia jie žinią perduoda bent kiek skonio turinčiam žmogui? Ar pagaliau neišnyra tarsi iliuminatoriuje laimingas „Neregėtos Lietuvos“ autorius, – dabar jau ir genialios vaikų rašytojos vyras, – kaip didelį meną uloliai bruktantis savo dailius paveikslėlius užsienio rinkoms, bet nedrįstantis paviešinti, kokių fotoaparatu darytos nuotraukos? Stai čia ir visa esmė: ar tik nebus taip, kad tuose atsakymuose į klausimus regime Naujo Meno Mesių giminimą – už anuos dar stipresnio, – skaitmeninių ir tradicinių technologijų samplaika visada atrodyti atskleidžianti pačią iliuzinio europietiškumo esmę, todėl niekur negalės būti atstumta; ir, būkim atviri, talentingesnio, bent jau višiskai nesuvaržyto arogancijos ir pagiežos – šių savybių tikrai nestinga kai kuriems iš paminių „menininkų“. Taip pat – taupesnio (viskam naudojami užsienio fondų pinigai), sugebančio dirbtį komandoje (J. Žekas neslepia, kad šiam projektui įgyvendinti pajungė daug įvairių sričių specialistų), nenuilstančio (simtai, jei ne tūkstančiai, šio autoriaus projektų patyrė didesni ar mažesni fiasko, tačiau tai nesukliudė jam ramiai ir metodiskai kurtinėjus). Ir ką gali žmogus žinoti – gal tas mesianizmas, žiūrėk, pagaliau bus ir vykės, ir ne tokis godus kaip konkurentų?! Duok Dieve!

Aišku, ką nors prognozuoti čia neįmanoma; kaip minėjau, tai tik „sąmokslo teorija“, siekiant nustatyti iliuzinę, už realybę patrauklesnę tiesą, o juk tokios ir panašios teorijos paprastai gana nemalonai sudūža ir dar priverčia žagstę į uolai kūrėjų. Taip atsitiko ir man, straipsnyje „Necenzūrinis žodis“ *sąmokslinė* įtarus, kad patriotiškas T. Gutausko tonas gali būti nulemtas tautinės Justino Marcin-

kevičiaus laidotuvės euforijos. Ši patraukli teorija visiškai subiliūsko paaiškėjus, – ak, per retai matau akyse „Respublika“, – jog straipsnis, kuri skaičiau interneto portale, išspausdintas ne pačiame dienraštyje, bet jo kassavaitiniame priede „Žalgiris“, skirtame būtent tautinei-patriotinei propagandai. Siužeto siūlas, jungęs minėtą interviu su poeto laidotuvėmis, nutrūko. Šioje šviesoje ir interviu autorius darbas vertintinas kaip ispareigojimų redakcijai vykdymas, bet ne kaip bandymas „skinti dieną“. Laimei.

Kitas dalykas, kad Lietuvoje esama nemažai reiškiniai, – tiek gerų, tiek blogų, – iš kurių net ir norėdamas neišspausi jokios teorijos. Jie tiesiog pernelyg vienareikšmiški – bandymas ieškoti kokios alternatyvios tiesos dažnu atveju tebūtų panašus į prisipažinimą, kad pats paulius sukumis apie savo ašį tau kelia rimtų abejoniu. Kovo 11-osios išvakarėse vykusiame LLTI kūrybiškiausios metų knygos autorius pagerbimo ceremonijoje laureatui tapo Paryžiuje gyvenantis Valdas Papieviš – su amžinatilsi Sigito Gedos dukra Uršule kaip tik prisiminėmę nepavykusius bulvarinės spaudos žurnalistų bandymus sukelti skandalą dėl ne netinkamai nušvesto poetu atminimo Viktorijos Daujotytės monografijoje. (Beje, kaltinime ryškus ir „patriotiškas“ motyvas – Lietuvių Tautos Poetas pavaizduotas buvęs girtuolis! Koks siaubas!) Nors dėl šios „teorijos“ kalčiausias, žinoma, Neherb. Užurka ir jo subtilus žvilgsnis, mielai nusigrėžiantis nuo realybės, nepasivarginę patikrinti informacijos, žurnalistai išplatino tekstą, kuriamo teigiamo, esą giminaičiai – taip pat ir Uršulė – ketina paduoti profesorę į teismą. Žinoma, tas absurdas kainavo siek tiek nervų, tačiau patraukli teorija pati bematant išskvēpė, dargi padaruijosi veikiau teigiamą, negu negatyvų poveikį – vargu ar kuri kita profesorės knyga bus išgraibysta taip, kaip nutiko tariamojo skandalo centre atsidūrusiai monografijai.

Be abejo, panašiai nutiks nevai singai diskusijai apie VLKK žvėriškumą – oponentams ne pajęgiant pateikti nė vieno „žvėriškumo“ įrodymo, pradėta iš jos vugalokai šaipyti, šitaip tarsi akiavazdziai parodant, kad pries vienai neblogai sistemą užsimojetis idiotizmas baigia išskvēpti – jei kas netikite, paskaitykite pokalbijausis mėnesio „NŽ“ numeryje, ir

daugiau abejoniu dėl kaltinimų pagrįstumo nekils, ypač suvokus, kad kovoja į už tą varganą puskalbę, kokia tas pokalbis sąmoningai pateiktas.

Na, o desertui – tai gal labiausiai tinka prie patriotinės tematikos, kurią palytėjau straipsnio pirmojoje dalyje, – Tautinio jaunimo sąjungos Kovo 11-osios proga Vilniuje surengtos eitynės, kuriose kaip visad aktyviai dalyvavo „skinai“ vadinami faistiųojantys skustagalviai. Nors rasistinių, antiseminių eitynių pobūdį bandyta apdangstyti kilnaus patriotiškumo šydu – iniciatorių apsidrausdami prieš eitynes net paskelbė dainų, kurias dainuos renginio metu, tekstus; esą pasižiūrėkit, nieko nusikaltamo, – vis viena tikroji tiesa apie eitynininkų pažiūras lindo kaip yla iš maišo, šiemis skanduojant šūki „Lietuva – lietuviams“ ir kitomis pagarba aplinkiniams anaipolt ne trykštančiomis fazėmis. (Išišeidęs dėl, jo nuomone, neobjektivumo, J. Čekutis žiniasklaidą vėliau pavadino „žydaskieda“.) Kai kurie laikė rankose „baltiškuosis simbolius“ – paprasčiau kalbant, svastikas. Taip, svastika išties yra baltiškasis simbolis, tačiau kas susimąstys apie baltus, regėdamas svastiką „skinio“ rankoje? (Kraupu ir tai, kad šiam sveiką protą pamynusiam reiškiniu bandė priesintis tik kairėji ultraradikalai, kuriems patiems praverstę sankcijos dėl prosovietiškos laikyseños ir riausiu kurstymo.)

Tai reiškinys, kurio atžvilgiu vienos spekuliacijos yra niekinės – žydu ir masonų sąmokslių gali būti kokio nors silpnapročio apgailėtinai lemtis, tačiau negali atrodyti valstybės toleruojamas ar net adoruojamas reiškinys. Leidimai šiam judėjimui rengti eitynes niekuomet neturėtų būti išduoti, organizatorius vertėtų palydėti į šaltąjį, svastikos simbolį kartu su raudonaja žvaigždele – uždrausti (išgyvensim ir be to baltų simbolio). Kita vertus, nemanau, kad savivaldybės tarautojai buvo tokie paikiai, jog palaikytų tą eiseną – greičiausiai leidimas išduotas kaip ir kiekvienam kitam piketui ar demonstracijai, nesigilinant į turini, galbūt manant, kad demokratijos sąlygomis laisvo žodžio teisė negali būti nickam atsakyta. Taip, šią demokratijos pamoką jau išmokome, bet lieka dar kita; tai – aiškus suvokimas, ko išties negali ir neturi būti. Antraip visados atsiras erdvės niekdyrystei, ir – deja – fašizmu.

Rašytoja Ineza Juzefa Janonė įsteigė kasmetinę Jurgio Buitkaus literatūrinę premiją už brandžią prozos ar poezijos knygą.

Premija skiriama konkurso būdu. Vertinamos per pastaruosius metus išleistos knygos. Kandidatus premijai gauti gali siūlyti meno kūrėjų asociacijos, visuomeninės organizacijos, leidyklos, patys kūrinių autorai. Skiriant premiją bus atsižvelgiama į tai, kad kandidatas nė sykio nėra sulaukęs rimtesnio dėmesio bei materialinio paskatinimo. I jo amžių, skiriant premiją, neatsižvelgiama.

Prašome kandidatus siūlyti ir knygas (1 egz.) siuptyti iki 2011 m. balandžio 1 d. Lietuvos rašytojų sąjungai (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

Literatūrinė svetainė *rašyk.lt* švenčia 10-ąjį gimtadienį ir kviečia savo bičiulius, senbūvius, esamus literatūros kūrėjus ir skaitytojus, giminaičius ir visus, kuriems nesvetima prie kultūros liestis bent pirštų galiukais, į jubiliejinius renginius.

Rašyk.lt savo virtualioje „plantacijoje“ au gina įvairių formų literatūrą, o poeziją „sandėliuoja“ tūkstančiais eilėraščių. Todėl renginiai vyks net kelias dienas. **Kovo 25 d.**

18 val. Vilniaus Venclovų namų-muziejaus patalpose skambės sunokusi poezija, bardo muzika, smuikas, fagotos. **Kovo 26 d. 20 val.** klube „Tamsta“ bus muzikos, *slam* poezijos, apdovanojimų, pasiodymų, susitikimų, išsispildymų ir gimtadienio tortas. Laukite ir staigmenų!

Vargonų muzikos mylėtojams – koncertas „Stabat Mater“

Ši šeštadienį, kovo 19 d., 18 val. koncertų ciklas „Muzikos valanda Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje“ klausytojus pakvies į gavėnius susikaupimo nuotaikos kupiną koncertą „Stabat Mater“, kuriame koncertuos smuikininkė Justė Martinkėnaitė, Laima Mažuolytė (sopranas) bei vargonininkė Liaudė Vaitkūnaitė.

Koncerte skambės L. Vaitkūnaitės „Stabat Mater“ sopranui, smuikui ir vargonams bei belgų kompozitoriaus P. de Maleïngreau „Symphonie de la Passion“ („Pasijų simfonija“) vargonams.

Anot L. Vaitkūnaitės, „Pasijų simfonija“ – vienas gražiausiu belgų simfoninio vargonų stiliums kūrinių. „Čia vargonai skamba labai didingai, kaip tikras orkestras. Kūrinius kupiną kompozitorius unikaliomis muzikinėmis priemonėmis atkuria Kristaus kančios istorią“, – pasakojo vargonininkė.

Pasak atlikėjos, „Stabat Mater“ naudoja

mi liturginių lotyniški tekstai ir penkiagaraiški akordai. „Kūriniu stiliumi apibūdinti labiausiai tiktu alternatyvus tonalumas su minimalizmo pėdsakais“, – mintimis dalijosi L. Vaitkūnaitė.

Smuikininkė J. Martinkėnaitė baigė LMTA ir įgijo bakalauro bei magistrantūros diplomas (R. Katiliaus, R. Vosylūtės, M. Švégždos fon Bekker klasės). Su vargonininkėmis L. Vaitkūnaitė ir J. Kazakevičiūte dalyvavo vargonų ir kamerinės muzikos koncertų cikle „Gaudžia istoriniai vargonai“ (2004, 2005). Dalyvauja įvairiuose senovinės bei šiuolaikinės muzikos netradiciinių sudėčių projektuose. Grojo tarptautiniuose jaunimo orkestruose: *Landesjugendorchester Nordrhein-Westfalen*, *Europa Philharmonie*. Lietuvos kompozitorų kamerinės muzikos atlirkimo konkurse kartu su pianiste E. Stanevičiute laimėjo I vietą. Nuo 2006 m. – Kauno miesto simfoninio orkestro artistė.

Solistė L. Mažuolytė pirmųjų muzikinių žinių įgijo Kaišiadorių meno mokykloje. Operinį dainavimą studijuoti pradėjo 2001 m. Klaipėdos universitete Menų fakultete Dainavimo katedroje. Mokėsi prof. O. Glinskaitės

ir lekt. V. Tarasovo dainavimo klasėse. 2009 m. baigė chorinio dirigavimo magistrantūros studijas prof. G. Purlio klasėje.

Vargonininkė ir kompozitorė L. Vaitkūnaitė yra LMTA absolventė, baigė vargonų (doc. V. Survilaitės klasė) ir kompozicijos (prof. O. Balakausko klasė) magistro studijas. Šiuo metu dirba bažnyčios vargonininkės ir pedagoginį darbą. Nuo studijų laikų aktyviai koncertuoja Lietuvos miestuose ir užsienyje (Leipcige, Varšuvos, Seinuose), dalyvauja vargonų, sakralinės bei šiuolaikinės muzikos festivaliuose. L. Vaitkūnaitės kūrinių atliekami Lietuvoje ir užsienio šalyse.

Renginys priklauso VU Kultūros centro organizuojamiams koncertams „Muzikos valanda Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje“. Ciklo organizatoriai siekia supažindinti klausytojus su didžiausiais Lietuvos vargonais, atskleisti šio instrumento grožį ir itin placias galimybes.

Bilietai parduodami prieš koncertą renginio vietoje. Kaina – 15 Lt; moksleiviams, studentams, neįgaliesiems ir seniorams su pažymėjimais – 10 Lt. Perkant internetu portale *Bilių pasaulis* – 9 ir 14 Lt.

„Nemunas“ rekomenduoja

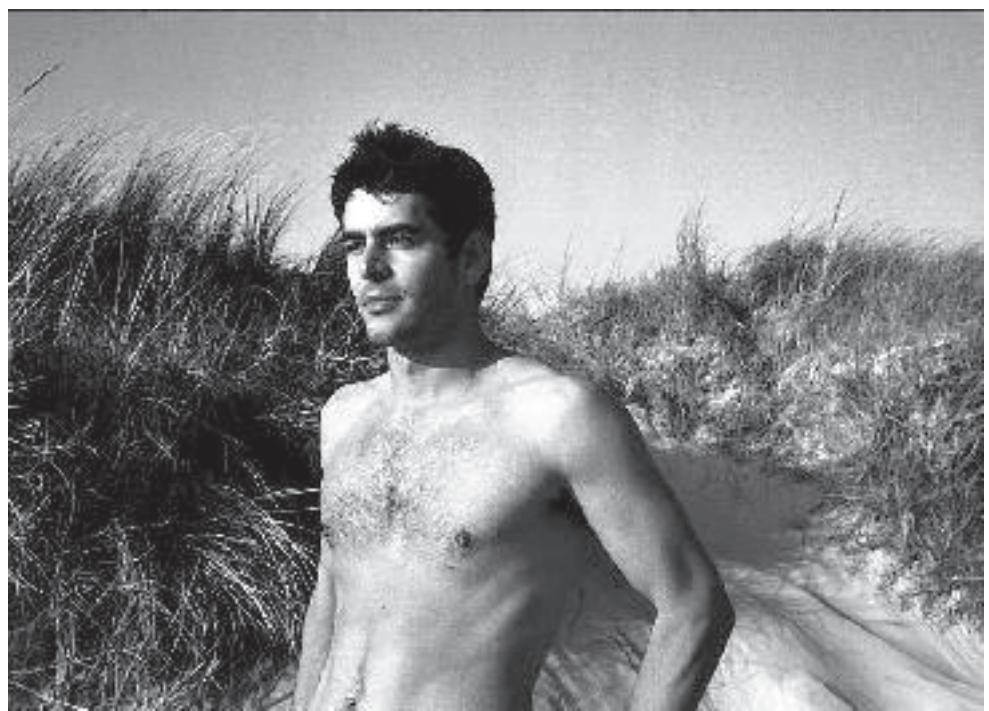
Kitokio kino klube – „Praradės atminti“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, kovo 22 d., Kitokio kino klubo cikle „Antikrizinis kinas“ žiūrėsime keistoką melodramą „Praradės atminti“, po kurios premjeros su Antonio Banderasu dėl ispaniško „mačo“ titulo ėmė rintai konkuruoti aktorius Eduardo Noriega. Režisierius Jean-Pierre'o Limosino filme „Praradės atminti“ jis vaidina tarnautoju dirbantį jaunuolių Grehemą, panašiai kaip amerikietiško filmo „Memento“ herojas, kenčianti nuo ūmaus atminties praradimo. Jis pamiršta net tai, kas atsitiko vos prieš kelias minutes, todėl pasmerktas gyventi tik esamuoju laiku. Grehemas neturi prisiminimų ir neatpažsta artimiausių žmonių. Mégindamas bent kiek

identifikuotis, vyrukas ima užrašinėti svarbiausią informaciją ant savo kūno. O netrukus supranta, kad amnezija turi ir privalumų. Nes kiekviena diena tampa nepakartojama, o kasdienis susitikimas su ta pačia moterimi yra kaip pirmas pasimatymas. Pasirodo, ir moterims nieko neprisimenantis vyras yra tikras svajonų meilužis.

Amnezija kine – dažnas reiškinys. Bet režisierius J. P. Limosinas tvirtino atradęs naują šios temos aspektą. Net ne vieną, o du. Pirmas apibūžiamas beveik filosofine sentencija: jeigu tu neprisimeni praeities, ji prisiema tave. O dar filmo autorai išstikinė, kad atminties praradimas yra nepaprastai... sekualus. Šiam teiginui iliustruoti pasitelkiama visos priemonės.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kas su kardu ateis, tas nuo kardo ir žus

Gediminas JANKAUSKAS

Pirmajį naujojo amžiaus dešimtmetyje vėl buvo atgijusi istorinės tematikos superprodukcijų mada, ir kinematografininkai karštligiškai puolė ieškoti tokiems filmams tinkamų herojų. Labai pravertė tiek realūs istoriniai karvedžiai (Aleksandras Makedonietis, Hanibalas), tiek viduramžių kryžiaus karų didvyriai („Dangaus karalytė“), tiek antikos mitologiniai herojai („Troja“, „Titanų susidūrimas“). Tokiame kontekste neliko nepastebėta ir istorija apie legendinį karalių Artūrą, kuris filmuose dažniausiai pasirodo ne vienas, bet su Apvaliojo stalo riteriais, padėjusiais savo valdovui kautis su tikrais tiek mistinišais priesiais. Tikrų žinių apie karalių Artūrą nedaug, o štai iš žilos viduramžių senovės mus pasiekusių mitų ir legendų – per akis. Filmo „Karalius Artūras“ (penktadienis, 22.10 val., TV3) autoriams tai tik i naudą: vadinas, galima fantazuoti ir nebijoji rūstaus istorikų pasmerkimo. Prieš savo valią tapęs vadu, Artūras tetrokšta kuo greičiau išvykti iš pavojingos Britanijos ir grįžti į taikos ir ramybės sostinę Ro-

mą. Tačiau valdovas ir jo ištikimieji riteriai supranta, jog romėnams patraukus Britanijai reikės naujo lyderio, kuris pajėgtų atremti nuožmius saksų puolimus. Padėdamas buvusio miertino priešo Merlino ir narsios gražuolės Gvineverės, Artūras bei jo ištikimieji riteriai ryžiasi pakeisti istorijos raidą ir savo likimus.

Kitos rūšies riterių, ginkluotų ne kardais, o pistoletais, šiuolaikiniam kine taip pat apstu. Jei surinktume iš vieną vietą visus populiarūs aktorių Roberto De Niro bei Alo Pacino suvaidintus gangsterius ir policiinkus, susidarytų išspūdinga kompanija. Nesenai ją papildė dar du jų personažai. Šikart abu – vienoje barakidų pusėje. „Teisėje žudyti“ (penktadienis, 0.55 val., LNK) kriminalinio kino klasikai vaidina Niujorko detektyvus, triancius serijinio žudiko įvykdymus nusikaltimus. Panaši situacija filmuose regėta šimtus kartų. Net ir didelė patirtį turintiems pagrindinių vaidmenų atlikėjams įveikti siužeto schematiškumą būtų sunku, jei ne viena fabulos ypatybė – maniako motyvai. Kai pavyksta juos perprasti, lengviau ir nusikalsteli su-

čiupti, ir užkirsti kelią naujoms žmogžudystėms. Mat ši kartą rafinuoto maniako taikinyje atsiduria tie, kuriems pavyko išvengti pelnyto atpildo už akivaizdžius nusikaltimus. Dabar nuo teisingumo išsišukusių ir ramiai gyvenančių niekšū laukia rūsciai baudžianti šiuolaikinio Robino Hudo ranka, o paties serijinio žuduko – dviejų Niujorko detektyvų kerštas.

Romantinių komedijų gerbėjus pamalonins filmas „Vienu gražią dieną“ (šeštadienis, 13.50 val., TV3). Išskyrus Niujorko reporteriui Džekui Teilorui (aktorius George'as Clooney) tenka rūpintis dukrele Mege, nes buvusi žmona ištēka už kito ir ruošiasi vykti į poveštvinę kelionę. Tapti aukle Džekui tikrai ne pats tinkamiausias laikas: kaip tik dabar jis narplioja miesto administracijos ryšius su mafija. Panasoje situacijoje atsiduria ir projektų biure dirbanti Melani Parker (aktorė Michelle Pfeiffer), viena auginant sūnū Semą ir amžinai apskrovusi nepabaigiamai darbu. Vieną gražią dieną Džekas ir Melani susitinka.

Jau įpratusiesiems savaitgalį žiūrėti lietuvių kino klasiką reko-

menduojamame du filmus. Seniau apie priešpaskutinį Vytauto Žalakevičiaus filmą „Savaitgalis pragare“ (šeštadienis, 18.30 val., LTV) kalbėta, kad šis nėra vykš, tačiau mažai kas jis iš viso buvo matės. Dabar, praėjus penkiolikai metų po maestro mirties, galėsime atidžiau išsižiūrėti į dar vieną rimtą bandymą susumuoti Antrojo pasaulinio karo psychologines pamokas. Mūsų laukia savaitgalis saulėtame plaučimyje, kuriame ilsiši mundurus nusimetę ištikimi vermachto budeliai. Iš ši „rezervatų“ pakliūva ir du iš koncentracijos stovyklos pabėgę kaliniai – lietuvis ir rusas.

„Gražuolėje“ (sekmadienis, 21.00 val., TV1) režisierius Arūnas Žebriūnas pasakoja mažos mergaitės džiaugsmų ir nusivylimų istoriją. Mažajai Ingai visas platus pasauly kol kas asocijuojasi tik su nedideliu kiemu, todėl bent mintyse ji bando įveikti tikras ir regimas jos sienas. Žinoma, ne visi supranta mergaitės fantazijas, o kai kas iš jų net atvirai pasisaipo. Inga tikrai pačiai iš būaurujų ančiukų. Bet kai kie-me vaikai ima žaisti mėgstamiausią žaidimą ir susėda ratu, o jo centre, skambant nuostabiai Viačesla-

vo Ganelino melodijai, Inga pradedā šokti, mergaitės veide nušvinta tokia šypsena, kad ji gali iširptyti net šalčiausius sielos ledus.

Filme „Tigras ir sniegas“ (sekmadienis, 23.20 val., Lietuvos ryto TV) režisierius ir pagrindinio vaidmens atlikėjas Roberto Benigni sumaišia derina komediją, tragediją ir melodramą. O veiksmą perkelia į Iraką. Iš karo gaisrų apimtą Bagdadą poetiškos sielos literatūros profesorių Atilijų di Džiovani atveda... meilė Vitorijai, kurią svajoklis ne kartą matė savo išrealistiniuose sapnuose. Mergina į Iraką atvyko tyrinėti gyvo klasiko – arabų poeto Fuado – kūrybą. Atilijus tiesiog pakvaišę iš meilės, Vitorija jo jausmams ilgai abejinga. Tačiau atkaklusis italas nenusimena ir atakuoja šią neįveikiamą tvirtovę atkakliai nei amerikiečių kariai Saddamo būstines.

Rubrikoje „Elito kinas“ bus parodytas filmas lakonišku pavadinimu „Kontrolė“ (sekmadienis, 22.15 val., LTV), sukurtas pagal Deborah Curtis knygą „Liečiant per astumą“. Ir šios knygos puslapiuose, ir filme atgyja britų roko grupės „Joy Division“ vokalisto Iano Curtis biografiją. Pasakojimas prasidėjo 1973 m., būsimai scenos žvaigždei dar lankant mokyklą, o baigiasi muzikanto savižudybe Kūcių vakarą 1980-aisiais.

Arkliai – todėl, kad arkliai

Atkelta iš 15 p.

„Nuo senovės lietuvių mylimą arkli S. Povilaičio darbuose galime pamatyti kitaip, negu iš jų žvelgiame tikrovėje. Antrasis – fotografija. S. Povilaičio nuotraukose ši gyvulį išvystame kitaip negu anksčiausiai fotografijoje. Tenka pripažinti, kad abiems atvejais žodis „kitai“ suveikia pagal paskirtį.

Kasdienybėje (ar bent tais laimingais atvejais, kai galime išvysti arkli) nežiūrime į jį iš taip arti. Nežiūrime ir fragmentiškai, nes matome daugiau mažiau visą gyvulį, o ne fotografijos kraštais aprabotą krūtinę ar kitą kūno dalį. Ne visiems nusišypso sékmė paspokso i prisedusiu arkli. Ne kiekvienas pasibebi blakstienų šešelį ant odos ir švelnų plaukelių virpėjimą. Ne kiekvienas pamato, kaip arti vienas

kito kartkartėmis jie sustoja arba kaip taikosi dantimis grybštelėti konkurento ar priešinko nugara.

Fotografijos kontekste „Arkliai“ kitokie dėl formos, raskurso ir pozūrio į juos. Žvilgelėkime, tarkim, į Aleksandro Macijausko kūryboje retkarčiai smėžuojančius *Equus caballus* atvaizdus. Suraišioti virvėmis, paslikti ir bejėgiai veterinarų apsuptyje, įkinkyt į vežimus turguje, kaimiečio laikomi už grandinių, besiprieseinantys žmogui ir maištaujantys – taip trumpai galima juos apibūdinti keliose fotografijose. Neabejoju, kad šių dviejų fotografių „modelių“ gyvenamoji aplinka ir sąlygos gerokai skiriasi. Visgi paveikios kompozicijos paeškos A. Macijauskui netrukdo į fiksuojamus objektus žvelgti šiltai ir žmogiškai, su atjauta, kartais su lengva šypsena ar nuostaba. Jo

arkliai apsupti žmonių – nėra taip, kad vieni gyventi pasaulyje, lyg žmonija būtų išnykusi nuo žemės paviršiaus su visais pakinktais, virvėmis ir grandinėmis. Tuo metu S. Povilaitis vengia bet kokį padvaldomo, priklausomybės žmogui ženklt. Apsiribota gryna arkliškojo pasaulio fragmentais, juose ieško žmogiškai suprantamų ir įvardijamų emocijų atspindžių. Būnant tarp nuotraukų, kuriose vienintelis tikrai esantis ir paliekantis savo buvimo pėdsaką žmogus yra už kadro akimirkas sekantis fotografas, pirmasis į galvą ateina žodis „arkliai“. Kuo daugiau galvoji apie šią seriją arba paroda, tuo intensyvėja jo kartoimosi dažnis.

Arkliai. Tieki ir taip aišku. Bet iškyrus klausimas „kodėl?“ nenustojo kirbėjės. Kodėl būtent jie? Kodėl be žmogaus, be aplinkos

detalių, miglotoj erdvėj, be balno ir kamanų?

– Kodėl būtent arkliai? – nuviusi iškyrių mintį, kad tai kvailas klausimas, visgi kreipiausi į fotografijų autorių. Kas gi kitas galėtų žinoti tikresnį atsakymą? Jis suklūsta, stabteli, o tada pasiūlo paskiaityti knygos ižanginį žodį. Tačiau netrukus ima sklidytis nežinomybės ūkanas.

– Esu azartiškas žmogus. Pradėjau fotografuoti lenktynes, raiotelius, taip ir „uzsikabinau“. Mano arkliai laisvi – be virvių, apynasrių ir kamanų. Stengiuosi išsijausti į jų nuotaikas, gyvenimą. Tarkim, arklys eina gerti – ir aš geriu iš termos. Žmonės slepiasi po mandagumo kaukėmis, o jie yra atviri. Jie turi savo taisykles, hierarchiją: prie avžių pirmi eina stipresnėji. Kai kurie kadrų – unikalūs. Kad ir sis (fotografas parodo kompoziciją, kurioje du suaugę arkliai stebi ant žemės smagiai besiviliojančią kumeliuką) – mama, tėtis ir vaikas, kitaip sakant, epizo-

das iš šeimynos gyvenimo. Arba štai dar vienas – du „trimituojantys“ arkliai. Retai pasitaiko tokį reginį paramatyti, todėl vos pastebėjęs, kas vyksta, puoliau fiksuoти. Man patinka Lietuvos sunkieji arkliai, ypač balti (ir tuo pat priduria, kad balti arkliai – dar nesivaidenantys), nes mano fotografija nespalvota. Lietuvos sunkiųjų gera forma ir jie labai fotogeniški.

Kažkas po parodos paklausė, ką manau apie tokią fotografiją. Pasaulis nuo to blogesnis netapo. Nei mūsų, nei fotografijos. Galbūt ir nėra reikalo per daug gilintis – rodos, tai, kas norėta pasakyti, juoda balta gama išguldyta nuotraukose aiškiai. Užtenka vos keliu minučių pažiūrėti į darbus ir dar poros stabtelių: nusijuokti, nusišypsoti, nustebti, pasigrožėti. O kad yra dėl ko, jau gerai. Galbūt tai pernelyg lengva, nekonceptualu, nefilosofiška, paprasta. Reikia ir to, kas nepalięka žmogaus vidujai apiplėsto, sustrukusio.

90-ojo kūrybinio sezono vasario mėnesio repertuaras

17 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Biljanos Šrbljanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

17 d., ketvirtadienį, 19 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – „Cezario grupės“ spektaklis „Viskas arba nieko“. Liūdna komedija. Režisierius Cezaris Graužinis. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

18 d., penktadienį, 17 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalių komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

18 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Erico-Emmanuelio Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

19 d., šeštadienį, 15 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Arthurio Millerio „Visi mano sūnūs“. Dviejų dalių drama. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

19 d., šeštadienį, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Juhan Smuul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. Vienos dalių anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

20 d., sekmadienį, 12 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – Liudmilos Razumovskajos ir Aleksandro Obrazcovo „Žvaigždžių vaikas“. Dviejų dalių misterija. Režisierius Arvydas Lebelėnas. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilieta kainos – 15 Lt.

20 d., sekmadienį, 17 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Inesos Paliulytės „Liūdnas dievas“. Liūdna istorija visai šeimai. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.30. Bilieta kaina – 25 Lt.

20 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

23 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalių postdrama pagal Jeano Anouïlho „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 20, 40 Lt.

24 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71) – Danielio Daniso „Paskutinė Diuranų daina“. Išpažintis. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 15, 20 Lt.

25 d., penktadienį, 26 d., šeštadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalių spektaklis. Inscenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 60 Lt.

25 d., penktadienį, 19 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – „Cezario grupės“ spektaklis pagal Pauliaus Širvio poeziją „Nutole toliai“. Režisierius Cezaris Graužinis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

26 d., šeštadienį, 15 val., balandžio 1 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Erico-Emmanuelio Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

27 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

27 d., sekmadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Inos Pukelytės „Meilė Paryžiuje“. Vienos dalių kabinetinė komedija. Režisierė I. Pukelytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

27 d., sekmadienį, 28 d., pirmadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – grupė „Laimingi žmonės“ premjera: Bernardo Slade „Kitais metais, tuo pačiu laiku“. Dviejų dalių romantinė komedija. Režisierius Arvydas Lebelėnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 40, 50 Lt.

31 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Dmitrijaus Lipskerovo „Jelena ir Šturmėnas“. Vieno veiksmo groteskas. Režisierius Sergejus Pačiukas. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kainos – 20, 25 Lt.

Balandžio 2 d., šeštadienį, 3 d., sekmadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – premjera: Gycio Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kovo 16 d. Kauno miesto savivaldybėje atidaryta tarptautinių plenerų, vykusiu 2009-2010 metais, paroda „Vysla. Meduvis. Balatonas“. Dalyvauja dailininkai: Valė Vaitkuviene, Romas Zmuidzinavičius, Audronė Rudienė, Vida Juškaitė, Česlovas Polianskis, Luana Stebulė, Vaida Kunigelytė. Plenerai vyko Kazimierz Dolny (Lenkija), Meduvis (Lietuva), Balatonas (Vengrija).

Paveikslų tematiką, koloritą ir formas inspiravo kiekvienos šalies savitas peizažas. Salytis su gamta, tapyba iš natūros atspindžių dailininkų paveiksluose. Kiekvienas pasirinko individualią atlikimo manierą; tai ir šlapias tušas, akvarelė, aliejinė tapyba keramika.

Paroda veiks iki balandžio 16 d. (darbo dienomis 9-17 val.).

Kauno kamerinis teatras

17 d., ketvirtadienį, 31 d., ketvirtadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

18 d., penktadienį, 18 val. Dario Fo, Frankos Rame „Vienna namuose“. Monokomedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kainos – 20, 25 Lt.

19 d., šeštadienį, 23 d., trečiadienį, balandžio 1 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. Aristofano „Lisistratė“. Dviejų dalių juodoji komedija (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

24 d., ketvirtadienį, 18 val. Lauros Shaines Cunningham „Mergvarkas“. Dviejų dalių amerikoniška komedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.35 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. Caroles Frechette „Žanas ir Beatričė“. Melo drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kainos – 16, 20 Lt.

30 d., trečiadienį, 10.30 ir 12.30 val. Daivos Čepauskaitės „Lakštingala“. Spektaklis vaikams H. K. Anderseno kūrybos motyvais. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 Lt. Bilieta kaina – 10 Lt.

2 d., šeštadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

3 d., sekmadienį, 18 val. festivalis „Lietuvos teatrų pavasaris Kaunas 2011“ – Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilieta kainos – 32, 40 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir Bilietai pasaulis.

18 d., penktadienį, 19 val. Lauros de Weck „Mylimiausiai“. Vienos dalių spektaklis. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kaina – 30, 35 Lt.

19 d., šeštadienį, 18 val., 31 d., ketvirtadienį, 19 val. „Katyčė „P“. Spektaklis tik suaugusiesiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 40 Lt.

20 d., sekmadienį, 12 val. „Sidabinis fėjos šaukštelišis“. Spektaklis visai šeimai. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

22 d., antradienį, 19 val. „Lauros kosmosas“. Režisierė ir pjesės autorė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kaina – 30, 35, 40 Lt.

26 d., šeštadienį, 18 val. „Akustinio Fotelio“ narių Žilvinio Vingelio ir Jūratės Zabitytės autorinius vakaras „Iš Vėžio į Sauli“. Bilieta kaina – 25 Lt.

27 d., sekmadienį, 18 val. „Su Naujaisiais metais, Ana!“. Vienos dalių spektaklis pagal Biljanos Srbljanovič pjesę „Belgrado trilogija“. Režisierius Darius Ramašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30, 35 Lt.

Balandžio 1 d., penktadienį, 19 val. Mindaugo Valiuko „Septyniolika“. Režisierė Edita Prakuliauskaitė-Milinienė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

Kauno valstybinis muzikinis teatras

17 d., ketvirtadienį, 18 val. Franco Leharo „Linksmoji našlė“. Trių veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dalininkė Virginija Idzelytė, choreografas Dainil Salimbaev (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

18 d., penktadienį, 18 val. Žoržo Bizė „Karmen“. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, dalininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

19 d., šeštadienį, 18 val. Frederiko Lou „Mano puikioji ledi“. Trių dalių miuziklas. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dalininkė Hanna Wartenegg (Austrija). Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilieta kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

20 d., sekmadienį, 12 val. Tomo Kutavičiaus, Violetos Palčinskaitės „Nykytukas Nosis“. Dviejų dalių opera vaikams. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Virgilijus Visockis, dalininkė Virginija Idzelytė, choreografas Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50, 100 Lt.

20 d., sekmadienį, 15 val. Baltojoje salėje – koncertas-susitikimas su teatro senjorais: D. Dirginciūte, V. Sagaityte, E. Kliučiūte, A. Mikšytė, B. Petraičiūte, J. Malikoniu, M. Rekiu, V. Rekiene, L. Janulevičiene. Koncertą veda muzikologas Viktoras Gerulaitis. Bilieta kaina – 20 Lt.

20 d., sekmadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Monmartro žibuko“. Trių veiksmų operetė. Režisierius Kestutis Jakštas, dirigentas Virgilijus Visockis, dalininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agris Danilevičius (Latvija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

25 d., penktadienį, 26 d., šeštadienį, 27 d., sekmadienį, 31 d., ketvirtadienį, 18 val. premjera – Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dalininkė Aleksandra Jacovskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 20, 30, 40, 65, 75, 80, 150 Lt.

30 d., trečiadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografė Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marius Jacovskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

Balandžio 1 d., ketvirtadienį, 18 val. atsisveikinimas su spektakliu – Imres (Emmericho) Kalmano „Silva“. Trių veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Virgilijus Visockis, dalininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bili

17 d., ketvirtadienį, 19 val.

Manto akustinis koncertas. Bilietai kainos – 30, 40, 50 Lt.

18 d., penktadienį, 18 val.

koncertas, skirtas 200-osioms F. Liszto gimimo metinėms. Koncerto charizmatiskoj fortėpijono virtuoze Mūza Rubackytė (fortepijonas). Bilietai kainos – 15, 20, 30 Lt.

19 d., šeštadienį, 17 val. koncertas, skirtas Frankofonijos dienos paminklui „Prancūziškas romantizmas. Iš vienos kalbos į kitą“. Dalyvaus Magali Leger (sopranas, Prancūzija) ir Remy Cardinale (fortepijonas, Prancūzija). Bilietai kainos – 10, 15, 20 Lt.**20 d., sekmadienį, 14 val.** Kauno Bigbendo koncertas visai šeimai. Bilietai kaina – 10 Lt.**22 d., antradienių, 18 val.** Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“ kviečia į koncertą „Jaunųjų solistų paradas“ iš ciklo „Ažuolynui 50“. Diriguoja: Ričardas Kukulskis, Vytautas Ramanciūnas, Petras Tadaras. Skambės L. Andersono, T. Huggenso, H. Everso, W. A. Mozart, S. Bulla, J. Strauss, W. Laseromis, A. Wainne no kūrinių. Bilietai kaina – 10 Lt.**23 d., trečiadienį, 18 val.** Mažojoje salėje – koncertas „Tango ritmu“. Dalyvaus „Oberton trio“: Svetlana Margienė (smuikas), Andrius Puplauskis (fagetas), Jonė Punytė (fortepijonas). Bilietai kaina – 15 Lt.**24 d., ketvirtadienį, 18 val.** Edmundo Seiliaus ir Baltijos gitarų kvarteto koncertas „Kač vyrų žino apie meilę?“.**25 d., penktadienį, 18 val.** Kauno miesto simfoninio orkestro koncertas. Solistas Vilhelmas Čepinskis (smuikas). Dirigentas Modestas Pitrėnas. Bilietai kainos – 20, 25, 30 Lt.**26 d., šeštadienį, 18 val.** Raigardo Tautkaus Šampaninio Kauno choro vieneriu metų jubiliejaus koncertas. Dviejų valandų geriausią talentą, choreografą, kostiumų dizainerių gyvo garso koncertinis šou.**27 d., sekmadienį, 14 val.** muzikinė popietė „Pasidainavimai visai šeimai“. Dainuos Veronika Povilionienė. Dainuos ir gros Petras Vyšniauskas (saksofonas), folklorinis ansamblis „Blezdinga“. Bilietai kaina – 10 Lt.**29 d., antradienių, 19 val.** Mantas ir „Kaunas Big Band“ – „Frank Sinatra show“. Bilietai kainos – 50, 60, 70 Lt.**30 d., trečiadienį, 18 val.** aktorių dueto Kosto Smorigino (vokalas, gitara) ir Olego Ditkovskio (vokalas, gitara) koncertas. Bilietai kainos – 23, 33, 43, 53 Lt.**31 d., ketvirtadienį, 18 val.** Kauno miesto simfoninio orkestro koncertas. Solistė Asta Krikščiūnaitė (sopranas). Dirigentas Vinzenz Praxmarer (Austrija). Bilietai kainos – 20, 25, 30 Lt.**Balandžio 1 d., penktadienį, 18 val.** Improvizacijų vakaras – „67 minutės su Giedriumi Kuprevičiumi“. Bilietai kaina – 10 Lt.**2 d., šeštadienį, 12 val.** tarptautinio jaunųjų atlikėjų konkursu „Kaunas Sonorum“ finalinis turas. 18 val. laureatų apdovanojimas ir koncertas.**3 d., sekmadienį, 17 val.** koncertas „Budėjimas prieš aušrą“: S. Rachmaninovo „Nakties vigilija“, op. 37. Dalyvaus Lietuvos nacionalinio operos ir baletų teatro choras (vadovas Ceslovas Radžiūnas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Binėlis). Diriguoja Gintaras Rinkevičius. Bilietai kainos – 15, 20, 25 Lt.**4 d., pirmadienį, 18 val.** koncerto Andrius Žlabys (fortepijonas). Bilietai kainos – 23, 33, 43, 53 Lt.**6 d., trečiadienį, 18 val.** Nacionalinio M. K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninio orkestro (vadovas ir dirigentas Martynas Staškus) koncertas. Solistė Aistė Babiūnė (arpa). Dirigentas Martynas Staškus. Renginys Viktoras Gerulaitis. Bilietai kaina – 10 Lt.Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.**16 d., trečiadienį, 18 val.** Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – valanda Justinui Marcinkevičiui atminti „Mėnuo Poeto“. Dalyvaus rašytoja Aldona Ruseckaitė, aktorių Inesa Palulytė ir Petras Venslovas, kompozitorius Gedrius Kuprevičius. Iėjimas su kvietimais. Kvietimui galite išsigyti muziejaus kasoje.**18 d., penktadienį, 16 val.** knygos „Karti žolė kantrybės“ apie poétą, muziejininką Vidą Valaitį sutiktuvės. Prisiminimais apie V. Valaitį dalysis kurso draugai, muziejininkai, artimieji. Taip pat dalyvaus aktorės Olita Dautartaitė ir Lucija Zorubaitė, fagotu gros Rėžius Čemolonskas, akompaniatorė Ema Bojažian.**19 d., šeštadienį, 12 val.** Lietuvių pagražinti draugija ir Juozas Tumo-Vaižganto muziejuje (Aleksoto 10-4) kviečia į tradicinę Juozapinių šventę. Dalyvaus: Vaižganto sesers Marijonos anūkai Irena Nakutytė ir Vytautas Nakutis, Petro Klimo gimimaitis Remigijus Gulbinas, 27 knygos mėgėjų draugijos pirmuininkė Dalia Poškiénė, aktorės Olita Dautartaitė ir Kristina Kazakevičiūtė, rašytojas, 2010 m. Vaižganto premijos laureatas Juozas Kundrotas, poetas Vladas Vaitkevičius bei dainininkas Algirdas Svidinskas.**25 d., penktadienį, 17 val.** Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) poetų Gintaro Bleizigio knygos „Jonas Krikštytojas“ ir Rimvydo Stankevičiaus knygos „Patys paprasčiausiai burtųžodžiai“ sutiktuvės. Kartu su poetais dalyvaus poetė Dovilė Zelžiūtė, gitara gros ir daininos aktorius, dainuoja mamos poezijos kūrėjas ir atlikėjas Mindaugas Ancevičius.Informacija tel. 20 68 42, el. p. maironiomuziejus@yahoo.com.**Nemunas** ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.**17 d., ketvirtadienį, 19 val.**

Kauno menininkų namuose vyks grupės „The Moon Band“ albumo „Ra“ pristatymo koncertas. Bilietai kaina – 8 Lt, studentams ir senjoram – 5 Lt.

19 ir 20 d., šeštadienį ir sekundadienį, nuo 16 val. Vytauto Didžiojo karų muziejaus sodelyje – varpu koncertai „Lietuviškas muzika“. Karilionu skambins Julius Vilnius.**21 d., pirmadienį, 18 val.** vakaras, skirtas solistės Birutės Sodaitės pedagoginio darbo 30-mečiui, iš ciklo mokiniams ir mokytojams „Dailijantys save nuo abėcėlės lig brandos...“ Koncerte dalyvaus B. Sodaitė ir jos auklėtinės – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakulteto (LMTA KF) absolventės Gitana Pečkytė, Daiva Eidikytė, Žermenė Buliauskaitė, Elena Kalvaitytė, Rūta Miliauskaitė, Natalija Vasnevskaja, VDU Muzikos akademijos studentės, J. Gruodžio konservatorijos dainavimo klasės moksleivės. Koncertmeisterės – Beata Andriuskevičienė, Džuljeta Sklierienė. Vakarą ves docentė Jūratė Bukauskaitė. Iėjimas nemokamas.**24 d., ketvirtadienį, 19 val.** klausytojams džiazo miniatiūras dovanos Giedré Kilčiauskienė su grupe. Bilietai kaina – 35 Lt.Bilietai galima išsigyti Kauno menininkų namų Mūzų svetainėje (I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val.), taip pat visose *Tiketa* kasose. Informacija tel. (8-37) 22 31 44**17 d., ketvirtadienį, 18 val.** Kauno tautinės kultūros centre (A. Jasko g. 18) – vakarėlė „Šokim!“. Veda Daugailė Braziulytė. Iėjimas nemokamas. **18 val.** tapybos mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Prie molberto“ (komponavimas, naudojant fotografiją). Veda dailininkas Gvidas Latakas.**18 d., penktadienį, 14 val.** vaikų ir moksleivių, lietuvių liaudies kūrybos atlikėjų, konkurso „Tramtatulis 2011“ Kauno miesto turas. Dalyvauja iš anksto užsiregistravusieji.**19 d., šeštadienį, 16 val.** paskaita „Išsimylėjimas, priklausomybė ir tikroji meilė“. Lektorius Aleksandras Žarskus. **18 val.** paskaita „Vydūnas apie gyvąją tikybą“. Dalyvauja vydūnietis Tomas Staniškas.**21 d., pirmadienį, 18 val.** KTKC Etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmas“: lietuviški ornamentai. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 679) 36783.**22 d., antradienių, 18 val.** Kauno tautinės kultūros centre – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: apykakles šaliko vėlimas. Veda dailininkė Daiva Vainauskienė. Registracija iš anksto tel.: (8 679) 36715.**23 d., trečiadienį, 18.30 val.** paskaita „Gavėniai ir Velykos gamtos ir žmogaus gyvenime“. Lektorius Aleksandras Žarskus.**24 d., ketvirtadienį, 18 val.** aukštaicių vakarėlė „Ulioj bitėlė“ iš ciklo „Lietuvos regionų nematerialusios kultūros paveldas“. Dalyvauja Rytu aukštaicių sambūrio nariai. Iėjimas nemokamas. **18 val.** tapybos mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Prie molberto“ (komponavimas, naudojant fotografiją). Veda dailininkas Gvidas Latakas.**26 d., šeštadienį, 16 val.** paskaita „Dangaus karalystė ir tvirta ranka“. Lektorius Aleksandras Žarskus. **18 val.** paskaita „Vasario 16-osios akto signataras Jonas Vailokaitis“. Dalyvauja kraštotyrininkė Jūratė Dručkienė.**28 d., pirmadienį, 18 val.** KTKC Etninės veiklos studijoje – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: lietuviški ornamentai. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 679) 36783.**29 d., antradienių, 18 val.** Kauno tautinės kultūros centre – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: sagės-gėlės vėlimas. Veda dailininkė Daiva Vainauskienė. Registracija iš anksto tel.: (8 679) 36715.**30 d., trečiadienį, 18.30 val.** paskaita „Gyvenimas ir nepastovumas“. Lektorius Aleksandras Žarskus.**31 d., ketvirtadienį, 18 val.** Gavėnios vakarojimai su folkloro ansambliu „Sodyba“ (vadovė Jonė Špakauskienė). Iėjimas nemokamas.**Kovo 17-18 dienomis** M. Žilinsko dailės galerijoje (Nepraklausomybės a. 12) – šeštasis tarptautinis moterų filmų kino festivalis „Sėrsėliafam“ provokokuojančiu šukiui „Iš jos gali tikėtis visko“ kviečia į penkis seansus:**17 d., ketvirtadienį, 17.30 val.** „Vienu naktis laisvės“. Drama. Režisierė Katie Aselton. JAV, 2010, 78 min. **19 val.** „Vyšnių žydėjimas – Hanam“. Romantiška drama. Režisierė Doris Dörrie. Vokiškiai, 2008, 127 min.**18 d., penktadienį, 17 val.** „Paskui saulė ir ožkas“. Dokumentika. Režisierė Giedrė Žickytė. Lietuva, 2011, 30 min. „Nadiežda“. Dokumentika. Režisierė Dali Rust. Lietuva, 2011, 33 min. **18.15 val.** „Paslaptingas žodžiu gyvenimas“. Drama. Režisierė Isabel Coixet. Ispanija, 2005, 115 min. **20.30 val.** „Elegija“. Drama. Režisierė Isabel Coixet. JAV, 2008, 112 min. Drama.Bilietai kainos – 10 Lt, studentams, moksleiviams, pensininkams – 6 Lt. Bilietai galima išsigyti *Bilietu pasaulyje* ir M. Žilinsko dailės galerijoje valandą prieš pirmą seansą.**Vyriausasis redaktorius**

Viktoras Rudžiškas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakuciūnas – tel. (8-611) 98945, el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografia – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas; teatras – Gediminas Jankus.

Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.

Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Padėka

Lietuvos rašytojų sąjunga nuoširdžiai dėkoja visiems, kurių taip reikiams pagalbos sulaukė sunkią valandą atsisveikinant su mūsų Tautos Poetu Justinu Marcinkevičiumi:

Lietuvos radijo ir televizijos generaliniams direktoriui Audriui Saurusevičiui ir visam kolektyvui;

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Programų sk. vedėjai Onai Šaltyte;

LR Krašto apsaugos ministerijos Protokolo sk. vedėjai Salvinai Taukinaitienei;

Viešojo saugumo tarnybos prie VRM vadui Sergejui Madalovui;

Užsienio reikalų ministerijos Valstybinio ir diplomatin

Kauno karuselė

Kovo 9 dieną senamiestyje, ant Valančiaus g. 6 namo, kuriame gyveno **Motiejus Valančius**, o dabar įkurtas Kauno miesto muziejus, atidengta atminimo lenta šiam Žemaičių vyskupui.

M. Valančius – ryški XIX a. asmenybė, todėl Kaune jo atminimui skiriamas daug dėmesio: vyskupo vardu pavadinta gatvė, jam pastatyta paminkla.

Ceremonijoje dalyvavo miesto mero pavaduojo Algimantas Kuravičius, Kultūros paveldo, Kultūros skyriaus atstovai, Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyriaus pirmiinkas Viktoras Rudžiškės ir nariai, Kauno miesto muziejaus darbuotojai, Lietuvos blaivybės draugijos „Baltų ainių“ narys Alfonas Čekauskas, Kauno meno kūrėjų asociacijos pirmiinkas Petras Palilionis ir nariai. Koncertavo Kauno tautinės kultūros centro vaikų ir jaunimo folkloro ansamblis „Ratilėlis“ ir kiti.

Vyskupas S. Tamkevičius priminė, kad šis pastatas buvo tarsi vyskupo M. Valančiaus tremties vieta, o laikas taip viską pakreipė, kad dabar jis tapo atminimo įamžinimo vieta.

Skulptorius Alfonsas Baura, atminimo lento autorius, norėjo akcentuoti prasmingą vyskupo M. Valančiaus veiklą, Lietuvai atneštą šviesą, todėl darbui pasirinko balta marmurą.

Atidengus atminimo lentą M. Valančiuvi visi ceremonijos dalyviai sugužėjo į Miesto muziejų, čia atidaryta paroda – Žemaičių vyskupijos ganytojų galerija. Ją parengė Kauno arkivyskupijos muziejus.

Kauno miesto savivaldybėje kovo 16 d. atidaryta tarptautinių plenerų, vykusiu 2009–2010 m., paroda „**Vysla. Meduvis. Balatonas**“.

Dalyvauja dailininkai: Valė Vaitkuviene, Romas Zmuidzinavičius, Audronė Rudienė, Vida Juškaitė, Česlovas Polianskis, Lukas Stebulė, Vaida Kunigelytė.

Plenerai vyko Kazimierz Dolny (Lenkija), Meduvyje (Lietuva) ir Balatone (Vengrija).

Paveikslų tematiką, koloritą ir formas inspiravo savitas šalių peizažas. Tiesioginis sąlytis su gamta, tapyba iš natūros atsiispindė dailininkų paveiksluose. Kiekvienas menininkas pasirinko individualų atlikimo stilį ir techniką: šlapią tušą, akvarele, aliejinę tapybą, keramiką.

Lankydamas savo gimtajame mieste, prezidentas Valdas Adamkus su žmona Alma užsuko į Maiironio lietuvių literatūros muziejų. Garbingi svečiai apžiūrėjo Maiironio memorialinius kambarius ir naują išeivių literatūros ekspoziciją „**Sugržimai**“, skirtą išeivių rašytojų kultūriniam gyvenimui Vokietijoje ir Austrijoje 1944–1950 m. Prezidentą sužavėjo ekspozicija, kurioje gausu unikalios archyvinės medžiagos: fotonuotraukų, rankraščių, laiškų, asmeninių išeivių daiktų. Ekspoziciją parengė išeivių literatūros skyriaus darbuotojai, vadovaujami Virginijos Paaplauskienės, bei dailininkė Inga Zamulskienė.

Vėliau prie puodelio arbato su menininkais bendravęs V. Adamkus prisipažino, kad šiame muziejuje lankosi antrąkart: „Tūrите sukaupę milžinišką tautos

kultūros turą, bet manau, kad apie tai mažai kas žino, ypač jaunimas. Todėl ši ekspozicija turėtų būti plačiau pristatyta. Atliktas didelis darbas. Literatūros istorijos pamokoms geresnio vadovėlio nė nereikia. Tai, kas rodoma, ypač daugelis rašytojų veidų, man pažįstami ir iki šiol tarsi gyvi: Henrikas Nagys, Antanas Škėma, Kazys Bradūnas... Su jais teko bičiuliautis, bendrauti, dirbtai kultūrinį darbą. Šioje ekspozicijoje yra ir mano dviassios dalis.“ Prezidentas išreiškė ne pasitenkinimą dabartinėmis mokyklos programomis: „Kai buvau prezidentas, paprašiau patarėjų, kad atneštų vyresniųjų klasių literatūros vadovėlius. Perverčiau ir suabejojau, ar aš būčiau išlikęs tokis lietuvis kaip dabar, jeigu būčiau iš jų mokesis. Jie man nesuteikė jokių įkvėpimo ir meilės mūsų literatūrai.“ Prezidentas sakė, kad dabartinėje visuomenėje labai trūksta pagrindinių moralinių vertibių ir tikrojo, esmingo kultūros supratimo. Muziejaus direktorei Aldonai Ruseckaitei paklausus, kaip gelbėtis, V. Adamkus atsakė: „Geras klausimas, bet atsakymo nėra. Aš irgi jo ieškau.“

Prezidentas papasakojo apie Žaliakalnyje, Vyduno alejoje, praleistą vaikystę ir paauglystės metus, pasidalijo mintimis apie VDU kuriaramą prezidentinę V. Adamkaus biblioteką.

Balandžio 1 d. Kauno menininkų namuose bus atidaryta Vladimiro Beresniovo (Vlberio) paroda „**Spalvų nuotykiai**“. Nauja Vlberio aistra – koliažai. Juose dailininkas mėgaujasi, džiaugiasi, žaidžia spalvomis, suteikia įvairiausią formų ir pavidalų, bet nesiekia stebinti ar diriginti. Koliažų

autorius tikisi, kad atras savo meninės jausenos giminaicių, bendraminčių.

Teatro, muzikos ir performanso festivalis „**Ką? Būki?**“ pirmojo sezono pabaigą minėti kviečia nuotaikangai ir siautulingai – kovo 25 d. 19 val. Ryšių istorijos muziejuje ypatingą pasiodymą surengs teatrini-muzikinė grupė „**Stipriai kitaip**“. Specialiai iš Maskvos grįžtantis grupės narys, aktorius Vidas Bareikis, jo kolega Ainis Storpirštis bei trombonininkas Pranas Dapšauskas vėl susitiks, kad padovanotų mums savo kūrybos rezultatus.

„**Stipriai kitaip**“ – klausytojams pažįstami aktoriai ir muzikantai iš grupės „Suicide Dj's“, akustiniuose pasirodymuose maišantys pianino ir trombono garsus, šmaikščius savos kūrybos tekstus bei įvairiausius teatrinius elementus. Kad vaikinų pasirodymuose aktoriai ir veiksmo dalyviai tam-pa visi žiūrovai – vieša paslaptis, vis dėlto kokia forma tai vyks šis yk, turbūt dar nežino nė patys „**Stipriai kitaip**“. Aišku viena – susitikimas bus nuoširdus ir neįpraeigojantis.

Vidas Bareikis, naujai įkurto teatriniu judėjimo „No theatre“ idėjos autorius ir spektaklių režisierius, šiuo metu teatro režisūros studijas tęsia Maskvoje, tačiau naujos dainos gimsta ir jam, ir čia likusiam kolegai Ainiui Storpirštui, todėl koncertas Kaune bus puiki proga susitikti, išgirsti bei pamatyti, kokia sintezė įvyks.

Pernai Kauno karininkų raimovės, o šiomet „Girstučio“ kultūros ir sporto rūmų salė vos sutalpino kauniečius jau tradicinėje kaimo kapelų šventėje-varzytuvese „Kaziuk, pagrok man valsų“. Kapelas iš įvairių miestų ir Kauno krašto žaismingai pristatinėjo ir atminimo diplomas teikė šventės sieila Rima Čepurnienė. „Nemuno“ sa-vaitraščio prizas atiteko Samylų kultūros centro liaudiškai kapelai „Laumena“ (vadovas Vladas Dakyns).

Sventės globėjas – Seimo narys Kazys Starkevičius. Kauniečiai juokavo, kad kitais metais šventei reikėtų „okupuoti“ Sporto halę arba naująją „Žalgirio“ areną, nes tokia pavasariška ir nemokama pramoga šeimas lengvai išjudina iš namų.

žiūrovų, jie ypač populiarūs ir lankomi.

Per keturias festivalio dienas bus parodytų septyni spektakliai, skirti įvairioms amžiaus grupėms.

Linkime kauniečiams gražaus sa-vaitgalio su „Kauno rampa“.

„Kauno rampa“ – durys į teatro meną

Tradicinės mėgėjų teatrų festivalis „Kauno rampa“ turi senas tradicijas ir puoselėja jas jau trisdešimt devynerius metus.

Kuo išsiškirs šių metų festivalis, trumpai papasakoti paprašėme Kauno kultūros centro „Tautos namai“ direktorių Albiną VILČINSKĄ:

– Festivalio tikslas – pristatyti geriausius Lietuvos mėgėjų teatrus, parodyti naujausius pastatymus ir pakvies įvairiausio amžiaus, pomėgių, interesų kauniečius įkvėpti magiško teatro oro. „Kauno rampa“ nepraeina be pėdsako, ji formuoja Kauno kultūrinį įvaizdį, žūrovams siūlo prasmingai leisti laisvalaikį, skatina mėgėjišką teatrų bendravimą, padeda atrasti gėrį netik per teatro meną, bet ir per žmonių tarpusavio ryšį.

Šiemet festivalis ne vienu spektakliu pradžiugins jaunimą, o mažiesiems bus skirti net du pastatymai. Pirmą kartą festivalyje dalyvaus ir neįgaliųjų teatras (Kauno krašto neįgaliųjų teatras „Laumena“, režisierė Jolanta Metlovaitė-Beresnevičienė).

Žiūrovų dėmesio vertas Klaipėdos universiteto baigiamojo režisierų kurso spektaklis Bertoldo Brechto „Geras žmogus iš Sezuan“.
Režisieriai, pedagogai – Regina Saltenytė ir Darius Meškauskas. Pasak jų, tai labai gabių studentų kursas.

Ne mažiau įdomus bus mėgėjų teatrų apžiūros „Atspindžiai – 2010“ laureatų spektaklis – Kazio Borutos „Baltaragio malūnas“, kuriame vaidins LŽŪU studentų teatras „Jovaras“ (režisierė Remigija Sadzevičienė). Gross liaudiškos muzikos kapela „Ukinkas“, vadovas Romualdas Sadzevičius, šoks tautinių šokių kolektyvas „Sėja“, vadovė Ida Šiaulienė.

Festivalio globėja
KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

- 2011-03-16** **Markas Kukučinas „Žala telyčia“.**
18 val. **Kauno krašto neigaliųjų teatras „J. tūmės pėdai“**
Režisierė Jolanta Metlovaitė - Beresnevičienė.
- 2011-03-17** **Spektaklis vaikams.**
12 val. **„Istorija apie mažajį Muka“.**
Kauno Kazio Binklio teatro vaikų ir jaunimo trupe.
Režisierė Nida Vlta Žilinskienė.
- 2011-03-17** **Bertoldas Brechtas**
19 val. **„Geras žmogus iš Sezuan“.**
KU baigiamojo režisierių kurso spektaklis.
Režisieriai, pedagogai Regina Saltenytė ir Danus Meškauskas.
- 2011-03-18** **Spektaklis vaikams.**
12 val. **J. Laucius „Vaiva žvilgsnių šalyje“.**
Kauno „Purėnų“ vidurinės mokyklos šolių kolektyvas.
Režisierė ir choreografė Jolanta Monmienė.
- 2011-03-18** **Asociacijos „Teatronas“ spektaklis.**
18 val. **A. Juškėnaitė „O tadien snigo“.**
Režisierė Agnė Juškėnaitė.
Dailininkė Borte Jagalaite.

TRADICINIS 39-ASIS MĖGĖJU TEATRU FESTIVALIS KAUNO RAMPA 2011

2011-03-19 **Juodoji komedija.**

14 val. **Aldo Nikolai „Meilė ligi grabo lentos“.**
Kauno kultūros centro „Tautos namai“
Kazio Binklio teatras. Režisierius Rimantas Štaras.
Dailininkė Rimutė Skudienė.

2011-03-19 **Lietuvos mėgėjų teatrų apžiūros „Atspindžiai – 2010“**

17 val. **Jautėjų spektaklis.**
Kazys Boruta „Baltaragio malūnas“.
LŽŪU studentų teatras „Jovaras“.
Režisierė Remigija Sadzevičienė. Graja liaudiškos muzikos kapela „Ukinkas“, vadovas Romualdas Sadzevičius. Šoks tautinių šokių kolektyvas „Sėja“, vadovė Ida Šiaulienė - Beresnevičienė.

Kauno kultūros centro „Tautos namai“

(Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1)

Informacija tel. (8 37) 320 661, www.tautosnamai.lt

Bileto kaina - 10 Lt., mokslininkams, studentams ir pensininkams - 5 Lt.
16 d. 18 val. Ir 12 val. vaikams skirti spektakliai nemokami.

Biletai parduodami 1 val. prieš spektaklius.

Malonių ispūdžių!

